

MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra historie

Ludvík Hlavačka.

**Duchovní otec elektrických bot a elektrifikace drátěných zátarasů
na hranicích?**

Diplomová práce

Brno 2014

Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.

Vypracovala: Klára Košařová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne .....

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. PhDr. Jaroslavu Vaculíkovi, CSc., za to, že se ujal vedení mé závěrečné práce, a za jeho podnětné připomínky. Poděkování dále patří Mgr. Marku Těšíkovi in memoriam a Mgr. Liboru Bílkovi za cenné rady a za pomoc při analýze archivního materiálu. Můj vděk patří také pracovníkům Archivu bezpečnostních složek a Státního okresního archivu Uherské Hradiště za vstřícnost a pomoc.

Obsah

Úvod	5
1 Mládí Ludvíka Hlavačky.....	6
2 Činnost Ludvíka Hlavačky v době 2. světové války	10
3 Vedoucím oblastní úřadovny StB	13
3.1 Věznice v Uherském Hradišti	15
3.2 Vyšetřovací metody v Uherském Hradišti.....	16
4 Osobní život	27
5 Velitelem Pohraniční stráže	28
5.1 Stížnosti na jednání Ludvíka Hlavačky	39
5.2 Nepřátelská špionáž	44
6 Náměstkem ministra vnitra	46
7 Soudní proces s Ludvíkem Hlavačkou.....	49
7.1 Trestní stíhání Vladimíra Zavadilíka	61
Závěr.....	64
Prameny a literatura.....	66
Archivní prameny	66
Zákony	67
Noviny	67
Literatura.....	67
Elektronické a audiovizuální zdroje	69
Resumé	70
Seznam příloh.....	71
Přílohy	72
Fotografie Ludvíka Hlavačky	72
Justiční palác.....	73
Muzeum totalitních režimů.....	75
„Náborový“ dopis k vytváření tzv. mrtvých schránek.....	76
Základní schéma použití tzv. mrtvé schránky.....	78
Příklad plánu tzv. mrtvé schránky	79
Reakce veřejnosti na soudkyni Radomíru Veselou přiložené ve spisu V. Zavadilíka.....	80

Úvod

Ludvík Hlavačka. Jméno, které většině české veřejnosti nic neříká, přesto však ovlivnilo přímo či nepřímo život tisíců lidí v naší zemi. Málokdo totiž ví, že pravděpodobně právě on stál za elektrifikací tzv. železné opony, drátěné stěny a smrtící pasti na hranicích, která tvořila v době komunistické totality neproniknutelnou bariéru pro ty, kteří toužili po skutečném svobodném světě. Ludvík Hlavačka se ale nechvalně zapsal do dějin ještě před svým působením ve funkci velitele Pohraniční stráže. Jako krajský velitel StB v Gottwaldově totiž stál u zrodu tzv. elektrických bot, děsivého mučícího nástroje používaného při vyšetřování často pouze domnělých nepřátel tehdejšího režimu. Jako memento jeho činů a komunistické hrůzovlády stále stojí v samotném centru města Uherské Hradiště chátrající věznice, za jejímiž stěnami se mučilo, trýznilo a umíralo. To vše pod dohledem Ludvíka Hlavačky.

Východiskem pro tuto práci se staly především materiály Archivu bezpečnostních složek (dále ABS) a Okresního soudu Uherské Hradiště. Dále byly využity dokumenty poskytnuté občanským sdružením Memoria a Ing. arch. Alešem Holým, vedoucím odboru architektury, plánování a rozvoje v Uherském Hradišti. V doslovných citacích byly opraveny pouze závažné gramatické a syntaktické nedostatky a v textu je používán tehdejší název města Zlín – Gottwaldov (1949 - 1990).

Cílem práce je poukázat na osobu a činy Ludvíka Hlavačky, jehož jméno zůstává v souvislosti s uherskohradišťskou věznicí často ve stínu Aloise Grebeníčka, dalšího tamního vyšetřovatele. A to přesto, že duchovním otcem a realizátorem mučení elektrickým proudem byl právě Ludvík Hlavačka. Proto je podle mého názoru nutné o této osobě mluvit, aby se nezapomnělo na to, kolik utrpení svými činy způsobila často naprosto nevinným lidem nejen v Uherském Hradišti, ale také za svého působení u Pohraniční stráže. O tom, že svou funkci velitele Pohraniční a vnitřní stráže bral skutečně vážně, svědčí následující řádky:

„Porážkou fašismu slavnou sovětskou armádou byla spolu s ostatními státy ve východní a jihovýchodní Evropě osvobozena i naše republika a tím umožněno budování socialismu v naší zemi. Svět se rozdělil na dva tábory: tábor války, vedený americkými imperialisty a tábor míru, vedený Sovětským svazem. Zostřující se boj mezi dvěma tábory působí silně na bezpečnostní situaci na naší hranici, která není pouze bezpečnostní hranicí Československa, ale i celého tábora mírových států východní Evropy. Po únorovém vítězství pracujícího lidu nad reakcí se bezpečnostní situace na našich hranicích podstatně

změnila a boj o ostrahu hranic se nadále kvalitativně i kvantitativně zostřuje. Poznatky, které máme na hranicích od února až do dnešní doby, ukazují, že máme co dělat denně se stále lépe organizovaným a na svůj úkol připraveným protivníkem.“¹

1 Mládí Ludvíka Hlavačky

Dne 16. srpna 1911 se ve Starém Městě (okr. Uherské Hradiště) dlaždičskému pomocníkovi Martinu Hlavačkovi a jeho ženě Anežce narodil syn Ludvík. Oba rodiče byli římskými katolíci, takže byl pokřtěn, ale později se k žádnému náboženskému vyznání nehlásil.²

V roce 1917 začal navštěvovat obecnou školu ve Starém Městě, ale první rok do školy téměř nechodil, proto v závěrečném hodnocení dostal čtyři pětky ze čtyř předmětů.³ „Druhý rok, kdy otec jako dezertér se skrýval doma, vedl mě přísně k učení a školní docházce. Prospěch byl velmi dobrý a od toho roku po celou školu obecnou i měšťanskou byl jsem stále mezi prvými žáky.“⁴ Po absolvování obecné školy chtěl studovat na reálném gymnáziu v Uherském Hradišti, ale nadučitel Schindler jej a další žáky z chudších rodin přesvědčoval, že studovat má jenom ten, kdo na to má prostředky. „Chudí žáci dožadují se stipendia a zatěžují stát.“⁵ Následně Schindler oznámil, že žáky připustí ke zkouškám na gymnázium jen po rozmluvě s rodiči. „Otec odmítl odejít k návštěvě nadučitele Schindlera proto, že při své někdy prchlivé povaze neudržel by se, aby nadučitele neinsultoval.“⁶

Roku 1923 tak nastoupil do měšťanské školy ve Starém Městě, kde měl údajně velmi dobrý prospěch i přes to, že se doma vůbec nepřipravoval. Otec mu proto doporučoval studium na obchodní akademii nebo jiné střední škole, Ludvík Hlavačka se ale chtěl vyučit mechanikem nebo strojním zámečnickem. Nemohl ale žádné místo najít. Buď učeně nepotřebovali, nebo jej odmítali přijmout, protože byl od dětství vychováván v komunistickém duchu a sám se netajil svými komunistickými názory.⁷ Podal si tedy

---

¹ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra I. díl, a. č. 63 Schůze kolegia – mimořádná, Zpráva o Pohraniční strážci, č. 1. 22.

² KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 64.

³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 23.

⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 9, 28. 1. 1951.

⁵ Tamtéž, č. 1. 9.

⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 23.

⁷ Tamtéž, č. 1. 23.

žádost o přijetí do internátu firmy Baťa ve Zlíně. Ve velké konkurenci u přijímacích zkoušek si byl nejdříve téměř jistý, že uspěje, protože se k němu chovali neobyčejně mile. Pak ale přišla otázka, zda je opravdu příbuzným národně demokratického poslance Hlaváčka. Když ale odpověděl záporně, šance na přijetí se údajně začala rozplývat. Příležitostně tak pomáhal při polních pracích v cukrovaru v Uherském Hradišti, otec však spokojen nebyl. „*Můj první plat mladého zemědělského dělníka 42 Kč jsem přinesl s hrdostí výdělečně činného mladíka otci a byl jsem velmi zklamán otcovým odsouzením, že pracuji od 6 hod ráno až mnohdy do 22 hod večer za tak bídnou mzdu. To byl můj první plat za 14 dnů...*“⁸ Otec mu tedy zakázal pracovat za 3 Kč denně, protože údajně roztrhal více šatů, než si vydělal.

Proto nastoupil do firmy Möller a Vaněk, továrna karoserií ve Starém Městě. Jako zapálený mladý komunista viděl ve svém šéfu Möllerovi pravého kapitalistu, jak mu jej otec⁹ popisoval, když jej od dětství seznamoval s komunistickou ideologií mimo jiné také prostřednictvím krajských časopisů komunistické strany Slovácko a Rudé Slovácko – „*...kapitalismus ždímá z dělníka poslední kapku síly ve vlastní prospěch, aniž má ohled na zdraví nebo existenční zajištění svých zaměstnanců a na výši jeho životní úrovně*“¹⁰. Není proto divu, že Ludvík Hlavačka navštěvoval Dělnickou tělovýchovnou jednotu a byl členem Komunistické mládeže (Komsomolu) ve Starém Městě a zastával v něm různé funkce. V letech 1935 – 1936 byl zástupcem krajského vedoucího.¹¹ Vedl učňovskou skupinu buňky Komunistické mládeže ve firmě Möller a Vaněk. Denně chtěl diskutovat pokud možno s co nejvíce zaměstnanci firmy o politické a hospodářské situaci u nás. Mnohdy byl údajně překvapen, jak jsou lidé třídně neuvědomělí, ale (nejen) jeho působení na názory a chování spolupracovníků se začalo brzy projevovat – sobotní odpolední úklid začali provádět dělníci dopoledne, aby měli po poledni volno, učni se hlásili o svá práva, mnoho dělníků se solidárně účastnilo pochodu nezaměstnaných v Uherském Hradišti

---

⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 10, 28. l. 1951.

⁹ Otec Ludvíka Hlavačky byl organizován do r. 1921 v sociální demokracii, poté přešel s levým křídlem do KSČ. Pokud mu to zdraví (ve stáří napůl hluchý) a zaměstnání (dlaždič – v sezoně se nemohl dostavovat na všechny schůze a diskuze) dovolilo, vždy se zúčastňoval politického života a řádně plnil své členské povinnosti. Také bratři Martin (nar. 1904), Jaroslav (nar. 1906) a Petr (nar. 1913) a sestra Marie (nar. 1909) byli členové KSČ. Už za první republiky byla rodina známa jako komunistická. (ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 39).

¹⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 24.

¹¹ KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 64.

apod.¹² Vše vyvrcholilo tím, že revolučněji smýšlející spolupracovníci Ludvíka Hlavačky hodili majitele firmy Möllera do hnoje¹³ a Vaňka do hoblovaček, kam jej zahrabali.¹⁴

Místní organizace Komunistické mládeže ve Starém Městě byla složena výlučně z mladých členů pod 20 let, proto neměli žádné organizační zkušenosti. Přesto se pouštěli do poměrně velkých akcí. Jako nové členy se snažili nalákat například učně na to, že se zasadí o zrušení nedělní školní docházky v učňovské škole. Pro toto opatření našli spoustu příznivců. Ti se všichni podepsali na žádost, která byla odeslána okresnímu úřadu v Uherském Hradišti. Úřad žádost vrátil správě pokračovací školy s tím, že nebyl dodržen správný postup. Ředitel Odstrčil byl velmi nespokojený, protože o akci nebyl informován, přitom příslušná žádost měla být poslána nejdříve právě jemu. Na příkaz okresního úřadu začal ředitel zjišťovat, na čí popud (které politické strany) byla žádost tvořena. K organizování akce se hrdě přihlásil Ludvík Hlavačka. Ředitel účastníky varoval před dalším pokračováním této záležitosti.¹⁵

Nakonec ale učňům slíbil, že jejich žádost o zrušení nedělního vyučování odešle na okresní úřad, aby byl dodržen správný postup. Ten školní rok už se nic nezměnilo a pro udržení pořádku byl pro jistotu každou neděli posílán před školu četník, ale od dalšího roku už byli učni od nedělní školní docházky osvobozeni.

Hnutí mládeže bylo nejvíce aktivní za působení krajského sekretáře mládeže Černého z Moravské Nové Vsi, který pověřil Ludvíka Hlavačku samostatným vedením okresu. V roce 1932 se stal členem krajského vedení mládeže v Hodoníně a po odchodu Černého do Moskvy zástupcem krajského vedoucího v letech 1935 - 1936. Uherskohradištský okres slavil v celém kraji velký úspěch, Ludvík Hlavačka dokonce získal několikrát první cenu v soutěži mezi jedinci. Jako odměnu dostal například obraz Stalina, který byl ale zničen v úkrytu za okupace. Ludvík Hlavačka se snažil jako důvěrník a okresní vedoucí Svazu mladých nadchnout co největší množství mladých lidí pro komunistickou stranu, což se také projevilo při volbách. Mládež s Ludvíkem Hlavačkou v čele prováděla před volbami pro komunistickou stranu rozsáhlou propagační činnost.¹⁶ Údajně byl dlouho přemlouván, aby vstoupil do KSČ, ale Ludvík Hlavačka

---

¹² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 24.

¹³ Vedoucí celé akce byl potrestán tím, že byl přeložen k „*sadistickému kolářskému mistru*“ do zapadlé vesnice. (ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 25.)

¹⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 25.

¹⁵ Tamtéž, č. l. 25.

¹⁶ Tamtéž, č. l. 13, 26.

zpočátku odmítal, protože se chtěl věnovat práci s mládeží a ne být ve straně přetížen funkcemi.¹⁷

Od 1. ledna 1930 byl aktivním členem KSČ (někdy se uvádí až rok 1936), brzy byl zvolen členem místního výboru, okresního výboru KSČ v Uherském Hradišti, krajského vedení a krajského byra KSČ v Hodoníně. Krajské a okresní vedení strany však brzy opustil, protože se dostal do sporu s okresním vedoucím v Uherském Hradišti Rudolfem Knotem. Knot chtěl, aby se komunistická mládež zúčastňovala všech stranických akcí, jako by šlo o mladé členy strany. Ludvík Hlavačka zase chtěl pro vstup do strany mládež nejprve „správně vychovávat“. Zůstal tedy pouze členem výboru místní organizace ve Starém Městě, dále pracoval s mládeží, za stranu pak byl zvolen do obecního zastupitelstva ve Starém Městě a jmenován členem místní školní rady.¹⁸

Po vyučení pracoval pouze nahodile. Většinu času byl nezaměstnaný a nechal se živit otcem a bratry. Mezi léty 1934 – 1942 vykonával příležitostné stavební práce u dvou firem v Uherském Hradišti.¹⁹ Od 15. do 31. srpna 1936 absolvoval ústřední školu mládeže ve Stradonicích u Berouna, kde přednášeli členové ústředního výboru KSČ, například budoucí prezident Antonín Zápotocký nebo ministr informací Václav Kopecký.²⁰

O tom, že Ludvík Hlavačka byl velmi aktivním členem KSČ, svědčí akce, kterou provedl se svými spolupracovníky v roce 1931. Na věži radnice ve Starém Městě vyvěsili rudou vlajku a význam vlajky se rozhodli doplnit ještě velkými hesly napsanými vápnem na frekventovaných místech a silnicích. Vzbudili tím v okolí velký rozruch a o akci a Komsomolu se na okrese prý dlouho hovořilo.²¹

V roce 1934 byl Ludvík Hlavačka pravděpodobně²² vyšetřován v případě Eduarda Slavíčka, u něhož četnická hlídka našla 130 komunistických brožur protistátního obsahu s nadpisem „Jediná záchrana – Sověty“. Eduard Slavíček patrně zprostředkoval doručování ilegálních tiskovin z Hodonína jednotlivým komunistickým organizacím. Brožury byly zabaleny ve dvou balících po 65 kusech – jeden byl určený pro Bojkovsko, druhý pro Zlínsko. V zápisníku Eduarda Slavíčka však byly nalezeny poznámky „65 Zlín,

---

¹⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 27.

¹⁸ Tamtéž, č. 1. 28 - 29.

¹⁹ KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 64.

²⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 39.

²¹ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond OV KSČ Uherské Hradiště, a. č. 480 Vzpomínka Ludvíka Hlavačky na práci v Komsomolu a vyvěšení rudé vlajky na radnici ve St. Městě, č. 1. 22 – 24.

²² V materiálech OV KSČ UH se v souvislosti s Eduardem Slavíčkem někdy uvádí jméno „Ludvík Hlaváček“, jindy „Ludvík Hlavačka“. Z daných souvislostí a uložení dokumentu ve složce s názvem „Vzpomínka Ludvíka Hlavačky na práci v Komsomolu a vyvěšení rudé vlajky na radnici ve St. Městě“ je však patrné, že se jednalo o Ludvíka Hlavačku.

65 Bojkovice, 35 Uh. Hradiště město a 70 kusů St. Město“. Tiskopisy určené pro Uherské Hradiště a Staré Město však u Slavička v době zadržení nebyly nalezeny. Naopak bylo ale zjištěno, že se krátce před zatčením Eduard Slaviček zdržoval u Ludvíka Hlavačky. Vzniklo tedy podezření, že mu dané tiskopisy odevzdal k další distribuci. V zápisníku Eduarda Slavička bylo navíc jméno Ludvíka Hlavačky uvedeno mezi dalšími „předáky“ komunistické strany.²³

V období hospodářské krize byl často bez zaměstnání. Často byl údajně přijat na nějaké místo, ale po několika dnech propuštěn, protože zaměstnavatel zjistil, že je funkcionářem KSČ.²⁴

2 Činnost Ludvíka Hlavačky v době 2. světové války

Po přechodu KSČ do ilegality aktivita Ludvíka Hlavačky rozhodně neopadla. Dvakrát byl zvolen důvěrníkem v místní stranické organizaci ve Starém Městě a později členem okresního výboru ilegální KSČ. Daroval tehdy poměrně velkou částku peněz nastřádaných ještě před okupací organizací mládeže na zakoupení zbraní a opatřil automatický cyklostyl, aby mohlo být vydáváno větší množství ilegálních letáků.²⁵ Činnost skupiny se na začátku totiž zaměřovala na finanční a materiální podporu rodin zatčených nebo uvězněných a na rozšiřování ilegálních tiskovin.²⁶

V únoru 1942 bylo ale prozrazeno okresní vedení KSČ v Uherském Brodě a začalo zatýkání, které se brzy rozšířilo také na Uherskohradištsko. Dne 3. března 1942 Ludvík Hlavačka spolu s pěti dalšími komunisty dobrovolně odjel do Vídně, aby se vyhnul zatýkání. Začali pracovat u firmy Wagner-büro na stavbě dráhy.²⁷ Ve Vídni brzy navázali styky s Čechy, kteří tam vytvořili ilegální organizaci KSČ a měli se podílet na podpoře sovětských zajatců. S uherskohradištskými komunisty zůstávali dále ve styku. V létě 1942 začal Ludvík Hlavačka dojíždět domů, kde založil vlastní skupinu KSČ. Skupina vydávala ilegální letáky, ale také se připravovala na větší akce, takže se stále snažila rozšiřovat členskou základnu.²⁸

---

²³ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond OV KSČ Uherské Hradiště, a. č. 480 Vzpomínka Ludvíka Hlavačky na práci v Komsomolu a vyvěšení rudé vlajky na radnici ve St. Městě, č. l. 25 – 40.

²⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 28.

²⁵ Tamtéž, č. l. 29 - 30.

²⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/3 Ludvík Hlavačka, č. l. 18, 5. 9. 1954.

²⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 29.

²⁸ Tamtéž, č. l. 30.

V listopadu 1943 byl zatčen člen jeho skupiny Antonín Němeček. Pomohl mu tedy při útěku z vězení a pak se tři měsíce sám skrýval ze strachu před zatčením. Hned po návratu do Vídně byl ale zatčen.²⁹

Dne 7. března 1944 byl zadržen gestapem a po třech³⁰ týdnech transportován do Brna a uvězněn v Kounicových kolejích. Když se totiž vězení v Brně začala zaplňovat skutečnými i domnělými nepřáteli Říše, kapacita byla brzy nedostačující. Gestapo proto začalo po uzavření vysokých škol používat od prosince 1939 Sušilovy koleje a od ledna 1940 Kounicovy koleje. Kounicovy koleje se staly budovou nejproslulejší v negativním slova smyslu, byly vězením i popravářským.³¹ Tam s ním bylo údajně zacházeno velmi brutálně, nic jiného si podle gestapa „*drzý bolševik*“³² nezasloužil. Když z něj ani po čtrnácti dnech nedostalo gestapo přiznání, dostal ultimátum: buď se ke svým činům dozná a prozradí své spolupracovníky a jejich místa pobytu, nebo jej po ještě tvrdším výslechu odešlou přímo do koncentračního tábora, kde nepřežije víc jak tři týdny. Když později popisoval průběh výslechů, uvedl, že neprozradil jméno žádného ze svých spolupracovníků. Záměrně jako své pomocníky při rozšiřování letáků uvedl Františka Šárníka a Ladislava Kovalského, kteří s ilegální činností neměli nic společného a podle jeho informací to byli přívrženci nacistů. Tito byli zatčeni, ale při pozdějším soudním řízení osvobozeni, protože Ludvík Hlavačka vypověděl, že byl při výsleších nelidsky týrán a k výpovědi násilím donucen.³³

Po vyšetřování v Brně byl nakonec transportován 30. června 1944 k lidovému soudu ve Vratislavi³⁴ a 25. září 1944 s dalšími čtyřmi lidmi souzen.³⁵ Podle některých zdrojů měl být Ludvík Hlavačka zatčen proto, že se zjistilo, že vybíral peníze a potraviny pro sovětské zajatce.³⁶ Opis obžaloby říká, že „*v době od června 1941 do března 1943 ve Starém Městě jako funkcionář komunistické buňky podporoval a vyžadoval převratové snahy ilegální komunistické strany Československa o odtržení protektorátu Čechy a Morava tím, že získával členy do komunistické buňky, rozšiřoval komunistické tiskopisy*

²⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/3 Ludvík Hlavačka, č. l. 2, 22. 6. 1954.

³⁰ Jinde se uvádí, že byl převezen po dvou týdnech. (ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/3 Ludvík Hlavačka, č. l. 2, 22. 6. 1954.)

³¹ VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. Olomouc: Votobia, 2004, s. 44 – 66. Od července 1940 zde byl koncentrační tábor, takže se na pozemcích kolejí vězeňské baráky během války ještě přistavovaly. Mezi dvěma budovami Kounicových kolejí byly postaveny tři šibenice. K popravám stělbou tak byla obložena trámy část zdi pod sgrafitem sv. Václava, patrona země. Brněnští Němci si dokonce mohli zakoupit vstupenku, aby mohli popravám přihlížet. (Tamtéž, s. 66 – 71.)

³² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 31.

³³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/3 Ludvík Hlavačka, č. l. 2, 22. 6. 1954.

³⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 31.

³⁵ Tamtéž, č. l. 32.

³⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 155, 25. 3. 1954.

a vybíral a platil příspěvky a tímto organizačně a propagandisticky rozšiřoval velezradu proti Říši a současně nadržoval za války nepřátelům Říše.“³⁷ Ludvík Hlavačka byl totiž ve styku s komunisty ze Starého Města (Václav Staněk, Rudolf Knot, Antonín Němeček, František Stalčík, Čeněk Omelka, Ulrich). Pod vedením člena krajského vedení strany Rudolfa Knota pak měli vytvořit ilegální organizaci, „s jejíž pomocí by se mohla udělat všechna opatření k výstavbě budoucího dělnicko-rolnického státu podle vzoru SSSR“³⁸, získávat do ní členy, zásobovat je letáky a přemlouvat dělníky, aby opustili svá pracoviště, utekli do lesů, podnikali sabotážní akce, tedy aby se zapojili „na cestu revoluce“³⁹, protože Rudá armáda brzy obsadí protektorát. Dále se v opisu obžaloby uvádí, že Ludvík Hlavačka svolil ke spolupráci údajně teprve po výhrůžce Rudolfa Knota a že 3. března 1942 podal v Uherském Hradišti výpověď, aby se nemusel věnovat ilegální činnosti a odjel do Vídně. Letáky rozšiřoval a do Vídně odešel tedy údajně kvůli strachu z Knota. To se vzhledem k poválečným výpovědím výše zmíněných osob (včetně samotného Hlavačky) zdá velmi nepravděpodobné.⁴⁰

Soud odsoudil Ludvíka Hlavačku za přípravu k velezradě a nadržování nepříteli k trestu smrti a ztrátě cti.⁴¹ O milost žádat nejprve nechtěl, protože slyšel zvěsti o tom, že se blíží Rudá armáda, a byl přesvědčen, že brzy budou souzeni ti, kteří soudili jej. Nakonec ale žádost o milost podal.⁴² Zdůvodňoval v ní, že pro ilegální komunistickou organizaci pracoval velmi nerad a už na konci roku 1941 se hlásil dobrovolně na pracovní nasazení do Německa, údajně aby se vymanil z vlivu ilegálních českých kruhů. Popřel i rozšiřování letáků.⁴³

Dne 11. ledna 1945 od dozorců zjistil, že následujícího dne má být popraven, proto se několikrát pokusil o sebevraždu. První pokus o sebevraždu popsal slovy: „...skočil jsem rychle z postele, odtáhl stolec ode zdi, vyšrouboval rychle žárovku, která byla ve výši dospělého člověka, nalil na betonovou podlahu vodu ze džbánu, stoupl si tam bosýma nohama, obě ruce si namočil a jednu ruku přiložil na stěnu, druhou jsem strčil do objímky žárovky. Chtěl tam přivoditi zkrat na mé bezživotí. Přesto, že jsem pokus několikrát opakoval, mimo slabého mrazení, elektřina na mne jinak nezapůsobila.“⁴⁴ Ale ani jednou

³⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/2 Ludvík Hlavačka, č. l. 8.

³⁸ Tamtéž, č. l. 8.

³⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/2 Ludvík Hlavačka, č. l. 9.

⁴⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 8 - 9.

⁴¹ Tamtéž, č. l. 6.

⁴² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 33.

⁴³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 11.

⁴⁴ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond OV KSČ Uherské Hradiště, a. č. 480 Vzpomínka Ludvíka Hlavačky na práci v Komsomolu a vyvěšení rudé vlajky na radnici ve St. Městě, č. l. 13.

mu pokus nevyšel. Za to byl na dalších 14 dní spoután do těžkých okovů. Později se dověděl, že k popravě nedošlo údajně proto, že spojenecké letectvo bombardovalo dráhu mezi Mnichovem a Vratislaví, takže kat nemohl ten týden do věznice přijet.⁴⁵

Na základě žádosti o milost říšský protektor v Čechách a na Moravě Wilhelm Frick 23. ledna 1945 změnil vynesený trest smrti na trest káznice na 10 let a zkrácení doby ztráty cti na 10 let. Ludvík Hlavačka měl být umístěn k výkonu trestu do káznice v Bayreuthu.⁴⁶

Rudá armáda postupovala Polskem, Vratislav musela být evakuována a Ludvík Hlavačka byl 24. 1. 1945 transportován do Drážďan. Asi po 2 týdnech byly ale bombardovány také Drážďany, věznice byla značně poškozena, vězni byli proto evakuováni do Lipska. Tam se přesunovali ze začátku pěšky, a tak byli na týden umístěni na hrad Míšeň nad Labem. Hygienické podmínky byly hrozné, vězni spali na holé zemi a jídla byl vážný nedostatek. Napůl rozbitými nákladními vagony byli nakonec přemístěni do Lipska.⁴⁷

V březnu 1945 se od ředitele věznice dozvěděl, že mu byl trest smrti změněn na desetiletý žalář. Celou dobu plánoval Hlavačka útěk, ale nikdy se k němu nenaskytla vhodná příležitost. I přesto, že mu byl zrušen trest smrti, stále zůstával v celách s odsouzenými na smrt, kteří měli být všichni popraveni, ale díky vrchnímu dozorcí unikl odvozu na popraviště. Jiný německý dozorce to ale zjistil a následující den měl být Ludvík Hlavačka popraven. Jenže věznice byla osvobozena americkou armádou, takže k popravě nedošlo.⁴⁸ Lipsko bylo osvobozeno 19. dubna 1945.⁴⁹ 31. května 1945 byl americkými vozidly transportován z Lipska do Plzně, odtud vlakem do Prahy a poté zvláštním vlakem na Moravu.⁵⁰

3 Vedoucím oblastní úřadovny StB

Hned po návratu se přihlásil v místní organizaci KSČ a začal pracovat mezi mládeží. Současně byl od 23. června 1945 členem vyšetřovací komise ONV (okresní národní výbor) u Mimořádného lidového soudu v Uherském Hradišti. Do služeb

---

⁴⁵ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 34.

⁴⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/2 Ludvík Hlavačka, č. l. 13 - 15.

⁴⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 35.

⁴⁸ Tamtéž, č. l. 36.

⁴⁹ Tamtéž, č. l. 37.

⁵⁰ Tamtéž, č. l. 38.

ministerstva vstoupil 1. listopadu 1945 a byl přidělen k druhému odboru Zemského odboru bezpečnosti (ZOB/II) v Brně, k oblastní zpravodajské odbočce (OZO) v Uherském Hradišti. Za svoji aktivitu si vysloužil místo vedoucího oblastní zpravodajské odbočky.⁵¹

Svou funkci si udržel až do 1. ledna 1948, kdy byly StB a Zemský odbor bezpečnosti sloučeny a on byl přeložen k zemské úřadovně StB v Brně. Tam se v únoru 1948 podílel na zatýkání nekomunistů.⁵² Za odměnu byl proto 22. března 1948 pověřen prozatímním vedením oblastní úřadovny StB v Uherském Hradišti.⁵³ Od 1. ledna 1949 byl prozatímně pověřen funkcí krajského velitele StB v Gottwaldově a růst hodností na sebe nenechal dlouho čekat. Od 7. září 1947 byl kapitán, dne 1. 6. 1949 byl povýšen do hodnosti štábního kapitána a 1. 11. 1950 do hodnosti plukovníka.⁵⁴

*„Funkcí krajského velitele byl pověřen proto, že se osvědčil ve funkci přednosta OZO jako pracovník svědomitý, přesný, s velmi dobrými velitelskými předpoklady a dělnické třídy a naší straně naprosto oddaný.“*⁵⁵ Ve velitelském posudku se ale současně píše, že se Ludvík Hlavačka někdy projevoval jako člověk unáhlený a rovněž při přípravě větších akcí v krajském měřítku se u něj objevily jisté organizační nedostatky.⁵⁶

Například 15. května 1949 byl Ludvík Hlavačka přijat na léčení do Státní okresní nemocnice ve Znojmě se stělným poraněním jater, protože byl postřelen agentem CIC Josefem Daňkem při likvidaci ilegální skupiny Světлана. Celé akci sám velel, ale dopustil se jisté chyby, která Daňka vylákala předčasně z domu. Ten okamžitě spustil palbu a Hlavačku postřelil. Ludvík Hlavačka zůstal dlouho ležet bez pomoci, protože ostatní údajně zbaběle utekli.⁵⁷ Téhož dne jej páter Josef vyzpovídal, podal mu přijímání a provedl poslední pomazání. V nemocnici zůstal do 18. června 1949.⁵⁸ Za toto chování byl později některými svými uvědomělými spolupracovníky kritizován, že jako krajský velitel *„podlehl kněžům“*.⁵⁹ Přesto byl s účinností od 1. června 1949 za *„vzorné konání služby při zatýkání politického zločince a teroristy Josefa Daňka, při kterém byl jmenovaný těžce zraněn“*⁶⁰ jmenován štábním kapitánem SNB.⁶¹

⁵¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 38.

⁵² KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 65.

⁵³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. 1. 38.

⁵⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 224.

⁵⁵ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. 1. 107, 26. 10. 1950.

⁵⁶ Tamtéž, č. 1. 107.

⁵⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 155, 25. 3. 1954.

⁵⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 78, 10. 4. 1952.

⁵⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 133, 26. 4. 1954.

⁶⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 233, 24. 5. 1949.

⁶¹ Tamtéž, č. 1. 233.

3.1 Věznice v Uherském Hradišti

Jméno Ludvíka Hlavačky je úzce spojeno s uherskohradišťskou věznicí. Justiční palác s velkou věznicí byl v Uherském Hradišti vybudován v letech 1891 – 1897 jako sídlo krajského a okresního soudu. V budově této věznice se koncentrovalo zlo hned dvou ideologií. Za 2. světové války totiž objekt využívalo gestapo a umísťovalo sem politické vězně před transportem do koncentračního tábora. V letech 1945 – 1947 zde byl zřízen Mimořádný lidový soud, který vynesl celkem 39 rozsudků smrti (z toho dva nad ženami).

Druhou ideologií, která využívala tohoto objektu k „odklizení“ svých politických nepřátel, byla ta komunistická. V letech 1949 až 1954 v ní bylo odsouzeno a popraveno 16 osob, 11 umučeno při výsleších a 2 osoby byly zastřeleny. Jména těchto 29 lidí připomíná pomník před bývalým justičním palácem. Věznice byla v provozu až do reorganizace státní správy v roce 1960. Od roku 1962 není objekt využíván. Pouze Justiční palác zůstal sídlem Sboru národní bezpečnosti i s celami pro předběžně zadržené až do počátku 90. let 20. století.

Budova je největší kulturní památkou na území města, ale vinou státu stále chátrá. Město se dlouhou dobu snažilo objekt od ministerstva spravedlnosti odkoupit, ale stát odprodej zamítl a nebyl ochoten se s městem dohodnout na rozumných podmínkách převodu. O justiční komplex projevil zájem uherskohradišťský okresní soud, do jehož majetku byla věznice převedena v roce 2002, ale problémem jsou opět dostatečné finanční prostředky na obnovu objektu, které ministerstvo spravedlnosti zatím nemá (400 – 500 mil. Kč).⁶² Město Uherské Hradiště tedy přestalo usilovat o převod objektu do majetku města, ale chce po ministerstvu a soudu tvrdě vyžadovat, aby se o tuto kulturní památku postaraly a zabránily dalšímu chátrání. Zločiny totalitních režimů je navíc třeba neustále připomínat, a proto má vzniknout v části objektu muzeum totalitních režimů. Otázkou však zůstává, jestli se na to v budoucnosti najdou finanční prostředky. Mezitím dochází k postupné degradaci stavebních konstrukcí a zhoršování stavebně technického stavu. Muzeum totalitních režimů by mělo být v rámci celé České republiky unikátním projektem a důstojnou formou by mělo připomínat, co se za zdi objektu v době nesvobody dělo.⁶³ Čím se tedy věznice tolik „proslavila“?

---

⁶² Uherské Hradiště už věznicí nechce. [online]. 21. 6. 2011 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/127922-uherske-hradiste-uz-veznici-nechce/>.

⁶³ *Bývalá věznice v Uherském Hradišti. Součást souboru staveb bývalého Justičního paláce.; Muzeum totality v Uherském Hradišti. Návrh koncepce.* Za poskytnutí dokumentu děkuji Ing. arch. Alešovi Holému.

Po převzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 se stalo kruté vyšetřování Státní bezpečností ve věznicích běžnou formou represe. Věznice se staly mocným a tehdy i nezbytným nástrojem moci nastupujícího režimu. Hned od začátku sílil tlak Státní bezpečnosti na úplné převzetí vyšetřování tzv. státně bezpečnostních trestných činů, později definovaných v zákoně na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948 Sb. přijatém 6. října 1948. Instrukce vyšetřujících soudců (vedli přípravné vyšetřování trestných činů nezávisle na orgánech vyhledávání, tedy na StB) byla postupně likvidována, čímž ohromně vzrostla pravomoc vyšetřujících orgánů StB a jejich činnost zůstala bez jakékoliv kontroly. Prokurátorův souhlas s uvalením vazby se stal pouhou formalitou a často zcela chyběl. Nový trestní řád (§ 296, odst. 2 zákona č. 86/1950 Sb.) pak připouštěl výkon vazby u vyšetřovatele, což dovolilo StB ovládat celý průběh vyšetřování, tedy „mít k dispozici“ vyšetřovaného od zatčení až po soudní líčení. Ve věznicích měla být zřizována státně bezpečnostní oddělení, ale místa bylo málo a jen málo věznic stavebně vyhovovalo účelu vyšetřování zejména z toho důvodu, že počet společných cel převyšoval počet samotek. Samotky byly důležité hlavně proto, že vyšetřovaný nemohl být pod vlivem spoluvězně nebo dojit do kontaktu s někým „z venku“. Podmínky ve věznicích byly v té době hrozné (chybějící voda v celách, nedostatečné větrání, špatná zvuková izolace...), ve většině věznic nebyl stálý vězeňský lékař. Prozatímní řád vyšetřovacích věznic SNB (v platnosti od 1. 2. 1952) navíc legalizoval disciplinární tresty půst o chlebu a vodě, tvrdé lože, uzavření v temnici.⁶⁴ Krajské velitelství StB Gottwaldov používalo věznici v budově krajského velitelství StB v Uherském Hradišti (8 cel pro 26 osob) i oddělení v krajské soudní věznici Uherské Hradiště. V Gottwaldově byla plánována výstavba nové věznice.⁶⁵

3.2 Vyšetřovací metody v Uherském Hradišti

Příslušníci KV StB Gottwaldov vedení Ludvíkem Hlavačkou se stali velmi brzo známými, protože rychle začaly vyplouvat na světlo světa vyšetřovací metody, které používali za zdmi vyšetřovacích místností. Když se jim nepodařilo dostat z vyšetřovaných přiznání po dobrém, sahali k postihům (zákaz korespondence, odebrání slamníku, omezení stravy, umístění do temnice...), násilí a mučení. Nechyběly

---

⁶⁴ TOMEK, Prokop. *Dvě studie o československém vězeňství 1948-1989*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000, s. 59 - 65.

⁶⁵ Tamtéž, s. 64.

ani experimenty s omamnými látkami. Mučení bylo nejen fyzické, ale také psychické, např. ponižování, vyhrožování perzekucí rodiny a známých nebo matení při výslechu (vyšetřovaný slyšel výkřiky z vedlejší místnosti a vyšetřovatelé jej přesvědčovali o tom, že jsou tam členové jeho rodiny). Vyšetřovatelé se snažili vynutit od vyslýchaných doznání pomocí facek, kopanců, ran obuškem nebo železnou tyčí zejména do zad, chodidel i choulostivých míst, pomocí mučení hladem, chladem nebo horkem, nekonečného dřepování... Vyšetřovaní se tak často přiznávali k činům, které ani nespáchali, jen ze strachu o holý život. Výslechy probíhaly často v nočních hodinách, trvaly dlouhé hodiny. Ludvík Hlavačka chtěl vědět o každém spise a na nejzávažnější případy byli přidělováni jeho nejvěrnější, což byl hlavně Alois Čaň a Jan Mareček.⁶⁶

Aby bylo odhaleno co největší množství „nepřátel státu“, používání brutálních vyšetřovacích praktik vyžadoval Ludvík Hlavačka také od svých podřízených. Mnozí z nich neměli Ludvíka Hlavačku příliš v lásce nejen kvůli jeho chování (kariérismus, sobectví...), ale také kvůli tomu, že zneužíval svého postavení. Se zabaveným majetkem měl jednat jako se svým (zejména s loveckými zbraněmi), látky na uniformy čerpal i za jiné příslušníky a nechával si z nich šít obleky pro sebe nebo kostýmy pro ženu, služební vůz i s řidičem používala žena k dopravě na nákupy apod.⁶⁷ O všem musel vždy rozhodovat právě on, i když se se záležitostmi předem neseznámil. Jeho nepřipravenost a ukvapenost tak způsobila například smrt jednoho příslušníka při jednom ze zásahů na ilegální skupinu Hory Hostýnské.⁶⁸

Uherskohradištská věznice nechvalně proslula využíváním elektrického proudu při výsleších. Tento způsob vyšetřování byl zaveden právě Ludvíkem Hlavačkou. Podle jednoho z vyšetřovatelů Augustina Blechy si nechal elektrický mučící přístroj vyrobit ve Svitě Gottwaldov. Destičky upravené do tvaru obuvi se vkládaly vyšetřovanému do bot. Ten byl posazen na židli, proud se vypínačem zapínal na krátkou dobu a tím dostával vyšetřovaný elektrické rány. Tzv. galvanické rázy způsobovaly prudké stahování svalů, jejich bolest, rozrušení svalové tkáně a poškození ledvin.⁶⁹

To, že v Uherském Hradišti skutečně docházelo k mučení elektrickým proudem, potvrzuje úřední záznam sepsaný samotným Ludvíkem Hlavačkou 19. ledna 1949 v Uherském Hradišti o výslechu Jindřicha Jelínka, údajného člena ilegální lidovecké

---

⁶⁶ KOŠAŘOVÁ, Klára. *Príspevek k likvidaci ilegální skupiny Huvar na Zlínsku v roce 1948*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2011, s. 40 – 50.

⁶⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 156 - 157, 25. 3. 1954.

⁶⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 160 - 163, 28. 2. 1952.

⁶⁹ POSPÍŠIL, Jaroslav. *Hyeny v akci*. Vizovice : Lípa, 2003, s. 445.

organizace: „... Zpočátku dostal několikrát obuškem přes chodidla. Zdálo se nám, že tento způsob na něj účinkuje, neboť po tomto zásahu vypověděl o gen. Volfovi. Když jsme tuto výpověď chtěli zaznamenat protokolárně, prohlásil, že to není pravda a že takto vypovídal ze strachu před bitím. Po tomto odvolání pustili jsme mu do nohou elektrický proud z induktoru pomocí kovových vložek, které mu byly vsunuty do bot...“⁷⁰

Používání elektrického proudu potvrdil také jeden z podřízených Ludvíka Hlavačky na Vsetínsku, když ve služebním prohlášení popsal, jak koncem měsíce srpna nebo září 1948 zatkli zločince jménem Boublík, který byl na útěku z vazby. Při výslechu nechtěl vypovídat a stále opakoval, že bude mluvit až třetí den. To vyvolalo u vyšetřovatelů podezření, že se snaží získat čas pro někoho dalšího na útěku. Telefonicky o tom informovali krajského velitele Ludvíka Hlavačku, který za dvě hodiny přijel se spolupracovníkem do Vsetína, aby Boublíka osobně vyslechl. „Dovezli sebou nějaký elektrický přístroj, který tento společník s. Hlavačky zapjal na elektrický proud. Potom dal muži do botů nějaké plechy, od kterých vedly dráty do aparátu, a aparát pouštěl. Víím to, že Boublík při tomto velmi nařikal a vyskakoval ze země nahoru. Toto dělal asi 15 minut a při tom s. Hlavačka použil gumového obušku, kterým několikrát uhodil Boublíka přes tělo a přes záda. Po tomto se Boublík doznal i k věcem, o kterých mu nebylo nic známo, jak později udal, činil tak proto, aby ho již netrápili.“⁷¹

Ladislav Dohnalík, jedna z obětí mučení elektrickým proudem, také později podrobně popsal, jak tento způsob výslechu probíhal. Tento bývalý odborný učitel z Kroměříže byl odsouzen na tři roky za nepřekažení trestných podniků. „Plechý ležely někde na posteli, nevím, kdo nařídil, abych si je dal do bot. Já jsem poslechl, dal jsem si je do bot dolů a obul jsem se a zavázal tkaničky. Pan Zavadilík seděl za stolem, před ním byla lampa, měla kulatý podstavec, měla asi 30 cm, mimo lampy, která svítila na stůl, bylo u stropu ještě jedno světlo. ...najednou Zavadilík zmačkl vypínač na lampě a mnou projel elektrický proud, několikrát, v krátkých intervalech byly tři rázy proudu. Já jsem se bolestí zkroutil a křečí jsem bokem padl na kavalec... Znovu jsem dostal el. proud do těla, když Zavadilík zmačkl nějaký vypínač, já jsem upadl až na zem. Byl to vypínač stále u lampy. Ještě na zemi jsem dostal další dávku proudu, když jsem ležel. Zpočátku to byly krátké rázy, postupem doby se prodlužovaly. Na zemi, když jsem dostal další dávku proudu, jsem si myslel, že je se mnou konec. Celkem jsem dostal po dobu tohoto týrání celkem asi deset sérií – dávek proudu, byly různé délky... Trhalo mi to svaly na nohou, cukalo mi

⁷⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 232, 19. 1. 1949

⁷¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 58, 19. 5. 1952.

*to celou spodní částí těla. Dále bych uvedl, že již v minulosti jsem doma byl zasažen do ruky z neopatrnosti z vedení ve sklepě a rázy od Zavadilíka mi připomínaly tutéž intenzitu proudu, čili 220 Voltů.*⁷²

To, jaké vyšetřovací metody se v Uherském Hradišti používaly, se brzy začalo dostávat na veřejnost. Zvěsti o nelidských praktikách postupně přicházely také k JUDr. Jaroslavu Horňanskému, předsedovi trestního senátu Státního soudu v Brně. Na začátku března 1949 proto poslal do Uherského Hradiště svého kolegu JUDr. Jaromíra Floriána, aby provedl úřední šetření o zdravotním stavu zadržených. Výsledky šetření pak chtěl předložit na ministerstvu spravedlnosti, které mělo v dané záležitosti učinit nutná opatření. Šetření v Uherském Hradišti se účastnil také soudní znalec MUDr. Miloš Vlček (šéflékař krajského velitelství SNB v Brně) a zapisovatel Karel Kučera. Vše mělo zůstat v naprosté tajnosti a lékařským prohlídkám nesměli být přítomni tamní vyšetřovatelé.

Do Uherského Hradiště dorazili 9. března 1949. Ludvík Hlavačka nejdříve nechtěl uznat autoritu státního soudu a muže nechtěl k zadrženým vůbec pustit. Nakonec jim ale dal k dispozici zvláštní místnost přímo ve věznici okresního soudu a psací stroj a určil dozorce, který vězně předváděl. Předvedení ale měli většinou obavy z toho, že je to jen nový způsob uherskohradištských vyšetřovatelů, jak z nich dostat informace, jak je usvědčit. Proto se ze strachu snažili zapírat a všemožně zdůvodňovat svá na první pohled viditelná zranění. Mnoho osob zcela odmítlo mluvit o svém zdravotním stavu. Samozřejmě neprozradili ani žádná konkrétní jména vyšetřovatelů.

Vyšetřující soudce státního soudu JUDr. Florián v záznamu popsal, že se vhodnými a diskrétními otázkami a zběžným lékařským vyšetřením tělesného a psychického stavu vyšetřovanců snažili zjistit, jestli nebyly při výsleších použity nějaké nevhodné nebo neobvyklé metody.⁷³

Celkem bylo vyšetřeno 63 osob, z nichž u třinácti z nich bylo u výslechů opakovaně užito elektrického proudu, 28 osob uvedlo různé druhy insultace. Vyšetření dále ukázalo, že používání elektrického proudu při výsleších má za následek vysoké procento poruch ve sféře psychické i nervové i po značném časovém odstupu. JUDr. Florián ještě v noci nařídil převoz některých vyšetřovaných do věznice na Cejlu v Brně, protože jejich vážný zdravotní stav vyžadoval nemocniční léčení a potřebná lékařská pomoc v Uherském Hradišti chyběla. Aby se vyšetřovatelé nemohli mstít,

---

⁷² Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Znalecký posudek z oboru elektrotechnika + poučení, č. 1. 17, 5. 3. 2001.

⁷³ Za poskytnutí dokumentu děkuji občanskému sdružení Memoria.

na základě písemného příkazu Státního soudu v Brně bylo až do odvolání zakázáno předvádění vězňů k výslechu StB bez výslovného souhlasu JUDr. Horňanského.

Z tohoto šetření vznikl protokol, jehož výsledky byly horší, než JUDr. Horňanský čekal. Odeslal jej do Prahy na ministerstvo spravedlnosti a v dopise uvedl: „*Skutečnost je horší než litery. U krajského soudu v Uh. Hradišti jsem zařídil, aby žádný vyšetřovanec nebyl vydán k výslechu apod. bez mého písemného souhlasu. O ukrutnostech páchaných v Uh. Hradišti se mezi obecnstvem hovoří. Jediným vhodným opatřením by bylo vyšetření případu meziministerskou komisí, uvalení vazby na pachatele, předání pak k potrestání k soudu a uveřejněním případu, aby bylo jasno, že týrání vězňů není dovoleno, ale že je i trestné.*“⁷⁴

Protokol a záznamy z šetření byly z ministerstva spravedlnosti postoupeny ministerstvu vnitra, kde byly ihned zabaveny. JUDr. Horňanskému bylo naznačeno, že neměl právo zjišťovat zdravotní stav zadržených, a pod pohrůžkou zatčení zdůrazněno, aby zajistil, že se o šetření v uherskohradišťské věznici nikdo nedozví. Tyto záznamy jsou jedinečným dokladem krutých praktik tamních vyšetřovatelů.

Pro ilustraci lze z této kontroly uvést například záznam o školním radovi Jiřím Maláškovi (nar. 20. 9. 1909 v Čebíně), který byl vyšetřován ve dnech 31. 12. 1948 – 1. 1. 1949. „*Udává, že při výslechu byl insultován pěstmi do hlavy, takže krvácel značně z nosu. Byl položen obličejem dolů, pravděpodobně gumovými obušky, hlavně v krajině hrudní, bederní, zadnice a v průběhu obou nohou. Zmíněné krajiny po několika dnech vykazovaly jednoduše hematom barvy velmi tmavé. Zvláště byl tloučen na obou chodidlech, kde vznikly puchýřovité hematomy. Byl prý nucen dělat dřepy a při pádech byl kopán. Byl odveden do jiné místnosti, kde musel ponořovat holé nohy do studené vody. Dále bylo užito během vyšetřování elektrického proudu a to tak, že mu byly vloženy do obou botů elektrody, pravděpodobně aluminiové a boty takto opatřené musel obout naboso. Byl položen na postel, načech přes zvláštní aparaturu byl několikrát zapínán proud ze sítě. Cítil prý v celém těle nesnesitelnou bolest a křeče. Během vyšetřování několikrát omdlával a byl při tom poléván studenou vodou. Tento výslech trval do druhé hodiny ranní. Po výslechu byl položen na železné lůžko a každá ruka připoutána zvlášť americkými pouty ve vzpažené poloze k železné tyči hlavy postele. Poněvadž znovu omdlával, byla mu jedna ruka uvolněna. Následkem tohoto počínání zvracel prý po 17 dní veškerou potravu a to zpočátku i tekutiny. Zvracel prý několikrát i krev. Dále močil krev. Byl ošetřován lékařem a do 7. 2.*

---

⁷⁴ Za poskytnutí dokumentu děkuji občanskému sdružení Memoria.

nevstal z lůžka. Ošetřující lékař mu nařídil držet dietu asi do dubna... Odpovídá tiše, ustrašeně a nejistě a projevuje chováním i slovy stálé obavy před opakováním popsaného způsobu vyšetřování. Nálady plačtivé. Třes na celém těle. V obličeji má záškuby svalů. Výstupy mozkových nervů na tlak citlivé. Oboustranný nystagmus.⁷⁵ ... Na ploskách nohou zjištěny nepatrné zbytky insultace... Za daných okolností nebylo možno provést podrobnější vyšetření ledvin.⁷⁶

Dělník Tomáš Holčík z Louky byl zase tlučen hadicí přes šlapky, takže týden nemohl chodit. Taktéž byl vyšetřován elektrickým proudem a během vyšetřování mu dvakrát samovolně odešla stolice.⁷⁷

Jeden z vyšetřovatelů Augustin Blecha však v roce 2000 vypověděl, že o této kontrole se L. Hlavačka dopředu dozvěděl, proto bylo nutné učinit určitá opatření: „Mezi náma se povídalo, že přijde k nám nějaká kontrola z ministerstva. Přišel za mnou do mé kanceláře Hlavačka a přinesl balík... Byl zabalený, zapečetěný, že si to u mě nechá tu krabici. Že prý jsou to spisy.“ Od jiného vyšetřovatele se ale A. Blecha ještě téhož dne dozvěděl: „To nejsou spisy, to je ten přístroj.“ A. Blecha pak krabici s mučícím elektrickým zařízením odnesl ukrýt na půdu.⁷⁸

O používání nesprávných metod byl informován v roce 1956 také ministr vnitra Rudolf Barák. Generální prokurátor Bartuška mu 10. prosince 1956 poslal výpis z písemného podání někdejších Hlavačkových spolupracovníků Karla Hovězáka, Aloise Čáně, Jaroslava Turečka a Aloise Grebeníčka. Inspekce ministra přešetřovala některé případy a zjistila nejen provokace a hrubé závady ve vyšetřování, ale také používání fyzického i psychického násilí, falšování údajů o domovních prohlídkách a podvržení zbraní. Na základě těchto zjištění podalo ministerstvo vnitra generální prokuratuře návrh na obnovu trestního řízení v prošetřovaných případech. Hrubé závady, kterých se kdysi dopustil v té době už náměstek ministra vnitra Ludvík Hlavačka, byly prošetřovány Komisí stranické kontroly ÚV KSČ. Podle slov náčelníka inspekce Šlechty byla v době šetření většina osob, které se dopouštěly při výkonu chyb, již propuštěna ze služeb ministerstva vnitra. Ludvík Hlavačka byl navíc vyzván náčelníkem inspekce ministra majorem Aloisem Šlechtou, aby se k výsledkům šetření vyjádřil.⁷⁹

---

⁷⁵ Nystagmus je rytmický konjugovaný kmitavý pohyb očních bulbů.

⁷⁶ Za poskytnutí dokumentu děkuji občanskému sdružení Memoria.

⁷⁷ MZA, fond C 145 Státní soud Brno, spis značky Or II 115/49. 14. 3. 1949.

⁷⁸ KOŠAŘOVÁ, Klára. *Příspěvek k likvidaci ilegální skupiny Huvar na Zlínsku v roce 1948*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2011, s. 52.

⁷⁹ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 1 - 3, 21. 1. 1957.

Reakce Ludvíka Hlavačky byla následující: „Po dohodě se s. ministrem Vám sděluji, že používání nesprávných vyšetřovacích metod na býv. Oblastní úřadovně Stb v Uh. Hradišti, kde jsem zastával funkci náčelníka do 17. října 1950, bylo šetřeno komisí stranické kontroly ÚV KSČ a učiněn závěr. Tvrzení, že já jsem se postaral o propuštění Turečka, se nezakládá na pravdě, neboť jsem se o tomto dověděl sám až za půl roku po jeho propuštění.“⁸⁰

Bývalý poručík Karel Hovězák nastoupil na oblastní úřadovnu 7. května 1948 a zůstal tam do května 1952. Popsal, že po jeho nástupu do Uherského Hradiště působilo v Gottwaldovském kraji mnoho protistátních skupin a „na nás tehdy mladé bezpečnostní orgány připadl úkol tyto likvidovati. Jaké tehdy byly formy naší práce, jistě dobře s. ministře, poznáte – bití – teror a další jiné metody, které dnes jsou se vši rozhodností odsuzovány. Já sám soudruhu ministře, jsem nebyl jeden z těch, který v té době po této stránce by byl svatý, avšak to, co jsem měl možnosti sledovati u vyšetřujících orgánů, zůstalo v mých myšlenkách... Možná, že Vám ještě nikdo do dnešní doby nehovořil o používání tak zvaných elektrických bot na oblastní úřadovně MV v Uh. Hradišti, kdy zajištění vězňové, když pod použitím bití nechtěli hovořiti, tak rozhodně po tomto hovořili, nebo o tom, že jeden z vězňů z tak zvané akce „HRAD“, byl ubitý natolik, že půl roka lékaři rozhodovali nad jeho životem a smrtí.“⁸¹

Karel Hovězák také 18. září 1956 uvedl, že „lidé, kteří nejvíce porušovali soc. zákonnost a dávali k tomu rozkazy, zastávají dnes vysoce zodpovědné funkce a na porušování socialistické zákonnosti dopláceli orgánové, kteří jejich rozkazy prováděli a mnohdy také nesprávnost takových rozkazů nedovedli prohlédnout. U nás u orgánů políček vyšetřovancům byla běžná věc, ovšem příkladné používání elektrických botů nebyl výstřelek, nýbrž systém vyšetřovací práce, který trval podle mých znalostí nejméně rok, a to na býv. Oblastní úřadovně MV v Uh. Hradišti... V r. 1949 – 1950 začala práce s tzv. akcí „Hrad“. Šlo o organizaci s lidoveckou ideologií napojenou na Prahu a to na důležitá ministerstva a hrad... Vyšetřování řídil tehdejší náčelník oblastní úřadovny v Uh. Hradišti nynější náměstek MV gen. major Ludvík Hlavačka. Za jeho přímého vedení a na základě jeho rozkazů prováděli vyšetřování důstojník Ant. Vranka, pravděpodobně sloužící v Gottwaldově, bytem v Gottwaldově a jistý Mareček, nyní v záloze, dále jistý Čáňa, oba bytem v Uh, Hradišti. Tehdy tito soudruzi nás sami vyzývali, abychom se šli

⁸⁰ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 7, 14. l. 1957.

⁸¹ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 9.

podívat na novou vyšetřovací pomůcku, tzv. „elektrické boty“, jejichž používání na vyšetřovancích bylo s počátku tajné, ale pak se mezi orgány proslýchlo. Šlo o vložky do bot, spojené elektrickými dráty do induktoru, s nímž orgán reguloval voltové napětí. Vložka byla asi 25 cm dlouhá a široká 6 – 7 cm. Vyšetřovanec si vložku musil dát do botů, obul se, botu zašněroval a orgán řídil proud. Reakce vyšetřovance byla ta, že se celé tělo zvláště ruce a nohy začly kroutit a vyšetřovanec zoufalstvím skákal až 1 metr od země. Mezi orgány bylo použití této pomůcky posuzováno jako jediné účinné i tehdy, když ani po bití vyšetřovanec nemluvil. Právě po velkém bití byly tyto boty nasazovány... Boty měl sehnat tehdejší náčelník úřadovny Hlavačka z Brna. Toto ovšem nemohu dokázat, je se tak mezi orgány mluvilo... Akce (Hrad) vcelku zkrachovala právě pro tyto nezákonné metody, které se neutajily, kolem nichž byla spousta i přípisů s. prezidentu republiky /stížnosti/ a které byly také středem pozornosti zrádného vysilače “Svobodná Evropa“. Mareček a Čáň byli sice ze Sboru kvůli těmto věcem propuštěni, ale jiné důsledky po stránce jejich trestní zodpovědnosti nebyly vyvozeny. Hlavačka šel potom v r. 1951-1952 z Uh. Hradiště do funkce náčelníka PS /HS-PS/. V době, kdy odcházel, svolal si nás také a upozorňoval nás také na to, že v případě, že by se vyskytla sionistická protistátní organizace, že zakazuje ji rozpracovávat a že event. známí její vedoucí, nebo skupina mají být pouze předvoláni a má jim být řečeno, aby své činnosti zanechali, že se o nich ví. Hlavačka prosazoval své oblíbence. Patřili mezi ně orgánové jeho rodáci z Uherskohradištska ze Starého Města. Než na funkci do Prahy odešel, svolal si své věrné lidi do bytu, rozdělával jim funkce, kdo bude majorem, kdo bude dělat náčelníka odboru apod. ... Ač orgánové, kteří se u něho v bytě tohoto zúčastnili, sami to potvrdili, nestalo se zase nic...⁸²

Karel Hověžák se rovněž vyjádřil k okolnostem postřelení Ludvíka Hlavačky a jeho následné zpovědi, potažmo ke vztahu s Rudolfem Slánským. Ve svém zápise také kritizoval vztah ke spolupracovníkům a vůbec přístup k práci. „Když byl Hlavačka postřelen, byl také sraz oblastních náčelníků v Praze, kde na Hlavačkově místě byla dána prý ze Slánského příkazu rudá růže, jako na znamení hrdinství s. Hlavačky. V době, kdy byl Hlavačka léčen, zastupoval ho kapitán Moučka, který přišel z Prahy-Ruzyně, kterého jsme měli velice rádi proto, že se staral o zajištění našich životů při různých akcích a protože radikálně skončil s fyzickým násilím a úřadovna získávala za jeho vedení lepší jméno. S. Moučka dělal tvrdá opatření proti každým porušením soc. zákonnosti. Po něm zase

---

⁸² ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 10 - 11.

nastoupil Hlavačka, který se nám orgánům jevil jako člověk sobecký a kariérista, který byl také nenáviděn mezi námi.“⁸³

Je jisté, že jde většinou o subjektivní názory Karla Hověžáka. Je však nutné připustit, že některé informace se shodují nebo značně podobají výpovědím jiných Hlavačkových spolupracovníků. Paradoxem však je, že když byl 15. května 2001 Milan Moučka vyslýchán v souvislosti s trestním stíháním vyšetřovatele Vladimíra Zavadilíka, vypověděl, že se zabýval spíše organizačními věcmi, aby nadále bez narušení fungovala oblastní úřadovna, a že vůbec neslyšel o používání nějakých nezákonných násilných metod při vyšetřování, natož aby se jim snažil zamezit, jak uváděl Karel Hověžák.⁸⁴ Na používání elektrického proudu si nevzpomínal ani někdejší vyšetřovatel Miroslav Žák. Místo toho ale zajímavě charakterizoval osobu Hlavačky, Grebeníčka i Zavadilíka, kteří byli v 90. letech trestně stíháni právě za používání nelidských vyšetřovacích metod. *„Dále si pamatuji na Hlavačku, to byl velký pán – kariérista, také si vzpomínám na Grebeníčka, o kterém jsem slyšel, že Hlavačkovi zachránil život... Jinak si moc věcí již nepamatuji... Na V. Zavadilíka si pamatuji, bylo to takový „donašeč“ velitele Hlavačky.*“⁸⁵

O používání elektrického proudu v Uherském Hradišti dále vypověděl Alois Čán, v té době (zápis z výpovědi pořízen 29. 10. 1956) závozník Masného průmyslu Gottwaldov, dříve ale jeden z Hlavačkových vyšetřovatelů. *„K vyšetřování elektrickým proudem ještě uvádím, že tento způsob vyšetřování byl zaveden tehdejším velitelem KV StB Gottwaldov Hlavačkou; vyšetřování, kteří měli být tímto způsobem vyšetřováni, byli určováni přímo Hlavačkou. Tohoto způsobu vyšetřování používali mimo mne i jiné příslušníci vyšetřovací skupiny, myslím, že je možno říci, že všichni, kteří v té době byli na vyšetřovací skupině zařazeni. Nemohu nyní už uvést, jak dlouho se elektrického proudu při vyšetřování používalo. Bylo to zakázáno na rozkaz velitele státní bezpečnosti z Prahy, protože v té době se dostal jeden moták z věznice o tomto způsobu vyšetřování až k s. Zápotockému.*“⁸⁶ V jeho výpovědi je patrná snaha “očistit se“, která však nebyla příliš úspěšná. V jedné větě uvedl, kde přesně elektrického mučicího přístroje použil, aby vzápětí ve druhé větě popřel, že by kdy elektrickým proudem mučil, případně si na daný případ nevzpomíná. Přesto však celkem podrobně popsal, jak mučicí nástroj

---

⁸³ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. 1. 11.

⁸⁴ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Protokol o výsledku svědka Moučky, č. 1. 23 - 26, 15. 5. 2001.

⁸⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Protokol o výsledku svědka Žáka, č. 1. 37 - 38, 17. 5. 2001.

⁸⁶ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV \StB Uh. Hradiště, č. 1. 14.

fungoval: „Elektrické zařízení spočívalo ve dvou plíšcích, které se vkládaly vyšetřovaným do bot, od plíšků šly dráty do indukční cívky, u které se točilo nějakým knoflíkem. Jak silný proud byl do plíšků uváděn, nevím. Vyšetřování na to reagovali tím způsobem, že křičeli, trhali nohama, že by některý spadl na zem, to se za mé přítomnosti nestalo. Pokud si pamatuji, vyšetřování při zavádění elektrického proudu museli ležet. Při tomto způsobu vyšetřování byl vždycky odborník-technik z KV StB, jeho jméno si nevzpomínám...“⁸⁷ V další výpovědi uvedl, že se boty používaly přímo na příkaz Ludvíka Hlavačky, který se některých výslechů osobně účastnil. O jejich původu uvedl: „ Boty byly přímo zhotoveny v Uh. Hradišti v operativním oddělení, které mělo mezi sebou řadu odborníků. S použitím těchto bot jsem se naposledy setkal v r. 1948 – přesně to už nevím, myslím, že později to nebylo. Vzpomínám si na jednu vsetínskou akci, které jsem se zúčastnil a kterou řídil osobně s. Hlavačka. Tehdy s. Hlavačka dovezl sebou v autě tyto elektrické boty, sám jsem je ve voze viděl, neboť jsem jel v témže voze.“⁸⁸

Těžko lze uvěřit větě, ve které uvádí, že za jeho přítomnosti „nebylo ve Světlaně vůbec použito fyzického násilí, sám jsem fyzického násilí ve Světlaně proti nikomu nepoužil a ani nevím, že by u někoho při vyšetřování fyzického násilí v této skupině použito bylo“⁸⁹. Alois Čáň při výpovědi několikrát opakoval, že fyzické násilí nikdy nepoužíval. Přesto ale ke konci uvedl: „Fyzického násilí jsem používal proto, že bylo přímo nařizováno u jednotlivých vyšetřovaných tehdejším velitelem Hlavačkou a to jmenovitě, což může potvrdit s. Jež, přes kterého tyto příkazy šly. Odporovat jsem se neodvážil, protože jsem se bál Hlavačky, který v honbě za kariérou by šel i přes mrtvoły.“⁹⁰

Alois Čáň se také vyjádřil k provedené akci, při níž byl Ludvík Hlavačka u Znojma postřelen. Uvedl, že zranění bylo způsobeno Hlavačkovým neopatrným jednáním, špatnou organizací celé akce a vlastní chybou, kterou mu jeho podřízený Jaroslav Tureček otevřeně vytkl. Následné nepřátelství vyvrcholilo propuštěním a degradací Turečka.⁹¹

Dne 6. 10. 1956 pak Jaroslav Tureček uvedl, že o užívání fyzického násilí, zvláště pak o používání elektrických bot a gumových obušků, věděl a Ludvík Hlavačka ho svým podřízeným nařizoval. „Vím např., že při akci Hrad s. Jež odepřel použít jako

---

⁸⁷ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 15.

⁸⁸ Tamtéž, č. l. 19.

⁸⁹ Tamtéž, č. l. 15.

⁹⁰ Tamtéž, č. l. 16.

⁹¹ Tamtéž, č. l. 16.

donucovacího prostředku bití, dostal však k tomu od s. Hlavačky příkaz a od té doby byl také u s. Hlavačky v nelibosti. ⁹²

Vztahy mezi Ludvíkem Hlavačkou a Aloisem Grebeníčkem byly podle všeho velmi komplikované. O příčinách nepřátelství kolovala již v době, kdy oba působili v Uherském Hradišti, spousta fám. Mohlo jít o kariérismus obou mužů nebo dokonce o boj o ženu, což by při Hlavačkově kladném vztahu k ženskému pohlaví bylo klidně možné. Jistou roli mohla také sehrát přítomnost Ludvíka Hlavačky jako svědka u německého soudu, kterým byla za okupace odsouzena Grebeníčková tchýně Amalie Škrášková k trestu smrti. Jisté však je, že jejich vztah nebyl dobrý, což také vysvětluje to, že Alois Grebeníček mnohokrát svědčil v neprospěch Ludvíka Hlavačky v souvislosti s vyšetřováním užívání nelidských vyšetřovacích metod v Uherském Hradišti. Ze slov Aloise Grebeníčka vyplývá, že také Alois Čáň se zřejmě nechoval tak slušně, jak je výše uvedeno. *„Byli to hlavně Čáň a Mareček, kteří prováděli na KV StB v Uherském Hradišti vyšetřování elektrickým proudem, trýznění hladem a bitím. Toto jejich počínání jsme my ostatní příslušníci vyšetř. skupiny odsuzovali. Vyšetřování elektrickým proudem se dokonce před námi tajilo, věděl o něm pouze Hlavačka, Čáň a Mareček, já jsem se o něm dověděl, až když už bylo asi 2 měsíce v provozu, a to ještě náhodně. Vyšetřování elektrickým proudem spočívalo v tom, že na půdě v oddělené místnosti bylo normální vedení ze zásuvky elektrického proudu vedeno do plechové destičky, která se dávala vyšetřovaným do bot. Upřesňuji to tak, že to byly dvě destičky, od každého drátu jedna a do každé boty se dávala vyšetřovanému jedna destička, která byla přizpůsobena tvaru boty, jako například vložka. Proud se zapínal vypínačem na krátkou dobu, takže vyšetřovaný dostával elektrické rány. Lidi takto vyšetřované, kteří byli od Čáně a Marečka podobným způsobem trýzněni, jsme potom museli my vodit z místností na Kunovské ulici do věznice v Uher. Hradišti, pěšky, takže to budilo pozornost lidí, protože odvádění vyšetřovanci nemohli chodit... Čáň a Mareček byli, pokud jde o týrání vyšetřovaných, nejhorší a sami to vlastně zaváděli. Byli nejvěrnějšími vykonavateli Hlavačkových příkazů a byli u něho také v oblibě, mnohé věci vyšetřovali za přímého řízení Hlavačky, který obcházel náčelníka vyšetřovací skupiny Ježe, jenž se tak cítil odsunován na vedlejší kolej...Sám jsem viděl, jak Mareček s Čáněm vyšetřovali Lednického ve skupině faráře Huvara a spol. Tehdy jsem se vlastně dověděl, že se elektřinou vyšetřuje a jakým způsobem. Viděl jsem, jak Lednický po každém zapnutí proudu*

---

⁹² ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 18.

*se skácel na záda na zemi a vydával bolestné skřeky. Pro mne samotného bylo bolestné se na to dívat.*⁹³

Alois Grebeníček stejně jako Alois Čáň uvedl, že při vyšetřování protistátní skupiny Světлана už nebylo při výsleších použito násilí v takové míře, jako u předchozích případů, ani nebylo používáno zařízení s elektrickým proudem. Alois Grebeníček ale zdůraznil, že bylo při likvidaci skupiny hojně využíváno provokací, což bylo už v celé řadě případů potvrzeno.

Grebeníček charakterizoval Hlavačku jako kariéristu, zmínil se také o Hlavačkově přátelství s Rudolfem Slánským, díky kterému se stal velitelem pohraniční stráže.

4 Osobní život

Dne 10. února 1947 se oženil. Jeho žena Vlasta pocházela ze Starého Města. Narodila se 22. října 1927 jako dcera strojmáče ČSD Metoděje Dvořáka a jeho ženy Františky. Do KSČ vstoupila v roce 1945. Dne 15. prosince 1947 se jim narodil syn Ludvík a 4. března 1949 syn Pavel.⁹⁴ Obě děti nechal pokřtít, i když u Církve československé.⁹⁵ Bydleli v rodinném domě Františky Dvořákové ve Starém Městě.⁹⁶ Hlavačkovy četné milostné aférky se brzy staly veřejným tajemstvím, což se samozřejmě jeho ženě nelíbilo. Někteří Hlavačkovi spolupracovníci však byli přesvědčeni o tom, že Vlasta Hlavačková svému manželovi také nebyla zcela věrná.

Ludvík Hlavačka se zajímal o myslivost a rád četl, nejraději socialistickou beletrii. Velkou zálibu měl podle všemožných stížností v ženách, ale *„je zajímavé, že za dob svobodných se tato závada u něho velmi málo vyskytovala, naopak se jevil jako by neměl zájem o ženy.*⁹⁷

---

⁹³ ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště, č. l. 20 - 21.

⁹⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 39.

⁹⁵ KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 64.

⁹⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Životopis, č. l. 40.

⁹⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 132, 26. 4. 1954.

5 Velitelem Pohraniční stráže

Roku 1950 byl přeřazen do Prahy k zvláštnímu útvaru SNB a 20. 10. 1950 jmenován velitelem Pohraniční stráže.⁹⁸ Úkolem Pohraniční stráže bylo zajišťovat pás území při státní hranici, který měl zabránit nedovolenému přechodu obyvatelům vnitrozemí a zároveň pronikání osob z území „nepřátelského“ státu. V době od 1. září 1951 do 20. července 1952 absolvoval Ludvík Hlavačka externě Vojenské učiliště Pohraniční stráže ve Starém Městě s výtečným výsledným prospěchem. Odborné znalosti si měl doplnit, aby mohl řádně plnit svou funkci u Pohraniční stráže, protože dříve neměl žádné vojenské vzdělání a projevovaly se u něj určité nedostatky. Po stránce politické byl ale údajně velmi spolehlivý a dělnické třídě úplně oddaný.⁹⁹

Proč bylo tak důležité, aby byl Ludvík Hlavačka „způsobilý“ k ochraně státních hranic? Protože bylo „*předním úkolem naší lidově demokratické národní bezpečnosti zabránit spojení domácích nepřátel s jejich spojenci za hranicemi a znemožnit pronikání špiónů, rozvratníků a jiných škůdců pracujícího lidu přes státní hranice. Je proto třeba věnovat zvýšenou pozornost ochraně státní hranice a péči o orgány, které střežení hranic provádějí a při tom již dosáhly řady úspěchů*“¹⁰⁰.

Dne 1. ledna 1953 se stal náčelníkem Hlavní správy Pohraniční stráže a v této funkci zůstal až do svého jmenování náměstkem ministra vnitra. Navázal zde v jistém smyslu na svou činnost v Uherském Hradišti (mučení elektrickým proudem), protože se pravděpodobně zasadil o postupnou elektrifikaci drátěných zátarasů na československých hranicích.¹⁰¹ Dne 1. února 1953 byl pak povýšen do hodnosti generálmajora. Co tomu ale předcházelo?

Dne 23. února 1948 pozbyly platnosti všechny pasy, ke kterým nebylo vydáno zvláštní povolení. Na vlnu pokusů o nedovolený přechod státních hranic se ministerstvo snažilo reagovat zvýšením represivních opatření. Jednak se snažilo posilovat útvary na státní hranici, ale také podřizovat ochranu hranic svému resortu a centralizovat ji.¹⁰² Místo pohraničních pluků a praporů SNB vznikla 1. ledna 1949 Pohraniční stráž jako nový samostatný druh ozbrojených sil s hlavním velitelstvím se sídlem v Praze. Pohraniční stráž

---

⁹⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 132, 26. 4. 1954; ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 224.

⁹⁹ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 244, 247, 26. 11. 1952.

¹⁰⁰ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 42 Schůze kolegia 11. 4. 1951, Důvodová zpráva, č. l. 12.

¹⁰¹ KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 65.

¹⁰² VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 24.

byla součástí Ministerstva vnitra a měla za úkol zejména hlídat hranice se Spolkovou republikou Německo a Rakouskem. V květnu 1950 Pohraniční stráž přešla pod Ministerstvo národní bezpečnosti. Od roku 1952 bylo velitelství Pohraniční stráže společné také pro Vnitřní stráž jako Hlavní správa Pohraniční a vnitřní stráže.¹⁰³

Je tedy jasné, že pohraniční stráž zastávala v poúnorovém režimu významné postavení. Jejím hlavním úkolem bylo podle Dočasné služební instrukce z roku 1949 „zajistit a střežit státní hranici a likvidovat vše, co směřuje jak proti lidově demokratickému zřízení, tak vůbec proti bezpečnosti republiky po stránce vnější a vnitřní“¹⁰⁴.

Ludvík Hlavačka vydal 30. prosince 1950 rozkaz Organizace oddílů a zaujetí nové sestavy, kterým byly zrušeny prapory, roty a čtyři PS SNB a vytvořeny brigády – oddíly, prapory a roty Pohraniční stráže. Stará sestava čítala 6124 mužů. Po reorganizaci tvořilo novou sestavu po prvních dvou měsících roku 1951 více než 17 000 příslušníků. Tento nárůst umožnila dohoda mezi Ministerstvem národní bezpečnosti a resortem obrany, na jejímž základě převzalo velitelství PS od československé armády pluky 13. pěší divize a 64. pěší pluk. Tyto pluky byly přiděleny i s veškerým materiálem, ale bez techniky.¹⁰⁵ Pohraniční brigáda tak měla být podle § 15 Všeobecného ustanovení o ochraně státních hranic lidově demokratické republiky Československé každoročně doplňována mužstvem základní vojenské služby, „a to přesným počtem branců politicky spolehlivých a fyzicky zdatných, vybíraných zejména ze členů KSC a ČSM.“¹⁰⁶

V lednu 1951 bylo zahájeno studium na nově zřízené Vojenské akademii Pohraniční stráže se sídlem v Praze (později v Olomouci). 11. července 1951 Národní shromáždění ČSR schválilo Zákon o ochraně státních hranic (č. 69/1951 Sb.), z něhož vycházelo právo příslušníka Pohraniční stráže použít zbraně při výkonu služby.¹⁰⁷ V §1 se uvádí: „K zajištění pokojné výstavby socialismu v naší vlasti je třeba účinně chránit státní hranice před pronikáním všech nepřátel tábora pokroku a míru. Ochrana státních hranic je proto povinností každého občana“¹⁰⁸. Ministr národní bezpečnosti dále podle paragrafu 10 mohl stanovit, že vstup a pobyt na určité části území státu je zakázán

¹⁰³ PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu*. 1. vyd. Cheb: Svět křídel, 2011, s. 9 - 10.

¹⁰⁴ VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 26.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 30.; *Kronika ochrany československých státních hranic v letech 1945-1990: v datech a heslech*. 2., upr. vyd. Praha: Orego, 2004, s. 40.

¹⁰⁶ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 9 Porada komise 11. 11. 1950 – Pohraniční stráž, č. l. 23.

¹⁰⁷ *Kronika ochrany československých státních hranic v letech 1945-1990: v datech a heslech*. 2., upr. vyd. Praha: Orego, 2004, s. 40 – 44.

¹⁰⁸ Zákon č. 69/1951 Sb., § 1.

nebo dovolen jen na zvláštní povolení.¹⁰⁹ Den přijetí tohoto zákona se pak každoročně oslavoval jako Den Pohraniční stráže.¹¹⁰

S platností od 1. června 1951 byly zavedeny dvě kategorie území s omezením: hraniční a zakázané pásmo. Vnitřní hranice zakázaného pásma mohla zacházet až do vzdálenosti 2000 m od státní hranice a nesměl zde nikdo bydlet ani sem vstupovat kromě službu vykonávajících příslušníků Pohraniční stráže. Hraniční pásmo navazovalo na pásmo zakázané a mělo sahat kolmo od státní hranice 2 – 6 km do vnitrozemí, výjimečně až 12 km. Do hraničního pásma bylo možné vstoupit a pobývat v něm jen na zvláštní povolení, které si musel opatřit každý občan starší 15 let. Toto povolení musel člověk nosit stále u sebe stejně jako občanský průkaz. Občané s trvalým bydlištěm v hraničním pásmu měli být prověřeni Ministerstvem národní bezpečnosti a bylo jim vydáno povolení pro trvalý pobyt modré barvy, které platilo jeden rok, neplatilo ale pro hraniční pásma jiných okresů. Povolení pro přechodný pobyt mělo bílou barvu a bylo vydáváno občanům, kteří sice bydleli mimo hraniční pásmo, ale náležitě doložili závažné důvody pro vstup do tohoto pásma (návštěva blízkých příbuzných, případy náhlého onemocnění, úmrtí...). Dále existovalo povolení oranžové barvy pro služební cesty, které bylo vydáváno nejdéle na šest měsíců a omezovalo pobyt dané osoby pouze na místo, kde měl být služební úkon vykonán. Ministerstvo národní bezpečnosti také muselo vydat zvláštní povolení k fotografování, filmování, pořizování snímků krajin, budov, provádění zeměměřičských prací, náčrtků krajin a mapování, aby nemohlo dojít k případnému úniku informací ze země. Toto ministerstvo také muselo vydat výslovný souhlas k provádění stavebních (stavba, přístavba budov, závodů, cest...) i jiných (kácení lesa...) prací jakéhokoliv druhu a ke zřizování tuzemských i mezinárodních telekomunikačních a energetických vedení a zařízení v hraničním pásmu. Toto povolení muselo být dále doplněno souhlasem vojenské správy. Ministerstvo tak muselo být informováno o všem, co mohlo změnit tvářnost terénu.

Nedovolený přechod hranic měl být ztížen také zákazem rekreace v hraničním pásmu a odstraňováním orientačních pomůcek (turistických tabulek, značek, map, ukazatelů směru a vzdálenosti, označení míst, obcí..., ale například i kapliček a podobných staveb – tedy všeho, co mohlo usnadnit orientaci v krajině) na tomto území. Zakázán tam

---

¹⁰⁹ Zákon č. 69/1951 Sb., § 10, odst. 1, písm. a)

¹¹⁰ PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, s. 10.

byl až na výjimky také rybolov a honitba.¹¹¹ To vše bylo definováno již v Ustanovení o pohraničním území, 4. bodu schůze bezpečnostní komise, který byl 15. listopadu 1950 projednáván u prezidenta republiky.¹¹²

Zakázané pásmo bylo na všech veřejných cestách do něj vedoucích označeno výstražnými tabulkami s červeným nápisem „*Pozor – Zakázané pásmo – Vstup zakázán.*“¹¹³. Na těchto cestách byly zřízeny závory. Hraniční pásmo bylo označeno podobnými tabulkami s nápisem „*Pozor – Hraniční pásmo – Vstup jen na povolení.*“¹¹⁴.

Podle článku 10 Všeobecných ustanovení o ochraně státních hranic lidově demokratické republiky Československé měla pohraniční stráž právo v rámci ochrany hranic „*zadržet a zajistit každého, kdo se neoprávněně zdržuje v hraničním pásmu a každého, kdo neoprávněně přechází státní hranice ze sousedního státu nebo jde za hranice našeho státu..., použít zbraň na hranicích a v hraničním pásmu proti osobám neoprávněně přecházejícím státní hranice, které se nepodřídí výzvě pohraniční strážě, které se postaví se zbraní v ruce na odpor nebo se protiví opatřením službu konajících příslušníků pohraniční strážě a nelze-li jinak překonat odpor, směřující k maření služebního úkonu, v případě přímého napadení pohraniční hlídky nebo příslušníka pohraniční strážě, je-li ohrožen jejich život, k zamezení útěku osob zadržených, usvědčených, podezřelých a eskortovaných, jejichž útěku jinak zabránit nelze, ve vzdušném prostoru proti letadlům a létajícím přístrojům, neoprávněně přelétávajícím státní hranice, v pohraničních vodách proti plavidlům, které neuposlechnou výzvu k přistání.*“¹¹⁵

Významným projevem tzv. nové soustavy se stalo od ledna 1951 budování tzv. ženině technických opatření. Pod tímto názvem si lze představit opatření realizovaná převážně silami Pohraniční strážě, která měla narušitelům (osobám pokoušejícím se o nedovolený přechod státní hranice) znemožnit její dosažení nebo naopak proniknutí do vnitrozemí. V praxi to znamenalo, že měla narušitele zdržet, zadržet nebo zastavit do zásahu pohraniční hlídky.¹¹⁶

O tom, že Velitelství Pohraniční strážě skutečně nezhálelo a velmi rychle realizovalo všemožná opatření ke znemožnění útěku ze země, svědčí Zpráva o činnosti

---

¹¹¹ VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 61 - 62.; ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 9 Porada komise 11. 11. 1950 – Pohraniční stráž, č. l. 27 - 33.

¹¹² ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 9 Porada komise 11. 11. 1950 – Pohraniční stráž, č. l. 1, 26.

¹¹³ Tamtéž, č. l. 26.

¹¹⁴ Tamtéž, č. l. 27.

¹¹⁵ Tamtéž, č. l. 61 - 62.

¹¹⁶ VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 67 - 68.

Pohraniční stráž za dobu od 1. 1. 1951 do 31. 10. 1951, ve které se mimo jiné uvádí: „K zvýšení ochrany a lepšímu zabezpečení státní hranice bylo přikročeno k ženiným úpravám terénu. Tato spočívala v těchto opatřeních: Vytrasování lesních průseků po celé délce státní hranice střežené PS, vytrasování kontrolních pásů, překopání všech nepoužívaných komunikací vedoucích z ČSR, započetí kácení vytrasovaných průseků a orba kontrolních pásů, budování vnější obrany rot a započetí s budováním vnitřní obrany rot. Započetí stavby nízkoklopýtných drátěných překážek, vytýčení a označení nového hraničního a zakázaného pásma. K zlepšení výkonu služby byla zavedena nástražná osvětlovadla a přikročuje se k sériové výrobě. Bratislavské předmostí bylo zpevněno třístěnnou drátěnou překážkou. Byla provedena kontrola všech železničních přejezdů a vypracován návrh k jejich zabezpečení.“¹¹⁷ Ve zprávě se dále uvádí, jak byly překonány největší obtíže v materiálním zabezpečení jednotek Pohraniční stráže. Všichni tak měli mít kromě jiného i zabezpečený pravidelný přísun novin, knih i filmů, aby byla zajištěna dostatečná osvětová činnost. Dokonce vznikl i časopis Pohraniční stráž. Následovala zajímavá poznámka: „Masově kulturní práce a osvětová činnost se začíná plně rozvíjet... Jeví se nedostatek hudebních nástrojů, zvl. kytary a harmoniky.“¹¹⁸

Pohraniční stráž byla skutečně aktivní a v době od 1. 1. do 31. 10. 1951 zadržela 1911 narušitelů státních hranic, z toho ve 182 případech bylo použito zbraně. Podle hodnocení reagovali “nepřátelé“ na zvýšenou ochranu hranic novou taktikou přechodu a používáním střelných zbraní a granátů. I přesto bylo ale za danou dobu zjištěno 540 uskutečněných ilegálních přechodů hranic bez zadržení, z toho 79 osob tvořilo posádku uloupeného vlaku z 11. září 1951. Podle Velitelství Pohraniční stráže tkvěly tyto nedostatky a neúspěchy v ochraně hranic v tom, že plánované kontroly byly prováděny nedostatečně, formálně, povrchově, takže nepůsobily preventivně, ale musely většinou řešit už vzniklé nedostatky. Neúspěchy ale mohly být údajně způsobeny také tím, že v letních měsících, kdy mělo být pokusů narušitelů o přechod státních hranic nejvíce, byly štáby velitelství PS i podřízených jednotek značně zeslabeny, protože dovolené nebyly rozvrženy rovnoměrně během celého výcvikového roku a protože značná část pohraničnicků byla odvelena na výstavbu výcvikových středisek, polních tělocvičen, hřišť, kácení lesních průseků nebo na akce do vnitrozemí. Do budoucna však mělo dojít také ke zkvalitnění bojové a střelecké přípravy mužstva a odborných znalostí velitelů rot,

---

¹¹⁷ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 63 Schůze kolegia – mimořádná, č. I. 1 - 2, 9. 11. 1951.

¹¹⁸ Tamtéž, č. I. 6.

lepšímu zpravodajskému podchycení pohraničního území a vzájemné spolupráci jednotlivých složek Ministerstva národní bezpečnosti.¹¹⁹

Nejdůležitějším ženiálně technickým opatřením byl drátěný jednostěnný nebo trojstěnný zátaras. Jeho výstavba začala v roce 1951 a byla dokončena v roce 1952. Zátaras byl doplňován kontrolním orným pásem a od roku 1952 byla jeho střední stěna zesílena nástražnými vodiči s vysokým napětím. Od roku 1955 byl dále zátaras opatřován signalizačním zařízením, které hlídce usnadňovalo akustickým a světelným signálem nalezení místa narušení.¹²⁰

Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže Ludvíka Hlavačky s obsahem Výkon služby k ochraně státních hranic – na elektrickém zařízení ochrany státních hranic /EZOH/ však nese datum 12. 6. 1953 a hovoří se v něm o tom, že „*k dokonalému zabezpečení státních hranic bylo zavedeno v pásmu střežení PS rot I. sledu elektrické zařízení k vedení proudu o vysokém napětí, které při taktickém využití s živými pohraničníky dopomůže zabránění pronikání všech nepřátelských živlů do ČSR a naopak*“.¹²¹

Elektrické zařízení ochrany státních hranic se mělo podle rozkazu skládat z transformační stanice (transformátor s technickým a signalizačním zařízením ke kontrole a obsluze), elektrického vedení od transformátoru k drátěnému zátarasu a nástražných vodičů elektřiny v drátěném zátarasu. Transformátor, který byl umístěn v uzavřeném a uzamčeném prostoru v objektu roty, sloužil k přeměně elektrického proudu nízkého napětí na proud vysokého napětí (2000 – 4000 V) nebo opačně. Elektrické vedení od transformační stanice k drátěnému zátarasu sloužilo právě k převedení transformovaného proudu o vysokém napětí do nástražných vodičů v drátěném zátarasu. Na vhodných místech, většinou pak na tabulkách na sloupech, mělo být označeno, že jde o vysoké napětí, které je životu nebezpečné. Vodiče byly z běžného ostnatého drátu, kterých mohlo být rovnoběžně několik nad sebou. Jejich vzdálenost závisela na počtu vodičů.¹²²

I když by se mohlo zdát, že nebezpečnější ženiálně technické opatření už ani nemohlo existovat, Ludvík Hlavačka v závěru svého rozkazu zdůraznil: „*V současné době, kdy ženiálně technické opatření na státní hranici je stále zdokonalováno, je třeba tím více zdůrazňovat, že ani elektrifikovaný drátěný zátaras není nepřekonatelnou překážkou pro imperialistické agenty. V mnoha případech byl jimi i bez porušení a zanechání stop*

¹¹⁹ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 63 Schůze kolegia – mimořádná, č. 1. 9 - 11.

¹²⁰ PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, s. 13 - 14.

¹²¹ ABS, Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže, 12. 6. 1953, č. 1. 1.

¹²² Tamtéž, č. 1. 1 - 3.

překonán. Bylo to proto, že pohraniční hlídky i velitelé přeceňují toto opatření a příliš na ně spoléhají.“¹²³

Tím docházíme k zajímavému zjištění, že ačkoliv se rozkaz k elektrifikaci drátěných zátarasů velitele Pohraniční a Vnitřní stráže váže na datum 12. června 1953, Ludvík Hlavačka v něm mluví v minulém čase („...bylo zavedeno v pásmu střežení PS rot I. sledu elektrické zařízení..., ...v mnoha případech byl jimi i bez porušení a zanechání stop překonán...“). Je tedy více než pravděpodobné, že elektrický proud byl do drátěných zátarasů na státních hranicích pouštěn dávno před tím, než byl oficiálně rozkazem velitele Pohraniční a Vnitřní stráže zaveden a povolen jako jedno z tzv. ženině technických opatření. Otázkou také zůstává, jestli je v tomto případě možné s jistotou tvrdit, že se jednalo přímo o nápad Ludvíka Hlavačky, když například v jeho personálním spise nebo v prostudovaných zápisech z bezpečnostních kolegií o tom nestojí ani zmínka. Pod zmíněným rozkazem lze nalézt jména tří osob, které měly text zpracovat: pplk. Okrouhlík, kpt. Janout, npor. Peroutka.¹²⁴ Ať už byla elektrická stěna smrti nápad kohokoliv, Ludvík Hlavačka tento rozkaz podepsal, tudíž za ni nese přímou odpovědnost...

Drátěný zátaras 50. let tvořily tři ploty (stěny) postavené z kůlů vzdálených několik metrů od sebe a na nich byly připevněny ostnaté dráty. Krajiní stěny (odrazové) měly zpomalit útěk uprchlíků a zamezit přístupu zvěře k střední stěně, ve které byly vodiče s elektrickým proudem. Krajiní stěny byly propleteny dráty ve tvaru „psaníčka“, ve vodorovném směru (vzájemná vzdálenost asi 15 cm) nebo vodorovně a svisle tak, že tvořily hustou síť.

Kůly ve střední stěně zátarasu byly vyšší, silnější a propletené ostnatými dráty ve vodorovném směru, na exponovaných místech i svisle. Navíc v ní bylo nataženo na izolátorech 5 až 7 nástražných vodičů z ostnatého nebo hladkého drátu. Vodiče byly napojeny na rotní transformátory, ve kterých se přeměňovalo elektrické napětí na hodnotu 2000 – 6000 V¹²⁵. První vodič byl umístěn asi 30 cm od země a poslední až na vrchu stěny. Elektrický proud však zejména z ekonomických důvodů nebyl zapojen neustále. Byl zapínán na základě operativní situace nebo povětrnostních podmínek (špatná viditelnost...) na příkaz velitele roty, případně praporu nebo brigády. V zátarasu byly podchody a vrata pro zásahy a vjezdy hlídek.

---

¹²³ ABS, Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže, 12. 6. 1953, č. 1. 8.

¹²⁴ Tamtéž, č. 1. 8.

¹²⁵ V Rozkaze velitele Pohraniční a Vnitřní stráže se uvádí 2000 – 4000 V.

Nejdříve se zaváděla ženijně technická opatření v úseku chebské pohraniční brigády. Na začátku roku 1952 byla vybudována jednostěnná překážka na nejexponovanějších místech. V létě a na podzim pak byl dokončen a elektrifikován trojstěnný zátaras, který se zpevňoval minami několika typů. V roce 1952 postavila Pohraniční stráž na hranicích 697 235 km drátěných zátarasů. Budovány byly také pozorovací strážní věže (tzv. špačkárny).¹²⁶

Proud byl do drátěných zátarasů zaváděn na popud Ludvíka Hlavačky navzdory všem existujícím předpisům a zákonu o obecném ohrožení.¹²⁷ Tyto zátarasy fungovaly až do roku 1965, kdy byly po protestech ze zahraničí odpojeny od elektrického proudu. Proud „nahradili“ SUPI, samostatně útočící psi.¹²⁸

Zátaras v „hlavních směrech postupu narušitelů“ byl na popud Ludvíka Hlavačky v letech 1952 – 1957 zaminován. Míny byly kladeny do minových pásů v jedné nebo dvou řadách mezi stěny trojstěnného zátarasu. Průzkum terénu za účelem zaminování hranic proběhl už v roce 1951. V říjnu 1953 dokonce Ludvík Hlavačka navrhoval, aby byly zátarasy doplněny i protitankovými minami za účelem znemožnění průniku motorových vozidel z československého území na západ.¹²⁹ Často ale docházelo k samovolným výbuchům min nebo explozím způsobeným stykem s lesní zvěří, tím pak k planým poplachům a výjezdům. Proto byly do konce roku 1957 míny demontovány.¹³⁰

---

¹²⁶ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek ; Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 93 – 94.

¹²⁷ Tamtéž, s. 93 – 94.

¹²⁸ ČT24. Čára, kde šlo o život. [online]. 20. 9. 2009 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/67371-cara-kde-slo-o-zivot/>.

¹²⁹ Návrh vznikl jako reakce na akci Václava Uhlíka, majitele autoopravny ve vesnici Líně u Plzně, která však byla znárodněna. Václav Uhlík začal pracovat na svážení dřeva v pohraničním pásmu. Začal uvažovat o odchodu ze země. Seznámil se s Libuší Cloud, ženou desátníka americké armády, který však musel odejít zpět do USA, protože státní úřady jeho pobytu začaly klást překážky. Libuše Cloud uměla dobře anglicky, což se jim mohlo hodit. Během lesních prací objevil vrak ohořelého kolopásového transportéru původně rakouské výroby, zapřáhl jej a odvezl na dvůr s odhodláním, že pomocí opraveného transportéru prorazí zátarasy na hranicích a společně s rodinou a paní Cloud uteče za svobodou. Transportér opravoval bez skrývání na dvoře s případným vysvětlením, že ho bude využívat ke svážení dřeva ze špatně přístupných míst. V roce 1951 se k němu přidal ještě pomocník Walter Hora. Převážní kabinu zesílili odolnými ocelovými plechy a pro případ nouze vytvořili dva výstřelné otvory. V říjnu 1952 se Václav Uhlík se ženou a dvěma dětmi, paní Cloud, Waltrem Horou a nejmenovaným mužem poprvé pokusili o přejezd hranic. Pokus skončil neúspěšně z důvodu selhávajícího motoru, ale zůstal utajen. Uhlík se nevzdal, společně s Horou sehnali výkonnější motor z nějakého těžkého nákladního automobilu a provedli další vylepšení. V noci 24. července 1953 vyrazili znovu na cestu v téměř stejném složení (neznámého muže nahradili dva přátelé). Za svítání 25. července se obrněnci podařilo prorazit všechny tři linie drátěných zátarasů a posádka se dostala na vytouženou svobodu. Pohraniční stráž se zmožila pouze na oznámení události nadřizovým. V Německu všichni požádali o možnost vystěhování do Spojených států, což se jim splnilo. Uhlíkův Tank svobody skončil ve Fordově muzeu v USA, od kterého ho odkoupil soukromý sběratel. (PEJČOCH, Ivo. *Hrdinové železné opony*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2008, s. 22 – 30.)

¹³⁰ PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, s. 14.; ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 63 Schůze kolegia – mimořádná, č. 1. 14, 9. 11. 1951.; PULEC, Martin.

Pohraniční stráž nebránila ve skutečnosti hranice před vnějším nepřítelem, ale bránila vlastním občanům v opuštění státu. Stát, který zavíral své občany za elektrické dráty a minová pole, se přesto pokusilo opustit mnoho lidí. Krátce po únorovém převratu byly útoky za svobodu poměrně úspěšné, protože ochranný systém budovaný komunistickou mocí byl teprve v počátcích. Úspěšnost však postupně klesala s tím, jak přibývalo ženižně technických opatření. Způsobů, jak se dostat za hranice, bylo několik. Tím nejtypičtějším byla cesta po zemi – ať už to byly pěší odchody za hranice nebo pokusy o proražení pohraničních zátarasů a závor automobilem, nechybělo ani používání obrněných vozidel. Znáám je dokonce úspěšný útěk tzv. „hovnocucem“¹³¹. Velmi nebezpečným, ale přesto používaným způsobem byla cesta pod podvozkem vlaku. Znááme jsou také případy pokusů o únos dopravních prostředků a vynucování volného průjezdu pomocí braní rukojmí. Jiní zase využívali cestu vzdušnou (balóny, letadla) nebo vodní (od prostého přeplavání až po užívání skafandrů, člunů nebo jiných plavidel).¹³²

„Celkem bylo při přechodu československých hranic s Rakouskem a s Německem v letech 1948 – 1989 usmrceno 280 lidí“, z toho 95 osob našlo smrt v elektrifikovaných drátěných zátarasech.¹³³ Za stejné období zahynulo asi 650 pohraničnicků, z nichž pouze 11 zemřelo při střetu s osobami usilujícími o přechod hranic. Většina pohraničnicků totiž zemřela na následky dopravních nehod, samovolných výbuchů min, důsledkem neodborné manipulace s elektrifikovaným zátarasem nebo náhodného výstřelu. Časté byly také sebevraždy.¹³⁴ Vysokého počtu mrtvých pohraničnicků si byl patrně vědom už Ludvík Hlavačka, což dokládají jeho slova: „Ukázněným pohraničním hlídkám je elektrifikovaný DZ velkým pomocníkem a naopak pohraničnickům, kteří nedbají rozkazů a nařízení, může se stát nebezpečným.“¹³⁵

Za rozkaz ke zřízení elektrických zátarasů byl v prosinci 1994 obviněn z trestného činu obecného ohrožení. Za vinu mu byla kladena smrt 61 uprchlíků, kteří zemřeli na jeho

---

Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek ; Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 94.

¹³¹ V roce 1988 si tento unikátní prostředek útěku zvolil Bohumil Kňourek z Dolních Dunajovic. Podařilo se mu získat povolenku pro vybrané pracovníky (zemědělci, pracovníci lesních správ, geodeti...), kteří mohli projíždět do zakázaného pásma vykonávat nutné činnosti. Projel kontrolním stanovištěm Pohraniční stráže s platnými doklady a projel do prostoru zvaného Lesiček v katastru obce Úvaly v okrese Břeclav. Bohumil Kňourek využil svého povolání a úspěšně utekl do Rakouska. (PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu.* 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, s. 114 – 115.)

¹³² PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu.* 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, 190 s.

¹³³ PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek ; Seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989.* 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, s. 173.

¹³⁴ Tamtéž, s. 109.

¹³⁵ ABS, Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže, 12. 6. 1953, č. 1. 5.

elektrické hranici. Ve skutečnosti jich bylo daleko víc, včetně pohraničnicků.¹³⁶ K soudu se nikdy nedostavil.

V roce 1953 se Pohraniční stráž spolu s Vnitřní stráží podílely také na zabezpečení klidu a veřejného pořádku při měnové reformě. 1. října 1953 bylo vládním nařízením sloučeno ministerstvo vnitra a ministerstvo národní bezpečnosti. Pohraniční a Vnitřní stráž přešly do podřízenosti ministerstva vnitra.¹³⁷

Jako velitel Pohraniční stráže se 4. května 1952 na strahovském stadionu v Praze účastnil Ludvík Hlavačka slavnostního odevzdání nové zástavy škole ministerstva národní bezpečnosti. Tato akce byla zahájením oslav 7. výročí osvobození Československa Rudou armádou. Ministroví národní bezpečnosti Karlu Bacílkovi se tehdy představila smíšená divize příslušníků Pohraniční stráže, Státní a Veřejné bezpečnosti a Lidových milic. Bacílek předal vyznamenání, škole novou zástavu a jmenoval poručíky Pohraniční stráže. *„Slavnost celým svým průběhem vyjadřovala hlubokou oddanost, věrnost a lásku všech složek naší Národní bezpečnosti, Pohraniční stráže a Lidových milic republiky, Komunistické straně Československa, pracujícím lidu, presidentu republiky Klementu Gottwaldovi, Sovětskému svazu a praporečnicku míru generalissimu J. V. Stalinovi... Nad čestnou tribunou bylo heslo naší Národní bezpečnosti: Jedna bezpečnost – jeden úkol – zničit nepřátele lidu.“*¹³⁸

Po několika projevech přišel na řadu i velitel Pohraniční stráže Ludvík Hlavačka, když přečetl rozkaz ministra národní bezpečnosti o jmenování nových poručíků Pohraniční stráže. Následující slavnostní pochod jednotek Pohraniční stráže se u obecnstva setkal s velkým úspěchem. *„Slavnostní pochod svědčil o připravenosti smíšené divise na velkou přehlídku o Dni vítězství a potvrdil vysokou úroveň výcviku a morální zdatnosti všech příslušníků Pohraniční stráže, složek Národní bezpečnosti a Lidových milic.“*¹³⁹ Následující odstavec i podkapitola však ukáže, že morální profil velitele Pohraniční stráže nebyl až tak bezchybný...

Dne 13. listopadu 1953 přijeli k rotě Pohraniční stráže Grafenried dva příslušníci zpravodajské služby Generálního štábu Československé armády z Prahy. Požádali velitele roty o pomoc při zajištění dvou pohraničních operací, které chtěli provést v obvodu této

---

¹³⁶ Česká televize, televizní studio Ostrava. *J. Novák: Příběhy železné opony, díl: Dráty, které zabíjely*. 2006, celková stopáž 13:50, sekvence (2:35 – 2:55).

¹³⁷ *Kronika ochrany československých státních hranic v letech 1945-1990: v datech a heslech*. 2., upr. vyd. Praha: Orego, 2004, s. 51 – 52.

¹³⁸ Slavnostní odevzdání nové zástavy škole ministerstva národní bezpečnosti. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 5. 5. 1952, roč. 32, č. 112, s. 2.

¹³⁹ Tamtéž, s. 2.

roty. Zpravodajec František Korbel se v doprovodu četaře základní služby PS dostal brzy k hranici, která vedla přes louky a pole. Blízko hranice oral německý sedlák Schneider, kterého Korbel pod záminkou, že něco našel, přilákal k hraniční čáře. Smluvil se sedlákem malý „obchod“. Dal mu 50 marek, aby mu za 20 marek koupil německé cigarety a časopisy, zbytek si mohl nechat. Sedlák souhlasil a domluvili si schůzku na 17. listopadu 1953 na okraji lesa, jehož část byla na německé i československé straně. Korbel se tak snažil sehnat zahraniční spolupracovníky. Zpravodajci toho dne opět přijeli k rotě PS Grafenried. V doprovodu četaře se tedy Korbel přiblížil k místu setkání, které už bylo ale na německém území. Četař naléhal na Korbela, aby se vrátili na československé území, ale Korbel uviděl přicházet sedláka s manželkou, a proto vystoupili z lesa. Jen několik metrů od nich na okraji lesa byla ale pozorovatelná německá pohraniční policie a v ní velitel stanice Untergrafendried Alois Huber. Ten vyžadoval, aby jej českoslovenští vojáci doprovodili na služebnu německé pohraniční policie. Korbel ale Aloise Hubera zasáhl osmi střelami ze svého samopalu. Německý pohraniční policista ihned zemřel. Zůstala po něm manželka a čtyři malé děti. Vojáci se dali na útek. Zpravodajci odjeli na velitelství pohraniční brigády do Poběžovic. Německá policie byla ihned o činu informována manželou Schneiderovými. Německá strana začala okamžitě vyšetřovat vraždu. Proti tomu na straně české se v Poběžovicích sešli nejvyšší funkcionáři Pohraniční stráže vedení generálmajorem Hlavačkou a vůbec se neřešila vina Františka Korbela, ale to, jak nejlépe vyřešit stávající situaci. Jediný trest, který Korbel dostal od svého nadřízeného, bylo 15 dní domácího vězení. 15 dní za smrt člověka...

V místech, kde došlo k incidentu, provedli ještě tu noc pohraničníci zastírací manévry pod názvem „Klamný přechod“ (odpálení světlic, slepých nábojů... - simulace ozbrojeného střetnutí). Následujícího dne došlo k jednání mezi německou a československou stranou. Českoslovenští pohraničníci veškerá obvinění popřeli a naopak Němcům poradili, aby své pátrání zaměřili na ozbrojené skupiny, které za podpory USA pravidelně přecházejí hranice (proto ta noční akce), aby v Československu prováděly špionážní a teroristickou činnost.¹⁴⁰ Tento případ jasně vypovídá o tom, že morální jednání bylo vedoucím pracovníkům Pohraniční stráže cizí...

---

¹⁴⁰ PULEC, Martin. Poslední služba Aloise Hubera. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek 6/2008*. Praha: Archiv bezpečnostních složek, 2009, s. 158 - 164.

5.1 Stížnosti na jednání Ludvíka Hlavačky

Na základě četných stížností byl 29. 9. 1953 Ludvík Hlavačka potrestán Výstrahou pro nepostačující služební způsobilost. V odůvodnění stojí, že se ve své vysoké funkci nechoval vždy tak, jak to ukládají platné řády a členství v KSČ.¹⁴¹ Ve stížnostech je nejčastěji poukazováno na jeho špatný morální profil projevující se zejména snahou o získání podřízených příslušnic k milostným stykům. Tímto chováním údajně narušoval morálku na pracovišti a ztratil u svých podřízených autoritu.¹⁴²

O stavu pohraniční stráže dále vypovídá zpráva neznámého poručíka, který během své služební cesty ve Volarech poznal poměry panující na oddělení tamní brigády Pohraniční stráže. Kritizuje kariérismus, morální rozklad, neplnění úkolů, špatnou organizaci. „*Vel. PS v Praze byla pořádána jakási oslava /asi u příležitosti Silvestra/, na které měli být přítomni všichni nejvyšší velitelé PS /plk. Hlavačka, pplk. Vala atd /. Když byla společnost pod vlivem alkoholu, dal plk. Hlavačka zavolat všechny soudružky – mladší stržm, které bydlí v objektu, aby se oslavy zúčastnily. Když pozvané přišly, jedna z nich, jméno jsem již zapomněl, řekla „Kdyby Vás tak viděli soudruzi z hranic.“ a rozhořčeně odešla.*“¹⁴³ Oddělení bylo podle onoho poručíka pod silným vlivem plukovníka Hlavačky a příslušníků StB, kteří s ním přišli z Uherského Hradiště.¹⁴⁴

Velitel IV. sektoru Slaný na Velitelství Státní bezpečnosti podal 2. dubna 1951 zprávu, ve které rovněž kritizoval chování Ludvíka Hlavačky po odchodu z funkce krajského velitele StB Uherské Hradiště na funkci velitele Pohraniční stráže. Tento velitel se nejprve v Uherském Hradišti informoval u nového krajského velitele StB Prokeše a krajského tajemníka Růžičky. Dozvěděl se, že po odchodu Ludvíka Hlavačky z Uherského Hradiště se na něj začaly množit stížnosti. Hlavačka si kolem sebe údajně tvořil okruh svých známých, do nějž do jisté doby patřil i ppor. Tureček, s kterým mívá často tajné porady. Po tom, co byl ale Ludvík Hlavačka zraněn, mezi nimi vznikla řevnivost. Každý si snažil vytvořit kolem sebe okruh spojenců proti tomu druhému. Důvodů mohlo být několik. První možností je, že tento nepřátelský vztah vznikl po akci (výše popsání likvidace agenta Daňka), při níž byl Ludvík Hlavačka raněn, zůstal ležet na zemi a nemohl se dovolat žádné pomoci. Nakonec ho našel dvanáctiletý chlapec, kterého Ludvík Hlavačka požádal, ať zavolá jeho spolupracovníkům. Tureček měl

¹⁴¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 224.

¹⁴² Tamtéž, č. 1. 252.

¹⁴³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Poznatky o PS, č. 1. 51, 28. 3. 1951.

¹⁴⁴ Tamtéž, č. 1. 51 - 54.

ale údajně podezření, jestli to není léčka, když volal cizí hlas, a Ludvík Hlavačka byl převezen do nemocnice až po hodině a půl. Nepřátelství ale mohlo vzniknout už před touto událostí. Mnoho lidí potvrdilo, že mezi Hlavačkou a Turečkem docházelo často ke schůzkám, kterých se nikdo další neúčastnil, tudíž již tehdy se mohly objevit vzájemné neshody, které mohly mít za následek „opožděné“ poskytnutí pomoci zraněnému Hlavačkovi. Hlavačkovi bylo dále vyčteno diktátorství, zaujatost a přílišná záliba v ženách. „Měl také určitou nepřístojnost se s. Horníčkovou, provd. Jelínkovou, které dal asi 10x pusu, což jmenovaná sama přiznala. Toto se stávalo hlavně, když Jelínková chodila Hlavačkovi s poštou.“¹⁴⁵ Asi v srpnu 1950 jí měl nabídnout prášky k vyhnání plodu¹⁴⁶, které mu brzy vrátila. Poměr s Ludvíkem Hlavačkou ale Jelínková popřela.¹⁴⁷

Stížností na nemravné chování Ludvíka Hlavačky bylo ale více. O prázdninách roku 1951 se měl začít dvořit úřednici ze spojovacího oddělení Pohraniční stráže, zvat ji do divadla, na procházky, líbat ji. Společně i s manželkou a jinou spolupracovnicí jeli na výlet na Karlštejn. Později ji pozval do své kanceláře, začal ji líbat a přesvědčovat k intimnímu styku, ke kterému nakonec nedošlo, protože se žena bránila údajně z důvodu, že by z toho na útvaru mohla být nepříjemnost. O intimní styk s touto ženou se později pokusil ještě jednou na procházce ve Stromovce, ale také neúspěšně. Snažil se ženu přemluvit, aby jej navštívila v bytě pod záminkou hlídání dětí v době nepřítomnosti jeho ženy, že pošle manželku k rodině na Moravu, ale rovněž neuspěl. Když návrhy na schůzky u Hlavačky v bytě neustávaly, šla si žena stěžovat a v září 1952 podala výpověď o tomto nepřístojném chování svého velitele, která byla následně odeslána na Ministerstvo národní bezpečnosti.¹⁴⁸

Milostná aféra s další ženou následovala už roku 1953. Několikrát se ji pokoušel svést, zval ji do bytu i do divadla, ale žena stále vzdorovala, k poměru nedošlo a o chování Ludvíka Hlavačky také podala hlášení.¹⁴⁹

Nejen že ženatý Ludvík Hlavačka byl záletník, ale ke dvoření se ženám dokonce používal služební peníze. V srpnu 1953 poslal jednoho svého podřízeného se stokorunou

---

¹⁴⁵ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Závadová činnost, č. l. 57, 2. 4. 1951.

¹⁴⁶ Měla podezření, že je těhotná se svým budoucím manželem, ale ve stejné době se dozvěděla, že je jí patrně nevěrný.

¹⁴⁷ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, Závadová činnost, č. l. 56 - 59, 2. 4. 1951.

¹⁴⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 61 - 63, 14. 9. 1952.

¹⁴⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 64 - 65, 11. 9. 1953.

ze služebních peněz, aby koupil jedné rotné dort a květiny a odvezl jí dary do vojenské porodnice ve Střešovicích služebním vozem.¹⁵⁰

V hodnocení Ludvíka Hlavačky se však objevují stížnosti nejen na to, že vyhledával milostné styky s ženami z velitelství Pohraniční stráže, ale také na plnění pracovních povinností. Například na začátku roku 1952 se Ludvík Hlavačka začal vyhýbat styku se sovětskými poradci přidělenými k Pohraniční strážci, nechával se před nimi zapírat, jako velitel Pohraniční stráže nikdy sám nerozhodoval o závažnějších věcech a nekladl konkrétní úkoly velitelům štábu. Obklopoval se svými „kamarády“, i když se pracovně neosvědčili, nevěnoval dostatečnou pozornost vyhledávání mladých spolehlivých spolupracovníků, což se projevilo na stavu Pohraniční stráže.¹⁵¹

V další stížnosti sepsané bývalým příslušníkem StB ve Vsetíně Josefem Navrátillem dne 19. 5. 1952 vypluly na povrch další případy neprofesionálního chování Ludvíka Hlavačky. V roce 1949 dal jako krajský velitel StB v Uherském Hradišti příkaz, aby byly na chatu Františka Oravce ve Velkých Karlovicích vpašovány zbraně, které měly posloužit jako do té doby chybějící důkazní materiál ilegální činnosti skupiny Blaník, jejímž měl být majitel chaty členem. Do té doby se totiž při domovních prohlídkách údajných členů skupiny našly pouze prostředky na rozšiřování ilegálních letáků (cyklostyl, papíry, kopírovací papír...). Na příkaz Ludvíka Hlavačky tak byly zbraně na chatu odvezeny a schovány pod dřevěnou podlahu na verandě. „Ilegální“ zbraně (3 samopaly, pytlík nábojů, 2 pušky, pás od kulometu) byly později při prohlídce objeveny, ale členové neustále popírali jejich vlastnictví i při přelíčení u Státního soudu oddělení Brno, takže celá věc byla postoupena k dalšímu prošetření. Při výsleších bylo používáno násilí i elektrický proud, ne však kupodivu v souvislosti s nalezenými zbraněmi. U některých výslechů byl přítomen sám Ludvík Hlavačka. Členové skupiny byli nakonec odsouzeni, ale tyto zbraně jim nebyly dány jako přitěžující okolnost k trestu.¹⁵²

Další stížnost se týká nedovoleného nakupování ovoce od kulaků na Litoměřicku v září 1952. Ludvík Hlavačka poslal několik svých podřízených, aby od kulaků nakoupili velké množství jablek a následně je odvezli do Hlavačkova bytu.¹⁵³

---

¹⁵⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 61, 28. 8. 1953.

¹⁵¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 69 - 77, 3. 3. 1952.

¹⁵² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 81 - 82, 19. 5. 1952, ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 56, 19. 5. 1952. Jinde se uvádí, že šlo o 7 kusů vojenských pušek, 5 samopalů. 1 flobertka, 300 kusů puškových nábojů, 1 kulometný pás s náboji a 500 kusů nábojů do samopalu. (ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 51, 27. 5. 1952.)

¹⁵³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 92, 16. 10. 1952.

Štábní kapitán František Svoboda ve své zprávě zase zmínil, že se v roce 1952 od domovníka někdejšího ministra zahraničního obchodu Antonína Gregora pana Uhlíře dozvěděl, že ministra navštívil Rudolf Slánský a Ludvík Hlavačka s manželkami. Paní Vlasta Hlavačková totiž měla být s paní Gregorovou v příbuzenském poměru. V té době byl Ludvík Hlavačka na zdravotní dovolené, protože byl postřelen na hranicích. V rozhovoru měl Rudolf Slánský zdůraznit, že takové lidi, jako je on, bude potřebovat, a krátce na to se stal Ludvík Hlavačka náčelníkem útvaru Pohraniční stráže. Uhlíř se domníval, že se jedná o Slánského preventivní opatření – kdyby potřeboval utéct za hranice, lehce by se přes ně s Hlavačkovou pomocí dostal.¹⁵⁴ Když byl pak v rámci procesu s protistátním centrem Rudolfa Slánského zatčen také ministr Gregor a bývalý ministr NB Ladislav Kopřiva, na Pohraniční stráž se diskutovalo o tom, jestli do spiknutí nebyl zapojen také Hlavačka.¹⁵⁵ Sám Ludvík Hlavačka se při jedné z návštěv krajského velitelství StB v Uherském Hradišti chlubil bývalým kolegům, že byl jmenován velitelem Pohraniční stráže přímo generálním tajemníkem Rudolfem Slánským.¹⁵⁶ Ludvík Hlavačka byl zřejmě s Rudolfem Slánským v kontaktu delší dobu. Antonín Gregor totiž pocházel ze Starého Města, kde vlastnil vilu, kterou po roce 1948 Rudolf Slánský několikrát navštívil a setkal se zde také s Ludvíkem Hlavačkou. Spolu se také vydali na výlet do nedalekých Buchlovic a do buchlovských hor chodívali na houby.¹⁵⁷

Velitelství praporu IV. 11. bratislavské pohraniční brigády podléhala také poříční flotila, jejíž stav byl na začátku 50. let kritický. Z devatenácti člunů, které měly doprovázet jugoslávské a rakouské lodi, byly pojízdné jen dva, ale ani ty se nedaly používat, protože měly dřevěnou kostru a plovoucí ledové kry by je mohly prorazit a následně způsobit jejich potopení. Velitel poříční flotily npor. Štefan Boldiš informoval o naléhavosti této situaci velitele Pohraniční stráže Ludvíka Hlavačku, ten však pouze pronesl větu „*Dělejte to, jak chcete, ale přes hranici vám nesmí projít ani jeden člověk.*“¹⁵⁸ a dál se o věc nezajímal.¹⁵⁹

Pracovníci velitelství Pohraniční stráže si Ludvíka Hlavačku skutečně příliš neoblíbili. Hlavačka prý všemožně kritizoval, co se dalo. Jeho chování bylo často dáváno do kontrastu s přátelským jednáním tehdejšího ministra národní obrany Alexeje Čepičky, který při návštěvách jednotlivých rot s vojáky rozmlouval a choval se lidsky. Například

¹⁵⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 94, 1. 12. 1952.

¹⁵⁵ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 97, 18. 2. 1953.

¹⁵⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 132 – 133, 26. 4. 1954.

¹⁵⁷ Tamtéž, č. 1. 133 - 135.

¹⁵⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 99, 6. 3. 1953.

¹⁵⁹ Tamtéž, č. 1. 99.

příslušníci 7. roty II. praporu prý dokonce před Ludvíkem Hlavačkou utíkali okny, aby se vyhnuli jeho pozornosti, a všemožně se mu stranili.¹⁶⁰

V roce 1954 prošel Ludvík Hlavačka zvláštní prověrkou, ve které mělo být zkoumáno, proč byl vyšetřován gestapem v Kounicových kolejích v Brně, jak probíhalo soudní líčení a následné věznění ve Vratislavi, co mu bylo kladeno za vinu, měly být prověřeny jeho žádosti o milost. Dále měly být zjištěny podrobně okolnosti odchodu z Vratislavi do Drážďan a odtud pak do Lipska.¹⁶¹ Otázka jeho ilegální činnosti za války zůstala i nadále nezodpovězena, protože rozsah činností se v osobních posudcích vypracovaných jeho tehdejšími spolupracovníky značně liší, někdy neuvádějí bližší podrobnosti vůbec. Většinu informací o činnosti Ludvíka Hlavačky během okupace získali totiž právě od něj, proto mohou být do jisté míry zkreslené.¹⁶² Byl ale údajně houževnatým a energickým pracovníkem a měl předpoklady dalšího růstu. Z toho důvodu a možná také proto, aby se uklidnila situace kolem výstrahy, byl v roce 1954 povolán na roční studium do SSSR na školu pohraničních vojsk.¹⁶³ Ve Vševojenském institutu při MV SSSR se údajně zařadil mezi nejlepší žáky i přesto, že nastoupil téměř o 3 měsíce po zahájení. „Školu úspěšně dokončil s výtečným prospěchem.“¹⁶⁴

Ačkoliv stížností na chování a charakter Ludvíka Hlavačky bylo opravdu hodně ještě i před jmenováním do funkce velitele Pohraniční stráže, v návrhu na jmenování škpt. Ludvíka Hlavačky plukovníkem SNB z 26. října 1950 stojí: „*Jeho politická vyspělost je na značné výši... Třídně a politicky je velmi uvědomělý, straně naprosto oddaný... Pro svůj spravedlivý a soudružský poměr k podřízeným je mezi nimi všeobecně oblíben, k čemuž napomáhají také jeho dobré charakterové vlastnosti. Svým podřízeným je jak ve stranické práci, tak i v plnění služebních úkolů svou obětavostí, houževnatostí, svědomitostí a odvahou vzorem. Jeho osobní statečnost se projevila při likvidaci teroristické skupiny, tuto akci sám osobně řídil a byl při ní těžce raněn.*“¹⁶⁵ Je však s podivem, že v tomto hodnocení je vyzdvihována jeho statečnost při oné akci, během které byl postřelen. I jeho nejbližší spolupracovníci a přátelé totiž uvedli, že zranění si zapříčinil vlastní chybou.

¹⁶⁰ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 105, 29. 6. 1953.

¹⁶¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/2 Ludvík Hlavačka, č. l. 1 - 2.

¹⁶² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/3 Ludvík Hlavačka, č. l. 2, 22. 6. 1954.

¹⁶³ VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003, s. 51.

¹⁶⁴ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 748 Hlavačka Ludvík – jmen. do funkce, č. l. 4.

¹⁶⁵ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 9 Porada komise 11. 11. 1950 – Pohraniční stráž, č. l. 49.

5.2 Nepřátelská špionáž

Dalším problémem, který musel Ludvík Hlavačka ve funkci vedoucího pohraniční stráže řešit, byla nepřátelská špionáž namířená proti republice. Už během let 1948 a 1949 totiž vynalezli údajní nepřátelé vlasti novou metodu v doručování zpráv – tzv. mrtvé schránky. Šlo o předem určená místa ve volné přírodě, kde „*nepřátelští agenti*“ nechávali zprávy pro „*domácí podzemí*“ a kde si následně vyzvedávali informace o dění v republice. Používání mrtvých schránek se značně rozšířilo zejména v druhé polovině roku 1950, takže situaci bylo z pohledu tehdejšího režimu velmi nutné řešit a po těchto schránkách pátrat. Podle provedeného šetření měla být špionáž řízena bývalými československými občany, kteří prošli speciálním školením britské Intelligence Service. V čele měl stát bývalý generál československé armády František Moravec a ústředí sídlilo ve Frankfurtu nad Mohanem v americké zóně. Do této špionážní akce mělo být zapojeno mnoho bývalých vyšších důstojníků československé armády, kteří po únorovém převratu odešli do zahraničí. Tehdejší režim byl přesvědčen o tom, že jde o velmi důmyslnou a propracovanou síť zejména vojenské a hospodářské špionáže.¹⁶⁶

Byly dokonce charakterizovány „typy“ lidí, kteří se do špionážních akcí zapojují: „*bývalí důstojníci, příslušníci SNB..., dále hajní a osoby, které znají dobře pohraničí, mají určitou praxi ve špionáži, znalosti v jednání s lidmi atd. Jinak jsou také ceněni mladí lidé – muži i ženy – mající sklony k romantice, a konečně i kriminální živly a povahy, u nichž lze předpokládat, že jsou schopny při zatýkání použít zbraň.*“¹⁶⁷ Tyto typy byly cvičeny například ve střelbě z pistole na figuru, pochodových cvičení, orientaci podle mapy, zacházení s buzolou a se šifrovým klíčem, v budování tzv. mrtvých schránek, obsluze krátkovlnné vysílačky, kreslení map a terénu, sebeobraně, ale také se měli učit, jak se chovat a vypovídat v případě zatčení.¹⁶⁸

Mělo existovat několik typů schránek. Tzv. živá schránka byla úplně nebo částečně do věci zasvěcená osoba, která zprostředkovávala předávání zpráv, a to na frekventovaných místech (obchody, živnostenské dílny, poklady biografů, novinové stánky...). Tento typ schránek se však příliš často nevyužíval. Tzv. mrtvá schránka byla nenápadná skrýš v terénu, v jejíž blízkosti by nebyl nápadný pohyb cizího jednotlivce. Prvním stupněm byly tzv. vnitrozemské mrtvé schránky, které „spravovali“

---

¹⁶⁶ ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků „O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR“, č. 1. 5 – 6.

¹⁶⁷ Tamtéž, č. 1. 11.

¹⁶⁸ Tamtéž, č. 1. 13.

spolupracovníci ve vnitrozemí. Nejčastěji byly tyto schránky zbudovány v kořenech stromů, v podstavcích osamělých křížů nebo kapliček, v lavičkách v parcích, u silničních patníků, na smetištích, hřbitovech, urnových hájích, ve zdech... Zprávy byly často také zahrabávány do země v plechových krabičkách nebo lahvích. V další fázi bylo třeba najít vhodné osoby v pohraničí – místní obyvatelé, lesní dělníky, hajné..., kteří se mohli pohybovat v pohraniční oblasti. S takovýmto člověkem agent dohodl vybudování tzv. pohraniční mrtvé schránky, do které bude předávat „zásilky“ z tří vnitrozemských schránek, ke kterým mu byly dříve poskytnuty plánky, a naopak. Tyto mrtvé schránky bývaly jen několik metrů od státních hranic nebo dokonce i několik metrů za hranicemi. Existovaly ale také tzv. pojízdné schránky (někdy označované také automat), které bývaly umístěny v mezinárodních rychlících, autobusech, letadlech, lodích... Opět se jednalo o frekventovaná místa – klozety, umývárny, zadní stěny reklamních tabulek... Tzv. rezervní schránky byly po varovném znamení mezi agenty využívány pouze ve výjimečných případech a se začátkem jejího používání se definitivně zrušila původní schránka.¹⁶⁹

Do ledna 1951 bylo objeveno více než 70 tzv. mrtvých schránek, přičemž nejhustěji byly budovány v západním pohraničí, zejména pak v krajích České Budějovice, Plzeň a Karlovy Vary. Zásilky ze zahraničí byly vždy malé, obvykle nepřekračovaly rozměry dlaně a vždy byly přelepovány zvláštní průhlednou páskou (z důvodu ochrany před vlhkem, ale také pro snadné rozpoznání násilného otevření obálky cizí osobou). Pokyny a zprávy byly často vpisovány tajným sympatetickým inkoustem mezi řádky nezavadného textu nebo jinak šifrovány.¹⁷⁰

V druhé polovině roku 1950 bylo odhaleno a zlikvidováno několik případů „vyzbrojování“ moderními přenosnými krátkovlnnými vysílači britské nebo americké výroby. Agenti měli ale využít také fotografickou techniku. Značně zmenšené snímky originálu byly ukrývány a doručovány například v cigaretách nebo v nábojnicích. Rafinované bylo také zasílání nevyvolaného filmu, protože pokud zásilku otevřela nepovolaná osoba, materiál byl zničen.¹⁷¹

Špionáž měla pro zahraničí získat odpovědi na otázky vojenské (pohyby vojsk, střežení hranic, radary, jména velitelů...), hospodářské (budování těžkého průmyslu,

---

¹⁶⁹ ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků “O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR“, č. 1. 15 – 32.

¹⁷⁰ Tamtéž, č. 1. 29, 39, 42.

¹⁷¹ Tamtéž, č. 1. 42, 45.

energetických a zbrojních závodů, uran...), politické (zejména podrobnosti z ÚV KSČ), a komunikační (zařízení telefonních a telegrafních ústředí, vysílací stanice, rozšiřování železničních tratí...).¹⁷²

Proti těmto agentům byla přijata četná bezpečnostní opatření spočívající zejména ve vytvoření situace, kdy by bylo možné kontrolovat nejlépe všechny nepřátelské špionážní sítě a v příhodném okamžiku je naráz zničit, protože předčasnou nebo pouze částečnou likvidací špionážních sítí by mohla část agentů uniknout.¹⁷³

6 Náměstkem ministra vnitra

Podle usnesení politického byra ÚV KSČ ze dne 3. ledna 1955 byl Ludvík Hlavačka jmenován náměstkem ministra vnitra ČSR pro vojska MV. Jako náměstek Rudolfa Baráka řídil Hlavní správu Pohraniční a Vnitřní stráže (vojensky organizované jednotky k ostraze hranic a důležitých objektů ve vnitrozemí), správu Civilní obrany (útvary pro zvládání živelných katastrof a mimořádných situací), správu Požární ochrany a IV. odbor MV (mobilizační).¹⁷⁴ Není tedy divu, že to byl právě Ludvík Hlavačka, kdo za československou stranu 13. října 1956 podepsal například dohody s Maďarskem upravující režim na hranicích mezi oběma spřátelenými státy. Za maďarskou stranu dohody o pohraničním styku podepsal první náměstek ministra vnitra Mihály Gábri.¹⁷⁵

Za zmínku však v souvislosti s osobou Ludvíka Hlavačky stojí to, jak se na svou pozici dostal právě Rudolf Barák. Jeho kariéru odstartovala účast na odhalování údajné zrádcovské činnosti Otty Šlinga, krajského tajemníka KSČ v Brně. Šling byl v říjnu 1950 zatčen a 27. listopadu 1952 odsouzen v procesu s vedením tzv. protistátního spikleneckého centra Rudolfa Slánského pro velezradu a vyzvědačství k trestu smrti. Spolu s 10 dalšími odsouzenými byl 3. prosince 1952 popraven. Postupující čistky na vyšších místech KSČ vrcholící zatčením generálního tajemníka KSČ Rudolfa Slánského otevřely Barákovi cestu

---

¹⁷² ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků "O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR", č. l. 49.

¹⁷³ Tamtéž, č. l. 52.

¹⁷⁴ TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 35 – 36.; KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 66.; ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 748 Hlavačka Ludvík – jmen. do funkce, č. l. 1.

¹⁷⁵ Dohody o pohraničním styku. *Rudé právo: Ústřední orgán komunistické strany Československa*. 14. 10. 1956, roč. 37, č. 287, s. 1.

k další kariéře. Nejdříve se stal 24. 3. 1953 náměstkem předsedy vlády a 14. 9. 1953 byl jmenován ministrem vnitra.

Zatčení Rudolfa Slánského v listopadu 1951, hlavy údajného spiknutí v KSČ, bylo důstojným završením hledání vnitrostranického nepřítele, protože výše už jít nešlo. Barák byl kromě ministra vnitra také členem politbyra, což mu přinášelo velmi pevnou politickou pozici (vlastně byl odpovědný jen prvnímu tajemníkovi Antonínovi Novotnému a předsedovi vlády Viliamu Širokému).¹⁷⁶ Je tedy paradoxem, že se Ludvík Hlavačka stal náměstkem právě ministra Baráka, vzhledem ke svým dřívějším stykům s Rudolfem Slánským i Ottou Šlingem.¹⁷⁷

Dne 9. 5. 1955 bylo Ludvíku Hlavačkovi uděleno vyznamenání Za službu vlasti. Hned v následujícím roce (26. 3. 1956) mu byl prominut kázeňský trest uložený ministrem vnitra v roce 1953, protože potrestání údajně splnilo svůj výchovný účel a v chování vůči podřízeným mělo dojít u Ludvíka Hlavačky k obratu k lepšímu. Ostatně nadřízenými byl hodnocen vždy pozitivně i přes časté morální prohřešky. Vzápětí mu bylo 19. května 1956 uděleno vyznamenání Za zásluhy a obranu vlasti a 9. května 1961 řád Rudé hvězdy.¹⁷⁸

I přes veškerá vyznamenání a houževnatost bylo poměrně často upozorňováno i na fakt, že kvalifikační požadavky na hodnost generála jsou „*vysokoškolské vzdělání, odborné vzdělání, 5 let praxe v MV, z toho 1 rok v operativě*“. Ludvík Hlavačka splňoval pouze praxi a odborné vzdělání. „*Vzhledem ke stáří (53 let) a bohatým životním zkušenostem*“ však náčelník Hlavačkova oddělení doporučoval upustit od daných požadavků.¹⁷⁹

Politické byro ÚV KSČ se 16. ledna 1962 usneslo, že generálmajor Ludvík Hlavačka bude z funkce náměstka ministra vnitra odvolán a nahradí jej plk. Karel Peprný.¹⁸⁰ Hlavačka byl tedy 17. února 1962 skutečně odvolán, ale vzápětí byl jmenován náčelníkem vojenského učiliště PVS-JF v Bruntále. Už 25. července 1963 však podal nový

---

¹⁷⁶ V roce 1959 dochází v kariéře Rudolfa Baráka k zásadnímu zlomu. Dne 6. března 1959 byl jmenován místopředsedou vlády, ale 20. června 1961 byl odvolán z funkce ministra vnitra. Postupná likvidace Rudolfa Baráka mohla mít dva důvody. Buď se stával už neovladatelným (zneužívání funkce, získávání výhod, rostoucí osobní ambice, vlastní mocenská politika...) nebo to byl mocenský boj (mohl ohrozit pozici Novotného). Roku 1962 byl Barák zatčen a souzen za nedovolené obohacování a vyzrazování utajovaných skutečností z činnosti ministerstva vnitra. Vyšším vojenským soudem v Příbrami byl Rudolf Barák po jednání ve dnech 17. – 19. dubna 1962 v jednací síni Nejvyššího soudu v Praze na Pankráci odsouzen pro trestný čin sabotáže a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví k trestu odnětí svobody na 15 let, ztrátě čestných titulů a vyznamenání, vojenské hodnosti a propadnutí celého jmění. (TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 109, 133 – 134.)

¹⁷⁷ TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009, s. 14 – 15, 23, 69.

¹⁷⁸ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 224.

¹⁷⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. 1. 267, 15. 12. 1964.

¹⁸⁰ ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 718 Odvolání z funkce a jmenování do funkce, č. 1. 2.

velitel Pohraniční stráže plukovník Josef Švihovec návrh na odvolání Ludvíka Hlavačky z funkce náčelníka vojenského učiliště. Brzy se prý v jeho vedení učiliště začaly projevovat nedostatky plynoucí patrně z toho, že neměl velké zkušenosti s výchovou a výcvikem vojska¹⁸¹ Svou funkci nezvládal a navíc byla kritizována i výše jeho platu, protože přesahoval o 700 Kčs tehdejší nejvyšší hranici platu stanovenou pro funkci, kterou zastával, tj. 2900 Kčs.¹⁸²

Dne 31. srpna 1963 byl Ludvík Hlavačka skutečně odvolán a přemístěn k I. zvláštnímu odboru MV, kde získal funkci staršího referenta kontrolní skupiny II. oddělení.¹⁸³ Zde prováděl přehodnocování operativních a agenturních svazků. Po reorganizaci zastával od října 1966 stejnou pozici referenta evidenčního odboru Hlavní správy StB.¹⁸⁴

I když byl Ludvík Hlavačka z funkce náměstka ministra vnitra odvolán, zřejmě se nechtěl vzdát výhod, které mu jeho post mohl dříve přinášet. Dne 3. října 1963 totiž Ludvík Hlavačka volal na sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jindřicha Kotála a chtěl se informovat, zda má možnost obdržet potrestané na stavbu chaty. Dostal však informaci, že to podle rozkazu není dovoleno. Hlavačka však argumentoval tím, že ví o tom, že „s. náměstci a někteří s. náčelníci prý na základě výjimky udělené s. ministrem odsouzené obdrželi“, proto si přesto podal žádost písemně. Na listu, který o této žádosti měl informovat plk. Jindřicha Kotála, jsou pak ručně psané dvě poznámky: „*To jsou ty důsledky Vašich čachrů!*“ a „*Zásadně již nic takového nepovoluji.*“¹⁸⁵

Jako uvědomělý komunista také oficiálně informoval Ludvík Hlavačka v září 1965 své nadřízené o tom, že jeho syn Ludvík (nar. 15. 12. 1947) dostal 25. 9. 1965 dva dopisy z Anglie. Ředitel školy totiž organizoval prázdninové výměnné pobyty studentů se školou v Anglii. Jeden kamarád přivedl Ludvíkovi anglické studenty představit, poté se ještě asi čtyřikrát viděli, ale jak Ludvík Hlavačka st. podotkl, nikdy s nimi nebyl sám. Jeden dopis dostal od dívky, které poslal pozdrav s fotografií, a druhý od chlapce, kterému nepsal ani neznal jeho adresu. Zdůraznil, že syna náležitě poučil, aby už žádné dopisy anglickým studentům nepsal ani na žádné neodpovídal. Do úředního oznámení této skutečnosti vložil

---

¹⁸¹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 220 - 221, 25. 7. 1963.

¹⁸² ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 264, 17. 4. 1963.

¹⁸³ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 224.

¹⁸⁴ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 267, 15. 12. 1964., KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, s. 66.

¹⁸⁵ ABS, fond Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jindřicha Kotála, a. č. 248 Hlavačka, býv. náměstek, požaduje potrestané na stavbu chaty, č. l. 1.

i originály a volné překlady daných dopisů.¹⁸⁶ V prvním dopise stálo: „*Drahý Ludvíku. Lituji, že jsem Ti ještě nenapsal, mám doma mnoho práce. Lituji, že jsme nemohli strávit opět několik hodin spolu v ČSR. Děkuji za fotografii, kterou jsi mi poslal. Já žádnou svou fotografii nemám, ale pošlu Ti ji ihned, jakmile budu doma a budu mít po zkouškách. Udělal jsem již 3 z 5. Nyní již začala škola a jsem školou velmi zaneprázdněn, protože budu dělat několik zkoušek v listopadu. Prosím sděl mi, kdy máš narozeniny. Já mám narozeniny 3. května. Už musím končit, napíšeš, jakmile budu moci. Mnoho polibků Zuzana.*“¹⁸⁷ Ačkoliv je jako autorka textu uváděna dívka jménem Zuzana, text překladu je psán v mužském rodě. V druhém dopise se píše: „*Milý Ludvíku, piši ihned, abych Ti sdělil, že jsem šťastně dojel do Anglie. Počasí je v Anglii dobré a já jsem velmi zaměstnán naší zahradou. Jaké je počasí v Praze? Můj otec mě učí řídit auto, Ford Kortina a přitom zažíváme mnoho vzrušujících momentů. Začínám školu 6. září a jestli-že udělám zkoušky, půjdu na universitu studovat biochemii. Doufám, že rozumíš mé angličtině. Malcolm.*“¹⁸⁸

Ke dni 31. 5. 1968 byl Ludvík Hlavačka propuštěn ze služeb ministerstva vnitra do starobního důchodu.¹⁸⁹

7 Soudní proces s Ludvíkem Hlavačkou

Po roce 1989 bylo jméno Ludvíka Hlavačky často zmiňováno v médiích v souvislosti s brutálními výslechy v Uherském Hradišti. Jeho případem se zabýval Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu. Odpovědnost však až do své smrti popíral a ačkoliv je jasné, že za násilí ve věznicích nesl přímou osobní odpovědnost, nebyl nikdy adekvátně potrestán.

Dne 12. února 1997 podal okresní státní zástupce v Uherském Hradišti JUDr. Petr Novák žalobu na bývalého ppor. SNB Aloise Grebeníčka, bývalého gen. mjr. SNB Ludvíka Hlavačku a bývalého kpt. SNB Vladimíra Zavadilíka. Alois Grebeníček byl obviněn z toho, že v letech 1948 – 1951 jako vyšetřovatel StB v Uherském Hradišti při výsleších osob bil vyšetřované pěstmi, kopal je, nařizoval jejich bití obuškem do chodidel a dvakrát se účastnil mučení vyšetřovaných elektrickým proudem. Ludvík Hlavačka byl obviněn, že od roku 1948 do 20. října 1950 v Uherském Hradišti, Vsetíně

¹⁸⁶ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741/1 Ludvík Hlavačka, č. l. 117 - 118, 30. 9. 1965.

¹⁸⁷ Tamtéž, č. l. 119.

¹⁸⁸ Tamtéž, č. l. 107.

¹⁸⁹ ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka, č. l. 281, 25. 4. 1968.

a okolí bil vyšetřované dlaní do obličeje, obuškem přes chodidla a mučil je pouštěním elektrického proudu do těla. K tomu došlo nejméně u čtyř poškozených (Fojtů, Oravce, JUDr. Pištěláka¹⁹⁰ a Zhofa). Tuto činnost také nařizoval svým podřízeným. Vladimíra Zavadilíka žalobce vinil z toho, že se v lednu 1949 v Uherském Hradišti jako vyšetřovatel StB účastnil bití obuškem, vyšetřovaného Dohnalíka nutil k mnoha dřepům a pak mu opakovaně pouštěl do těla elektrický proud, aby ho donutil vypovídat. U Dohnalíka tak došlo k těžké duševní poruše v trvání 3 – 5 měsíců, hlubokým krevním podlitinám a výronům.

Obvinění tak způsobovali poškozeným rozsáhlá poranění často s dlouhodobými fyzickými i psychickými následky, dopouštěli se tak na poškozených krutého týrání. Každý obviněný tak „jinému úmyslně způsobil těžkou újmu na zdraví, popřípadě dopustil se jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k dokonání tohoto jednání a tento čin spáchal dílem sám a dílem společným jednáním více osob“.¹⁹¹

Všichni obvinění tím spáchali „trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odstavec 1) nyní platného trestního zákona, a to dílem dokonáním a dílem ve stadiu pokusu podle § 8 odstavce 1 tr. zákona, dílem samostatně a dílem jako spolupachatelé podle § 9/2 trestního zákona“.¹⁹² Žaloba navrhla k hlavnímu líčení 21 svědků a znalkyni MUDr. Krejzlíkovou, dále měly být kromě jiného přečteny výpovědi 42 svědků a lékařské znalecké posudky nejen poškozených, ale také obviněného Ludvíka Hlavačky.

Dne 19. 1. 1949 se Ludvík Hlavačka přiznal, že při výsleších bil vyšetřované přes chodidla nebo používal kovové vložky vsunuté do bot, kterými do vyšetřovaných pouštěl elektrický proud. Tento druh mučení buď prováděl sám, nebo jej nařizoval svým podřízeným. Toto chování bylo šetřeno jako přestupek, na jehož podkladu byl odeslán na studium do SSSR, ale současně ponechán v dosavadní funkci. Když byl ale vyslýchán už jako obviněný, vše popřel. Údajně o žádném podobném mučení ani nevěděl. Byl proveden znalecký posudek jeho psychického a fyzického stavu a žádná duševní porucha nebo choroba u něj nebyla zjištěna. Znalkyně z oboru interního lékařství uvedla, že zdravotní stav Ludvíka Hlavačky je poznamenán chorobami stáří (ischemická choroba srdeční, cukrovka, žlučové kameny, zelený zákal, operace prostaty), ale v dané době neohrožují život, proto je schopen s určitým omezením účastnit se trestního řízení

---

¹⁹⁰ Jan Pištělák byl vyšetřen při kontrole 9. 3. 1939 na příkaz JUDr. Horňanského. Záznam uvádí, že byl mnohokrát vyslýchán, při výsleších tloučen do hlavy a obličeje, několikrát byl použit elektrický proud. Během výslechu musel dělat dřepy až do vyčerpání. Zcela se nervově zhroutil, plakal. Byl v té době léčen na zánět ledvin. (MZA, fond C 145 Státní soud Brno, spis značky Or II 115/49. 14. 3. 1949.)

¹⁹¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Obžaloba, č. 1. 1, 12. 2. 1997.

¹⁹² Tamtéž, č. 1. 2.

a jednání u soudu. Z trestné činnosti jej usvědčovaly nejen výpovědi poškozených, ale také jeho tehdejších podřízených A. Blechy, K. Dvořáka, Hrabala, Jelínka, Katrňáka a Knota.¹⁹³

Alois Grebeníček byl 1. září 1946 přijat k StB v Uherském Hradišti, od 1. října 1949 působil jako vyšetřovatel a postupně byl povyšován až do hodnosti podporučíka, v roce 1951 se stal zástupcem velitele vyšetřovacího oddělení StB v Uherském Hradišti. Ze služeb StB byl propuštěn na vlastní žádost 31. 1. 1952. Z hodnocení, které vzniklo v době jeho odchodu do zálohy, vyplývá, že při výsleších často používal fyzické násilí, za což mu byla udělena velitelská důtka. Byl v něm mimo jiné označován jako hrubec, prospěchář a demagog. Alois Grebeníček však jakékoliv násilí při výsleších popřel, připustil jen několik facek, ke kterým ho přinutil jeho nadřízený Ludvík Hlavačka.¹⁹⁴

Stejně tak popřel, že by se dopustil na vyšetřovaných mučení elektrickým proudem. To měli provádět na příkaz Ludvíka Hlavačky vyšetřovatelé Čáň, Mareček, Ondra, Holub a Svárovský (všichni již zemřeli). Svědek Fojtů vypověděl, že jej Alois Grebeníček ještě s jiným vyšetřovatelem při několika výsleších surově bil, tloukl obuškem přes bosá chodidla a tvrdě nakopl do zad. Podle znaleckých posudků tak mohlo dojít až ke vzniku život ohrožujících poranění v obličeji i na páteři. Svědek Hubačka vypověděl, že během opakujících se výslechů jej Alois Grebeníček bil tak surově obuškem, pěstmi a bičem, že dvakrát ztratil vědomí, poté delší dobu močil krev, byla mu vykloubena čelist a vyraženy 4 zuby. Během jednoho výslechu byl připoután k žebříku a tlučen do žaludku. Hubačka byl také mučen elektrickým proudem, u toho ale Alois Grebeníček nebyl přítomen. Hubačka byl následně odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 30 let. Jeden z Grebeníčkových podřízených vypověděl, že mučení elektrickým proudem používali při výsleších pouze někteří vyšetřovatelé, ale mezi nimi také Alois Grebeníček. Svědek Antonín Kohout ve své výpovědi zmiňuje kromě fyzického mučení ještě i psychické týrání – vyhrožoval mu oběšením, vyšetřovaný ze strachu vypověděl vše, co Alois Grebeníček chtěl, a Antonín Kohout byl odsouzen na 20 let odnětí svobody za zločin velezrady.¹⁹⁵ JUDr. Pištělák rovněž ve své výpovědi uvádí, že trio Grebeníček, Čáň a Mareček jej bilo obuškem přes holá chodidla a mučilo elektrickým proudem.¹⁹⁶

František Oravec popsal ve svém svědectví výslechy vedené triem Hlavačka, Čáň, Mareček. Několikrát byl surově zmlácen a šestkrát u něj použili elektrošoky. Kovové

---

¹⁹³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Obžaloba, č. 1. 5.

¹⁹⁴ Tamtéž, č. 1. 2.

¹⁹⁵ Tamtéž, č. 1. 3.

¹⁹⁶ Tamtéž, č. 1. 4.

vložky s drátky si musel zasunout do bot a elektrický proud byl do jeho těla v intervalech pouštěn tak dlouho, dokud se nepřiznal.

Další svědek Zhof byl zatčen 27. 12. 1948 a popsal ve své výpovědi výsledch ve Vsetíně. Ludvík Hlavačka mu asi čtrnáctkrát uhodil hlavou do zdi, poté nařídil jeho zbití obuškem přes holá chodidla. Záhy na to musel běhat po místnosti a přitom dostával kopance a rány pěstí, následovalo dřepování a další rány obuškem přes chodidla. Když pak Ludvík Hlavačka nařídil mučení elektrickým proudem, měl už Zhof takové bolesti, že začal vypovídat podle Hlavačkova přání. Hlavačkův podřízený Blecha uvedl, že mučící přístroj si nechal Ludvík Hlavačka vyrobit ve Svitě Gottwaldov, potvrdil navíc Hlavačkovu účast a velení při výsleších, během kterých bylo použito násilí.

Pracovník StB Vsetín K. Dvořák přiznal, že jej Ludvík Hlavačka nutil falšovat důkazy proti podezřelým osobám a že si k výsledkům do Vsetína vozili vyšetřovatelé z Uherského Hradiště obušky a přístroj na mučení elektrickým proudem. Vyšetřovatel Jelínek zase popsal situaci na podzim roku 1949. V té době prý nebylo možné, aby Ludvík Hlavačka nebyl podrobně informován o každém případě, sám také rozhodoval o tom, kdo bude umístěn na samotku, kdo bude na cele celou noc chodit (tehdy obvyklý donucovací prostředek) nebo komu bude na cele svítit silné světlo.¹⁹⁷

Vladimír Zavadilík se stal příslušníkem SNB 4. února 1946, od 22. dubna 1948 působil jako výkonný orgán Oblastního úřadu StB Zlín a 13. dubna 1949 nastoupil do funkce osvětového důstojníka KV StB v Uherském Hradišti. Do důchodu odešel 31. července 1976. Ve své výpovědi obviněný uvedl, že si na danou dobu vůbec nevzpomíná, ale současně popřel jakékoliv fyzické i psychické mučení. Podle psychologického vyšetření mohla být „vzpomínková tma“ způsobena vytěsněním toho jednání, se kterým se vnitřně neztotožňoval, protože z dané doby si jinak pamatuje řadu podrobností netýkajících se trestné činnosti. Ani u něj nebyla zjištěna žádná duševní choroba nebo porucha, obviněný byl tedy plně schopen účastnit se trestního řízení. Obviněný Vladimír Zavadilík byl z trestné činnosti usvědčen pouze jedním poškozeným Ladislavem Dohnalíkem, který si ale přesně pamatoval mnohé podrobnosti a obviněného Zavadilíka poznal už u soudu v roce 1971. Ladislav Dohnalík popsal, jak jej Zavadilík vyslýchal. Když se L. Dohnalík nepřiznal, odvedl jej do místnosti, kde si musel lehnout na břicho na železnou postel a byl bit po holých chodidlech neznámým vyšetřovatelem

---

¹⁹⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Obžaloba, č. l. 6, 12. 2. 1997.

a v průběhu toho dotazován V. Zavadilíkem. Protože vyšetřovatelé stále nedosáhli touženého doznání, odvedli L. Dohnalíka zase do jiné místnosti, kde nejprve dostal tolik facek, že měsíc neslyšel na levé ucho, poté musel na Zavadilíkův příkaz udělat sto dřepů. Když ani to nepomohlo, Zavadilík na chvíli odešel (patrně za Ludvíkem Hlavačkou pro povolení) a poté opakovaně vpouštěl do těla L. Dohnalíka elektrický proud. Dávky elektrického proudu se zvyšovaly do té doby, než L. Dohnalík křičící bolestí podepsal listinu s neznámým obsahem, kterou mu předložil Zavadilík. Pan Dohnalík popsal způsob, jakým byl vpouštěn elektrický proud do jeho těla „*přes plechové elektrody, které musel zasunout do bot a tyto si about a zavázat tkaničky. Viděl, jak vyslychající Zavadilík mačká vypínač na lampě na stole a v témže okamžiku prochází jeho tělem přes nohy elektrický pulsující proud.*“¹⁹⁸

Ve výpovědi z hlavního soudního líčení 20. září 2001 je pak možné najít ještě podrobnější popis elektrických bot. Ladislav Dohnalík tehdy vypověděl: „*Když se obžalovaný vrátil, nařídil mi, abych šel do rohu k železné posteli, sundal si boty a vložil si do bot elektrody. Boty jsem si pak musel znovu zavázat. Tato výslechová místnost byla malá a elektrody byly umístěny již pod tou postelí. Ty elektrody vypadaly tak, že byly asi 2,5 cm – 3 cm široké a 10 cm dlouhé, z pozinkovaného plechu. Od nich vedly dráty někam pod postel. Pozinkovaný plech byl ohnutý, takže do boty se zasouval do oblasti paty. Tzn., že elektroda byla umístěna z části pod patou a zbývajícím koncem nad patou. Nejprve na mě působil el. proud jen tak bodově, jak když mě někdo píchl. Pak to bylo opakovaně, intervaly mezi jednotlivými rázy se zkracovaly a tyto rázy se prodlužovaly. Čím byly rázy el. proudu delší, tak to se mnou různě kroutilo. Vždycky jsem se zvrátil na postel. Měl jsem pocit, že mi to urve lýtka... Já jsem viděl, když jsem se otočil, na stole lampu s knoflíkem. Lampa svítila pořád a obžalovaný tam ťukal do knoflíku...*“¹⁹⁹

Protože Ladislav Dohnalík podrobně popsal způsob, jakým byl mučen elektrickým proudem, byl k této věci přizván znalec Pavel Kačena z oboru elektrotechnika, odvětví elektroinstalace, hromosvody a elektrospotřebiče. Pavel Kačena měl za úkol vypracovat znalecký posudek a v něm posoudit technickou možnost existence popisovaného zařízení určeného k pouštění proudu do těla.²⁰⁰ Aby šlo o jednoduché a nenáročné provedení přístroje, je podle Pavla Kačeny pravděpodobné, že stolní lampa byla připojena přímo

---

¹⁹⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Usnesení podle § 105/ 1 tr. ř., č. 1. 7, 7. 2. 2001.

¹⁹⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Protokol o HL 20/9, č. 1. 133, 20. 9. 2001.

²⁰⁰ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Usnesení podle § 105/ 1 tr. ř., č. 1. 6, 7. 2. 2001.

bez vypínače (svítí při zastrčení zástrčky lampy do zásuvky). Z přívodu uvnitř lampy byl vyveden nulovací vodič do jedné plechové destičky a fázový vodič byl veden přes pracovní vypínač lampy zabudovaný v lampě do druhé destičky. Při zapnutí vypínače lampy nastával průchod proudu tělem. Žárovka v lampě sloužila vlastně jako kontrolka zapojení do sítě a vypínač sloužil jako spouštěč zařízení destiček. Podle Pavla Kačeny „*technickou možnost existence popisovaného zařízení ... nelze nikterak zpochybnit a ani vyloučit*“²⁰¹ Plechové destičky byly zřejmě přímo namotané na odizolovaný drát libovolného průřezu připojený přes vypínač na zdroj proudu. Pavel Kačena navíc dodal, že takto primitivní, ale zároveň nebezpečné zapojení bylo v téže době využíváno například při lovu žížal ze země, ohřev vody v plechovém vědru nebo na zabíjení kožešinových zvířat, aby nedocházelo k poškození kůží.²⁰²

L. Dohnalík se domáhal rehabilitace už v roce 1971 (neúspěšně). Tehdy byl k výsledku předvolán i Alois Grebeníček, který doznal, že z výsledkových místností slyšival křik bitých lidí.²⁰³

Podle právní úpravy platné v době podání obžaloby lze jednání obviněných posoudit jako trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 společně s trestným činem ublížení na zdraví podle § 222. Na trestný čin dle § 158 tr. zákona se ale vztahuje amnestie prezidenta republiky z 9. 5. 1960, takže bylo rozhodnuto kvalifikovat jednání A. Grebeníčka, L. Hlavačky a V. Zavadilíka jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 trestního zákona. Obvinění Hlavačka, Grebeníček a Zavadilík tak zcela naplnili skutkovou podstatu trestného činu ublížení na zdraví tím, že přímo prováděli týrání vyšetřovaných nebo toto týrání nařizovali a přihlíželi mu. Ani jeden z obviněných do té doby nebyl soudně trestán.²⁰⁴

Hlavní líčení bylo naplánováno na 10. 7. 1997 od 8 hodin. Byli mu přítomni předsedkyně senátu JUDr. Radomíra Veselá, soudci Jan Zetík a Anna Konečná a zapsívatelka Romana Mičková. Obvinění i jejich obhájci se nedostavili a z jednání se omluvili. Líčení tak skončilo v 8:10 a odročilo se na neurčito, aby byla ověřena možnost příští účasti obžalovaných.²⁰⁵

---

²⁰¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Znalecký posudek z oboru elektrotechnika + poučení, č. l. 10, 5. 3. 2001.

²⁰² Tamtéž, č. l. 9 - 12.

²⁰³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Obžaloba, č. l. 7, 12. 2. 1997.

²⁰⁴ Tamtéž, č. l. 8 - 9.

²⁰⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Protokol o hlavním líčení, č. l. 17 - 18, 10. 7. 1997.

Dne 4. července 1997 obvodní lékař MUDr. Jan Zámečník vystavil Ludvíku Hlavačkovi potvrzení, že je vážně nemocen („*chronická nedostatečnost srdeční, nyní kompl. pneumonií, zhoršením těžké arthrosy nosných kloubů a degenerativního postižení páteře*“²⁰⁶), proto mu doporučil klid na lůžku a soustavnou léčbu. Ze zdravotních důvodů tak údajně nebyl schopen pobytu mimo byt, hlavního líčení se tak neúčastnil.

Dne 11. září 1997 pak byla na Okresní soud do Uherského Hradiště doručena další lékařská zpráva, ve které MUDr. Zámečník vysvětluje, že není ošetřujícím lékařem Ludvíka Hlavačky, že předchozí zprávu vystavil, protože v té době zastupoval MUDr. E. Křečkovou. Po společné konzultaci usoudili a ve zprávě oznámili, že Ludvík Hlavačka je v těžkém zdravotním stavu, léčí se se srdečním selháváním, je takřka trvale na lůžku, tudíž ani v budoucnosti nebude moci být fyzicky přítomen jednání.²⁰⁷

Ještě před hlavním líčením 28. 11. 1996 ale provedla internistka MUDr. Kruková vyšetření Ludvíka Hlavačky, ve kterém stanovila, že je schopen účastnit se soudního jednání na Moravě, pouze doporučila, aby bylo jednorázové. Ve svém znaleckém posudku uvedla, že jeho choroby jsou chronické a pozvolna progredující, ale neohrožují život. Do ordinace jej tehdy přivezl syn autem, k ordinaci vyjel výtahem a po chodbě se pohyboval s podporou dvou francouzských holí, dobře slyšel a nejevil známky toho, že by neviděl.²⁰⁸

Nové hlavní líčení bylo naplánováno na 5. března 1998, 9:30 hodin. JUDr. Jiří Janča, advokát Ludvíka Hlavačky, se ale z jednání omluvil následujícími slovy: „...*omlouvám moji neúčast pro toto hlavní líčení, neboť jsem v termínu 5. 3. – 10. 3. 1998 na dovolené v Rakousku, kde mám v Pitztalu objednan a již zaplacený pobyt včetně dopravy...*“²⁰⁹. Ošetřující lékařka MUDr. Eva Křečková v lékařské zprávě z 2. března 1998 omluvila z jednání také Ludvíka Hlavačku, jehož zdravotní stav údajně stále neumožňuje osobní účast na přelíčení, pohyboval se v té době pouze po bytě o dvou francouzských holích.²¹⁰

---

²⁰⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 15, 4. 7. 1997.

²⁰⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 19, 10. 9. 1997.

²⁰⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Znalecký posudek, č. 1. 79, 1. 6. 2002.

²⁰⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Omluva obhájce k HL, č. 1. 21, 19. 2. 1998.

²¹⁰ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 22, 2. 3. 1998.

Na Okresní soud do Uherského Hradiště byl navíc 9. dubna 1998 doručen návrh JUDr. Janči, aby bylo trestní stíhání vůči Ludvíku Hlavačkovi přerušeno. V návrhu popsal neustále se zhoršující zdravotní stav svého klienta a uvedl, že Ludvík Hlavačka je v trestním řízení schopen účasti pouze formou výslechu v bytě. Daný zdravotní stav měl potvrdit také znalecký posudek prim. MUDr. Petra Svobody, CSc., z 21. 3. 1998.²¹¹

Na základě usnesení vyšetřovatele Ústavu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu Policie České republiky npor. Mgr. Eduarda Kočvary ze dne 23. února 1998 byl MUDr. Petr Svoboda jako soudní znalec v oboru zdravotnictví pověřen vypracováním znaleckého posudku v trestní věci obviněného Ludvíka Hlavačky. MUDr. Svoboda v posudku z 21. 3. 1998 potvrdil, že vzhledem ke zdravotnímu stavu obviněného (velmi slabý zrak, velmi špatná pohyblivost, cukrovka středního stupně, středně závažná ischemická srdeční choroba) je možný pouze jeho výslech v bytě, naděje na zlepšení není, transport z Prahy do Uherského Hradiště není vzhledem k chorobám páteře a kyčlí možný, stejně tak jako účast na soudním jednání v případě jeho přesunu do Prahy, protože není možné zdravotní stav Ludvíka Hlavačky předpovědět dopředu. Navíc údajně nebyl schopen delší dobu sedět.²¹²

Na neveřejném zasedání v Uherském Hradišti 30. června 1998 vyhlásila předsedkyně senátu JUDr. Radomíra Veselá usnesení, že vylučuje trestní věc obžalovaného Ludvíka Hlavačky ze společného řízení k samostatnému projednání.²¹³

MUDr. Křečková na vyžádání Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu provedla 20. 7. 1999 bez předcházejícího oznámení lékařskou návštěvu u Ludvíka Hlavačky v jeho bytě. Obviněný byl v té době v relativně dobrém stavu, po bytě se pohyboval sám s jednou francouzskou holí. Závěr ošetřující lékařky tedy zněl, že se Ludvík Hlavačka může bez omezení dostavit k výslechu, pokud na něj bude dopraven vozem.²¹⁴

Od MUDr. Křečkové byla proto vyžádána ještě jedna lékařská zpráva, ve které měla hodnotit, zda je schopen účasti u hlavního líčení v Uherském Hradišti. 6. ledna 2000 však předsedkyni soudu JUDr. R. Veselé přišlo od lékařky prohlášení, ve kterém oznámila, že se nemůže ke zdravotnímu stavu Ludvíka Hlavačky vyjádřit. Dvakrát se jej snažila

---

²¹¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Návrh na přerušení řízení, č. l. 23 - 24, 7. 4. 1998.

²¹² Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Znalecký posudek, č. l. 25 - 26, 21. 3. 1998.

²¹³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Protokol o neveřejném zasedání, č. l. 27 - 29, 30. 6. 1998.

²¹⁴ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. l. 31, 21. 7. 1999.

navštívit (2. 12. 1999 a 20. 12. 1999), ale v bytě nikdo neotevřel. Zmínila také, že už při minulé návštěvě musela na rodinu naléhat a přesvědčovat ji o potřebě vyšetření.²¹⁵

Další pokusy MUDr. Křečkové následovaly 25. 1., 6. 2., 26. 2. a 28. 2. 2001, ale nikdo jí opět neotevřel. Nemohla se tedy ke zdravotnímu stavu Ludvíka Hlavačky vyjádřit, protože jej naposled vyšetřovala 20. 7. 1999, o čemž byl soud informován. Telefonický kontakt na Ludvíka Hlavačku neměla a příbuzní do ordinace přicházeli jen zřídka pro analgetika.²¹⁶

Dne 28. 6. 2001 pak proběhlo neveřejné zasedání, na němž bylo rozhodnuto, že se trestní stíhání Ludvíka Hlavačky přerušuje, „*neboť obžalovaného nelze pro těžkou chorobu postavit před soud*“. Stíhání bylo přerušeno na základě lékařských znaleckých posudků z roku 1998 popisujících chronické a progredující choroby obžalovaného, které vyloučily možnost účasti u jednání v Uherském Hradišti. Ačkoliv při neohlášené návštěvě v roce 1999 shledala MUDr. Křečková Ludvíka Hlavačku v lepším zdravotním stavu, podle vyjádření soudu nebylo toto zjištění potvrzeno a mělo být předmětem dalšího prověřování.²¹⁷ Proti tomuto rozhodnutí podal 27. 7. 2001 František Fojtů odvolání.²¹⁸

Státní zástupce Mgr. Ladislav Dejmek stejného dne požádal o zaslání kopií znaleckého posudku a zpráv o nepříznivém zdravotním stavu Ludvíka Hlavačky.²¹⁹ Dne 30. 7. 2001 pak podal stížnosti proti rozhodnutí o přerušení stíhání Ludvíka Hlavačky.²²⁰ Tuto stížnost odůvodnil mimo jiné tím, že při svém rozhodování soud vycházel ze znaleckého posudku, který byl vypracován před více než třemi roky. Za uvedenou dobu mohlo dojít ke změně zdravotního stavu Ludvíka Hlavačky, proto požadoval nové vyjádření soudního znalce, protože vyjádření ošetřující lékařky mají pouze podpůrný charakter, proto se rozhodnutí soudu jeví jako „*nejisté a diskutabilní*“²²¹. Příbraný soudní znalec, specialista, internista, by měl vyslovit závěr o tom, zda zdravotní

---

²¹⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 32, 31. 12. 1999.

²¹⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 33, 5. 3. 2001.

²¹⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Usnesení, č. 1. 36 - 37, 28. 6. 2001.

²¹⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Odvolání poškozeného, č. 1. 46, 27. 7. 2001.

²¹⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Žádost OSZ, č. 1. 48, 27. 7. 2001.

²²⁰ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Stížnost OSZ, č. 1. 49, 30. 7. 2001.

²²¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Odůvodnění stížnosti, č. 1. 52, 5. 9. 2001.

stav obviněného umožňuje v dané době jeho plnohodnotnou účast u hlavního líčení.²²² Ještě 14. 9. 2001 nebylo usnesení obžalovanému doručeno, proto byl JUDr. Janča pověřen, aby zjistil, proč jeho klient stále nepřebírá zásilky.²²³ JUDr. Janča soud informoval, že o aktuálním zdravotním stavu Ludvíka Hlavačky bude do 15. října 2001 doručena zpráva. Dříve to údajně není možné, protože ošetřující lékařka má dovolenou. Nepřebírání zásilek zdůvodnil tím, že Ludvík Hlavačka je téměř hluchý a v dopoledních hodinách je v bytě sám, proto zřejmě neslyšel zvonění poštovního doručovatele. Z bytu kvůli svému zdravotnímu stavu nevychází, proto není schopen si vyzvednout zásilku určenou do vlastních rukou na poště. Proto přišel JUDr. Janča s návrhem, aby bylo oznámení zasláno do jeho kanceláře. On následně zajistí přes syna obžalovaného doručení do rukou Ludvíka Hlavačky.²²⁴

Dne 9. října 2001 byla skutečně soudu doručena lékařská zpráva z 2. 10. 2001. V ní MUDr. Křečková popsala, že zdravotní stav Ludvíka Hlavačky se podstatně zhoršil, v červenci 2001 byl hospitalizován v Nemocnici na Homolce z důvodu cévní mozkové příhody v kombinaci s dalšími zdravotními komplikacemi. Tato mozková příhoda způsobila přechodné postižení pravostranných končetin, terapie ale přinesla zlepšení a prakticky návrat ke stavu před příhodou. MUDr. Křečková ale zdůraznila, že i tak zůstala hybnost velmi omezená, kontakt s okolím navíc omezovala nedoslýchavost. MUDr. Křečková tak shledala zdravotní stav Ludvíka Hlavačky natolik nedobrý, že neumožňuje výslech mimo bydliště.²²⁵

Vzhledem ke zdravotnímu stavu Ludvíka Hlavačky jeho právní zástupce JUDr. Jiří Janča navrhl 7. listopadu 2001 Krajskému soudu v Brně zamítnutí podaných stížností proti přerušení soudního stíhání.²²⁶

V neveřejném zasedání Krajského soudu v Brně dne 22. listopadu 2001 byla za předsednictví JUDr. Zdenky Hudečkové projednávána stížnost státního zástupce a poškozeného Fojtů proti usnesení Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 28. 6. 2001. Obě tyto stížnosti byly jako nedůvodné zamítnuty s tím, že soudu v Uherském

---

²²² Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Odůvodnění stížnosti, č. 1. 51, 5. 9. 2001.

²²³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Referát, č. 1. 53, 14. 9. 2001.

²²⁴ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, JUDr. Janča - sdělení, č. 1. 55, 27. 9. 2001.

²²⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. 1. 57, 2. 10. 2001.; Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Znalecký posudek, č. 1. 81, 1. 6. 2002.

²²⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Sdělení, č. 1. 61, 7. 11. 2001.

Hradišti nic nebrání v trestním stíhání dál pokračovat, pokud zjistí, že došlo ke zlepšení zdravotního stavu Ludvíka Hlavačky.²²⁷

K prověření zdravotního stavu Ludvíka Hlavačky došlo v březnu 2002. MUDr. Eva Křečková jej vyšetřila 13. 3. 2002 v bytě. Z lékařské zprávy vyplývá, že stav Ludvíka Hlavačky se nezlepšil, ale ani nezhoršil, proto lékařka nevyhloučila možnost šetření v domácích podmínkách.²²⁸

Předsedkyně senátu Okresního soudu v Uherském Hradišti Radomíra Veselá přibrala v dubnu 2002 k posouzení aktuálního zdravotního stavu Ludvíka Hlavačky znovu znalce MUDr. Petra Svobodu, aby se vyjádřil, zda je skutečně možné konat soudní líčení v domácím prostředí nebo nemocničním zařízení.²²⁹

MUDr. Svoboda tedy Ludvíka Hlavačku vyšetřil. Ve svém posudku znovu shrnul všechny choroby a potíže s pohybem, sluchem a zrakem známé již z minulých lékařských zpráv. Připojil však informaci, že Ludvík Hlavačka jakékoliv případné soudní jednání v bytě kategoricky odmítá. Sám MUDr. Svoboda však jednání v bytě nevyhloučil, proto celou věc konzultoval s vedoucím trestního oddělení odboru organizace a dohledu ministerstva spravedlnosti ČR JUDr. Balzerem, který oznámil, že soudní řízení v bytě by nebylo možné ani vhodné, ale že je zde možnost jednání ve zdravotnickém zařízení, aby byla v případě zdravotních komplikací zajištěna obžalovanému okamžitá odborná lékařská pomoc. MUDr. Svoboda v celkovém shrnutí posudku zdůraznil, že ischemická srdeční choroba nepokročila, že celkový zdravotní stav Ludvíka Hlavačky je vzhledem k jeho věku (tč. 91 let) velmi dobrý, že sice není možná účast obžalovaného na hlavním líčení na Moravě, ale že vidí za určitých podmínek jako reálné konání líčení ve spádovém pražském zdravotnickém zařízení.²³⁰ Současně však dodal, že je skeptický k jeho realizaci, protože vzhledem k věku Ludvíka Hlavačky existuje reálná možnost vzniku (skutečných nebo situačně motivovaných) potíží bezprostředně před zahájením

---

²²⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Protokol o neveřejném zasedání, č. l. 62, 22. 11. 2001.; Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Usnesení, č. l. 64 - 65, 22. 11. 2001.

²²⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. l. 67, 21. 3. 2002.

²²⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Opatření, č. l. 68 - 69, 2. 4. 2002.

²³⁰ Monitorování základních životních funkcí, transport obviněného sanitním vozem, odborné lékařské vyšetření před začátkem jednání, dohled odborného lékaře s pravomocí přerušit nebo ukončit soudní jednání, pravidelné přestávky v jednání asi po 45 minutách...

soudního líčení. V závěru také upozornil, že výkon případného trestu odnětí svobody by nebyl možný.²³¹

Dne 28. 6. 2002 pak předsedkyně senátu JUDr. Marie Chmelařová v Uherském Hradišti požádala Nejvyšší soud ČR v Brně, aby byla trestní věc odňata Okresnímu soudu v Uherském Hradišti a postoupena soudu stejného druhu a stupně v souladu s místem bydliště obžalovaného a nejbližší spádovou nemocnicí.²³²

Ošetřující lékařka MUDr. Křečková byla v květnu 2005 znovu požádána, aby se vyjádřila ke zdravotnímu stavu Ludvíka Hlavačky. Naposledy se však podařilo vyšetřit jej 17. 6. 2003 na žádost rodiny. Tehdy byl hůře pohyblivý, ale na lůžko připoután nebyl, jinak byl zdravotní stav stabilní. Od té doby se však dr. Křečkové nepodařilo do bytu dostat, i když se o to několikrát snažila. Od sousedů se dozvěděla, že rodina Ludvíka Hlavačky do domu nikoho nepouští. Pravidelně sice přicházejí pro předpis léků, ale do ordinace nikdy nevstupují a rychle odcházejí.²³³

Také MUDr. Svobodovi se nepodařilo navázat s obžalovaným kontakt. Telefonicky pak bylo od MUDr. Křečkové zjištěno, že Ludvík Hlavačka zemřel.²³⁴ Dne 6. října 2005 pak Okresní soud v Uherském Hradišti za předsednictví JUDr. Radomíry Veselé v neveřejném zasedání rozhodl o zastavení trestního stíhání, protože obžalovaný dne 29. 8. 2005 zemřel.²³⁵

Ludvík Hlavačka byl od 14. 7. do 3. 8. 2005 hospitalizován na interním oddělení Nemocnice na Františku v Praze, odkud byl přeložen do LDN Humpolec, kde také zemřel. Podle propouštěcí zprávy, která byla doručena MUDr. Křečkové, zemřel Ludvíku Hlavačkovi v noci syn, soused uslyšel volání o pomoc a zavolal rychlou záchrannou pomoc.²³⁶ Ve stejném roce zemřel také František Oravec i vdova po Janu Pištělákovi.

Státní zástupce Mgr. Ladislav Dejmek celkem šestkrát (28. 11. 2002, 22. 5. 2003, 24. 11. 2003, 18. 12. 2003, 10. 12. 2004, 10. 2. 2005) žádal Okresní soud v Uherském

---

²³¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Znalecký posudek, č. l. 74 - 90, 1. 6. 2002.

²³² Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Návrh na přikázání věci jinému soudu, č. l. 92 - 93, 28. 6. 2002.

²³³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. l. 98, 1. 6. 2005.

²³⁴ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Záznam soudu, č. l. 100 - 101, 19. 9., 3. 10. 2005.

²³⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Usnesení o zastavení trestního stíhání, č. l. 105 - 106, 6. 10. 2005.

²³⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Lékařská zpráva, č. l. 107, 5. 10. 2005.

Hradišti, aby jej informoval, zda už Nejvyšší soud ČR ve věci Ludvíka Hlavačky rozhodl. Odpovědi se mu však více jak dva a půl roku nedostávalo.²³⁷

Problémy měl také JUDr. Jiří Janča, obhájce Ludvíka Hlavačky. 8. 11. 2005, 10. 4. 2006, 11. 5. 2006 a 6. 11. 2006 písemně žádal Okresní soud v Uherském Hradišti o vydání rozhodnutí o přiznání odměny advokáta, ovšem odpovědi se nedočkal.²³⁸ Odpověď přišla až 3. 4. 2007, kdy Okresní soud v Uherském Hradišti rozhodl o odměně a náhradě hotových výdajů obhájce.²³⁹

Proces, který fakticky nikdy nezačal, vedla soudkyně Radomíra Veselá, která byla před rokem 1989 paradoxně členkou komunistické strany. Kvůli jejím neúměrným průtahům soudních případů zemřel jako oficiálně nevinný člověk v roce 2003 Alois Grebeníček a v roce 2005 pak strůjce mučení elektrickým proudem Ludvík Hlavačka. Také Radomíra Veselá raději v roce 2006 odešla (odstoupila) sama dříve, než ji stihl ministr spravedlnosti z funkce za její pochybení odvolat.²⁴⁰

Za zmínku ještě rozhodně stojí výrok advokáta Aloise Grebeníčka JUDr. Čestmíra Kubáta ze dne 11. listopadu 1996. Podle jeho názoru byla celá obžaloba naprosto absurdní: *„Pan Grebeníček je člověk, který celý život poctivě pracoval a sloužil věrně Československé republice. Dneska je stíhán režimem lidí, kteří ji protiústavně rozbili... Tam bylo vyslechnuto na 70 svědků, než konečně někoho našli. Já jsem přesvědčen o tom, že jde o falešné svědky.“*²⁴¹

Komunističtí vyšetřovatelé tak odešli z tohoto světa bez toho, aby byla uznána jejich vina, ačkoliv existuje několik záznamů podepsaných jejich vlastní rukou, kde například používání elektrického proudu sami přiznávají a popisují.

7.1 Trestní stíhání Vladimíra Zavadilíka

Okresní soud v Uherském Hradišti zprostil 21. ledna 2000 Vladimíra Zavadilíka obžaloby pro nedostatek důkazů. Krajský soud následně 9. srpna 2000 vyhověl odvolání

²³⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Žádost o podání zprávy, č. l. 13 - 18, 28. 11. 2002, 22. 5. 2003, 24. 11. 2003, 18. 12. 2003, 10. 12. 2004, 10. 2. 2005.

²³⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Žádost o vydání rozhodnutí o odměně advokáta, č. l. 24, 6. 11. 2006.

²³⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka, Usnesení Okresního soudu v Uherském Hradišti, č. l. 29 - 31, 3. 4. 2007.

²⁴⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Grebeníčková soudkyně kvůli chybám opouští justici. [online]. 11. 4. 2006 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.kpv-cr.cz/?nid=119>.

²⁴¹ Česká televize, Centrum publicistiky, dokumentaristiky a vzdělávání. K. Vlachová: *Kauza Uherské Hradiště*. 2007, celková stopáž 57:16, sekvence (20:25 – 20:35, 25:50 – 26:00).

žalobce, zrušil rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti, přičemž upozornil na řadu nedostatků při vedení soudního líčení v Uherském Hradišti a zdůraznil ve svém rozhodnutí celou škálu možností, které soud mohl využít k objasnění daného případu. Státní zástupce Mgr. Ladislav Dejmek podal 19. června 2001 novou žalobu.

Bývalý výkonný orgán Oblastního úřadu StB Zlín v hodnosti strážmistra přidělený k výkonu funkce do Uherského Hradiště Vladimír Zavadilík byl na jejím základě 29. 11. 2001 odsouzen za trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, přičemž výkon trestu se podmíněně odložil na zkušební dobu pěti let. Úřadu pro vyšetřování a dokumentaci zločinů komunismu se podařilo nashromáždit dostatek materiálů pro nepřímé důkazy potřebné k odsouzení Vladimíra Zavadilíka. Soudkyně Radomíra Veselá zdůvodnila podmíněčné odsouzení tím, že Zavadilík nebyl nikdy trestán a nevyhýbal se soudnímu líčení. Názory na jeho podmíněné odsouzení se značně lišily. Vladimír Zavadilík se po celou dobu stavil do pozice obětího beránka a stále opakoval, že se cítí nevinný. Naopak političtí vězni vnímali podmíněný trest jako výsměch tomu, co za zdi uherskohradištské věznice prožili. I tak lze chápat rozsudek jako jisté zadostiučinění, protože byla alespoň veřejně prohlášena jeho vina a Vladimír Zavadilík z trestního stíhání nevyšel jako oficiálně nevinný člověk, jako tomu bylo u Aloise Grebeníčka a Ludvíka Hlavačky. Smutné však je, že duo Hlavačka – Grebeníček se dopouštělo zřejmě větších zločinů proti lidskosti než Vladimír Zavadilík. Krajský soud rozsudek změnil na nepodmíněný.²⁴²

Už 4. 12. 2001 podal Vladimír Zavadilík žádost o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu. Tuto žádost zdůvodnil tím, že jeho manželka má nízký důchod, čímž snižuje průměr příjmu na rodinu a zdůraznil, že jediným zdrojem příjmů jsou jejich důchody. Krajský soud v Brně, pobočka ve Zlíně tuto žádost zamítl jako neodůvodněnou. Žádost Vladimíra Zavadilíka lze z mého pohledu vnímat jako značnou drzost vzhledem k tomu, že v dané době mu náležel starobní důchod ve výši 13 034 Kč, příplatek k důchodu 4 300 Kč, navíc byl spoluvlastníkem bytové jednotky a bylo zjištěno, že na svém účtu u Poštovní spořitelny měl nemalé finanční prostředky.²⁴³

Státní zástupce Mgr. Ladislav Dejmek podal 4. ledna 2002 proti rozhodnutí soudu odvolání v neprospěch Vladimíra Zavadilíka a navrhl, aby Krajský soud v Brně jako soud

---

²⁴² Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Usnesení KS v Brně o zrušení rozsudku a vrácení SZ, č. 1. 1 - 3, 9. 8. 2000.; Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Vrácení spisu k doplnění + prověření, č. 1. 4, 9. 8. 2000.; Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Protokol o HL 29/11., č. 1. 149 - 152, 29. 11. 2001.

²⁴³ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Usnesení, č. 1. 437, 10. 3. 2009.

odvolací uložil obžalovanému trest odnětí svobody v trvání dvou let, pro jehož výkon bude zařazen do věznice s dozorem.²⁴⁴

Krajský soud v Brně dne 4. února 2002 zrušil výrok o způsobu výkonu trestu odnětí svobody a vynesl rozsudek, že se obžalovaný zařazuje pro výkon trestu do věznice s dozorem.²⁴⁵ Vladimír Zavadilík následně 28. 2. 2002 podal žádost o odklad výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů, protože nepodmíněný trest odnětí svobody by mohl dle jeho vlastních slov ohrozit jeho života, později také dovolání.²⁴⁶ V této věci byl přizván znalec z oboru zdravotnictví – odvětví interna MUDr. Petr Svoboda, CSc. V závěru znaleckého posudku stojí, že Vladimír Zavadilík trpí řadou chorob, které jsou sice přiměřené jeho věku (v té době 81 let), ale výkon trestu by s velkou pravděpodobností mohl vyvolat vážné komplikace, v případě jeho cukrovky by mohlo jít ke vzniku diabetické gangrény s následnou nutností amputace dolní končetiny. „*Pravděpodobnost, že by odsouzený přežil výkon trestu bez závažných komplikací z hlediska těchto dvou chorob (cukrovka, ischemická choroba srdeční) či dokonce úmrtí je podle mého názoru velmi malá, minimální a nepřesahuje 10 %.*“²⁴⁷ Na základě tohoto posudku Okresní soud v Uherském Hradišti dne 10. 6. 2002 rozhodl o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody.²⁴⁸

Díky následným stížnostem nejprve ze strany okresního státního zástupce a následně ze strany odsouzeného Vladimíra Zavadilíka se spor táhl až do roku 2007, kdy byla celá věc pro ukončení činnosti soudce předsedkyně senátu Okresního soudu v Uherském Hradišti JUDr. Radomíry Veselé přidělena k dalšímu řízení Mgr. Vítu Krchňáčkovi, tehdejšímu předsedovi senátu Okresního soudu v Uherském Hradišti.²⁴⁹ Ten během let 2008 – 2009 řešil zejména žádosti Vladimíra Zavadilíka o přiznání nároku na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu.²⁵⁰

---

²⁴⁴ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Odvolání OSZ, č. l. 174 - 175, 4. 1. 2002.

²⁴⁵ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Protokol o VZ 4/2, č. l. 182, 4. 2. 2002.

²⁴⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Žádost o odklad výkonu trestu, č. l. 195 - 198, 28. 2. 2002.

²⁴⁷ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Znalecký posudek, č. l. 275, 29. 4. 2002.

²⁴⁸ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Usnesení, č. l. 279, 10. 6. 2002.

²⁴⁹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Přidělení věci, č. l. 382, 17. 4. 2007.

²⁵⁰ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Sdělení obviněného, č. l. 428, 18. 2. 2009.

Závěr

Ludvík Hlavačka, duchovní otec elektrických bot i elektrifikace drátěných zátarasů na hranicích, byl osobou neobyčejně brutální. Jeho kariéra byla na tehdejší dobu ukázková. Jako uvědomělý komunista se vypracoval z pozice krajského velitele StB v Gottwaldově až na velitele Pohraniční stráže a později náměstka ministra vnitra. Byl velmi aktivní, ale také sobecký a nesnášel kritiku. Za kruté vyšetřovací metody nebyl potrestán, ale povýšen na plukovníka. Je až zarážející, že i přes četné stížnosti na jeho profesní nezpůsobilost nebo nemorální jednání jeho hodnost a postavení stále rostly. Otázkou rovněž zůstává jeho vztah k Rudolfu Slánskému, protože Ludvík Hlavačka byl v úzkém kontaktu nejen s ním, ale také s několika dalšími členy údajného protistátního spikleneckého centra.

Co se týká kontroly provedené v březnu 1949 na příkaz JUDr. Horňanského, mohl by se zdát počet 13 osob mučených elektrickým proudem poměrně nízký vzhledem k tomu, že vyšetřeno bylo 63 zadržených. Je však nutné podotknout, že vyšetřování měli strach, že jde jen o další léčku ze strany StB, jako tomu bylo například u případu pana Ladislava Dohnalíka. O této kontrole prohlásil: „*Mě se ptali, jak se mnou bylo zacházeno, prohlíželi mi chodidla, byl jsem vysvlečen do půl těla, dívali se mi sami na chodidla. Já jsem jim nevěřil a neřekl jsem jim vůbec nic. Neřekl jsem jim vůbec nic, měl jsem strach, abych nedopadl ještě hůře než při vyšetřování panem Zavadilíkem.*“²⁵¹

Od pádu komunismu do jeho smrti uplynulo 16 let. Za tuto dlouho dobu nebyl Ludvík Hlavačka nikdy souzen ani potrestán za mučení vězňů v Uherském Hradišti, ani za elektrickou stěnu smrti. Soudní proces s ním se změnil ve frašku a výsměch obětem komunistického režimu, protože se Ludvík Hlavačka k líčení ani jednou nedostavil, údajně ze zdravotních důvodů. Zemřel nepotrestaný přesto, že svědci a oběti jeho činů stále žijí. Skutečně si však tento člověk nezasloužil být potrestán?

Soud v Uherském Hradišti 28. 6. 2001 rozhodl, že se stíhání Ludvíka Hlavačky ze zdravotních důvodů přerušuje. Jak může být ale trestní stíhání přerušeno na základě tří roky starých lékařských posudků? Proč se Ludvík Hlavačka podroboval zdravotní prohlídce bez problémů až do léta 1999, kdy jeho ošetřující lékařka při náhodné kontrole shledala, že je schopen účastnit se výslechu? Proč se později už nechtěl nechat vyšetřit? Ze strachu z toho, že by mohla lékařka povolit jeho účast na hlavním soudním líčení?

---

²⁵¹ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Znalecký posudek z oboru elektrotechnika + poučení, č. l. 18, 5. 3. 2001.

Proč nebyl během roku 2000 proveden ani jeden pokus o jeho vyšetření? Nepovolil náhodou MUDr. Křečkové v roce 2001 jeho vyšetření právě proto, že doufal, že po předchozí hospitalizaci jej neuzná jako schopného výslechu či líčení? Nový znalecký posudek z roku 2002 dovoloval účast Ludvíka Hlavačky na líčení konaném v nejbližším zdravotnickém zařízení. Proč soud na tuto možnost nezareagoval? Proč také více než dva roky nereagoval na žádosti státního zástupce?

Jsem velmi ráda, že se mi díky odvolání ke Krajskému soudu v Brně podařilo dostat se alespoň k části spisů soudního procesu vedeného proti Ludvíku Hlavačkovi, Aloisi Grebeníčkoví a Vladimíru Zavadilíkovi i přesto, že mi jejich studium místopředseda Okresního soudu v Uherském Hradišti Mgr. Vít Krchňáček nejprve dvakrát zamítl. Právě tomuto soudci byl přidělen případ Vladimíra Zavadilíka po odchodu JUDr. Radomíry Veselé, jejíž vinou se spor táhl tak dlouho, až se proměnil ve frašku... Poslední kapitola o soudu, který se vlastně nekonal, totiž absurdně uzavírá životní příběh Ludvíka Hlavačky.

Stejně tak nebyl Ludvík Hlavačka potrestán ani za elektrickou stěnu smrti. Lidem byla přitom vytvářením tzv. železné opony upírána jedna ze základních lidských svobod. Na hranicích umírali ti, kteří se snažili své svobody naplnit. Stříleli na ně často pohraničníci základní služby, kteří si na hranicích plnili svou brannou povinnost a mnohdy byli zmanipulováni silnou komunistickou propagandou a věřili, že dělají správnou věc. Je třeba ale hledat příčinu – střílení pohraničnickem byl pouze následek nařízení, která přicházela shora, mimo jiné také od Ludvíka Hlavačky. Konec Pohraniční stráže přišel až s pádem režimu. V roce 1990 se vojáci základní služby v uniformách PS podíleli na demontáži zátarasů a nástrah podél hranic s Rakouskem a Německem.²⁵²

Ludvík Hlavačka zemřel dřív, než byl vinou nesmyslných soudních průtahů uznán vinným. Přitom jeho personální spis obsahuje vlastní rukou psané doznání, že při výsleších využíval elektrické mučící zařízení. Stal se symbolem nezákonností a nehumánních prostředků spojených s vyšetřovnou StB v Uherském Hradišti. I když bychom připustili, že ne všechna opatření vzešla z jeho hlavy, jako velitel byl za ně přímo odpovědný. Dnes už nezbyvá nic jiného, než o těchto věcech mluvit, aby se na ně nezapomnělo, abychom nedopustili jejich opakování. Vhodným prostředkem by bylo například zamýšlené muzeum totalitních režimů v budově uherskohradištské věznice jako důkaz vděku těm, kteří bojovali a umírali za naši svobodu.

---

²⁵² PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2011, s. 17.

Prameny a literatura

Archivní prameny

ABS, fond Inspekce ministra vnitra ČSSR, inv. č. 459, Používání nesprávných metod na KV\StB Uh. Hradiště.

ABS, fond Personální spisy ministerstva vnitra, a. č. 3741 Ludvík Hlavačka.

ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 9 Porada komise 11. 11. 1950 – Pohraniční stráž.

ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 42 Schůze kolegia 11. 4. 1951.

ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 63 Schůze kolegia – mimořádná.

ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 718 Odvolání z funkce a jmenování do funkce.

ABS, fond Sekretariát ministra vnitra, a. č. 748 Hlavačka Ludvík – jmen. do funkce.

ABS, fond Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jindřicha Kotála, a. č. 248 Hlavačka, býv. náměstek, požaduje potrestané na stavbu chaty.

ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků “O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR“.

ABS, Rozkaz velitele Pohraniční a Vnitřní stráže, 12. 6. 1953.

MZA, fond C 145 Státní soud Brno, spis značky Or II 115/49. 14. 3. 1949.

Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 282/98, Spis Ludvík Hlavačka.

Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík.

Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond OV KSČ Uherské Hradiště, a. č. 480 Vzpomínka Ludvíka Hlavačky na práci v Komsomolu a vyvěšení rudé vlajky na radnici ve St. Městě.

Zákony

Zákon č. 69/1951 Sb.

Noviny

Dohody o pohraničním styku. *Rudé právo: Ústřední orgán komunistické strany Československa*. 14. 10. 1956, roč. 37, č. 287, s. 1.

Slavnostní odevzdání nové zástavy škole ministerstva národní bezpečnosti. *Rudé právo: Ústřední orgán Komunistické strany Československa*. 5. 5. 1952, roč. 32, č. 112, s. 2.

Literatura

KALOUS, Jan. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948-1989: ministři a jejich náměstci*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2009, 231 s. ISBN 9788087211250.

KOŠAŘOVÁ, Klára. *Příspěvek k likvidaci ilegální skupiny Huvar na Zlínsku v roce 1948*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2011, 101 s.

Kronika ochrany československých státních hranic v letech 1945-1990: v datech a heslech. 2., upr. vyd. Praha: Orego, 2004, 191 s. ISBN 8086741273.

PEJČOCH, Ivo. *Hrdinové železné opony*. 1.vyd. Cheb: Svět křídel, 2008, 191 s. ISBN 978-80-86808-52-9.

PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu: příběhy odvážlivců, kteří se rozhodli riskovat a odejít přes důkladně zabezpečené a strážené hraniční pásmo*. 1. vyd. Cheb: Svět křídel, 2011, 190 s. ISBN 978-80-86808-94-9.

POSPÍŠIL, Jaroslav; MÁLEK, Jiří; POSPÍŠIL, Jan. *Hyeny v akci*. Vizovice : Lípa, 2003. 693 s. ISBN 8086093689.

PULEC, Martin. *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek ; Seznamy osob usmrčených na státních hranicích 1945-1989*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2006, 319 s. ISBN 8086621189.

PULEC, Martin. Poslední služba Aloise Hubera. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek 6/2008*. Praha: Archiv bezpečnostních složek, 2009, s. 158 - 164. ISBN 978-80-8721-19-9.

TOMEK, Prokop. *Dvě studie o československém vězeňství 1948-1989: vývoj systému agenturní činnosti ve vězeňských zařízeních československého komunistického režimu 1948-1989 : budování a vývoj věznic StB v období 1948-1952*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2000, 86 s. ISBN 8090288502.

TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2009, 169 s. ISBN 9788070219829.

VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. Olomouc: Votobia, 2004, 156 s. ISBN 8072201670.

VANĚK, Pavel. *Pohraniční stráž a pokusy o přechod státní hranice v letech 1951-1955*. 1. vyd. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, 215 s. ISBN 9788087211083.

VOREL, Jaroslav – ŠIMÁNKOVÁ, Alena. *Československá justice v letech 1948-1953 v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 2003, 415 s. ISBN 8086621030.

Elektronické a audiovizuální zdroje

Česká televize, Centrum publicistiky, dokumentaristiky a vzdělávání. *K. Vlachová: Kauza Uherské Hradiště*. 2007, celková stopáž 57:16.

Česká televize, televizní studio Ostrava. *J. Novák: Příběhy železné opony, díl: Dráty, které zabíjely*. 2006, celková stopáž 13:50. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095467107-pribehy-zelezne-opony/406235100221001/>.

ČT24. Čára, kde šlo o život. [online]. 20. 9. 2009 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/67371-cara-kde-slo-o-zivot/>.

KOVAŘÍK, Zdenek. Grebeníčková soudkyně kvůli chybám opouští justici. [online]. 11. 4. 2006 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.kpv-cr.cz/?nid=119>.

Uherské Hradiště už věznici nechce. [online]. 21. 6. 2011 [cit. 2014-01-23]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/127922-uherske-hradiste-uz-veznici-nechce/>.

Resumé

Hlavním tématem práce je život a činy Ludvíka Hlavačky, duchovního otce elektrických bot a elektrifikace drátěných zátarasů na hranicích. Nechvalně se zapsal do dějin jako krajský velitel StB v Gottwaldově a později jako velitel Pohraniční stráže.

Jeho působení v uherskohradištské věznici je neodmyslitelně spjato s používáním brutálních vyšetřovacích metod a mučením elektrickým proudem při vyšetřování. Stál za elektrifikací tzv. železné opony, drátěné stěny a smrtící pasti na hranicích, která tvořila v době komunistické totality neproniknutelnou bariéru pro ty, kteří toužili po skutečném svobodném světě. Dne 1. ledna 1955 byl jmenován náměstkem ministra vnitra ČSR pro vojska MV.

Od pádu komunismu do jeho smrti uplynulo 16 let. Za tuto dlouho dobu nebyl Ludvík Hlavačka nikdy souzen ani potrestán za mučení vězňů v Uherském Hradišti ani za elektrickou stěnu smrti. Jako memento jeho činů a komunistické hrůzovlády stále stojí v samotném centru města Uherské Hradiště chátrající věznice, za jejímiž stěnami se mučilo, trýznilo a umíralo. To vše pod dohledem Ludvíka Hlavačky.

Summary

The main topic of this work is the life and deeds of Ludvík Hlavačka, the initiator of electric shoes and electric barriers on the Czechoslovakian border. He entered in history as a regional commandant of the State Security in Gottwaldov and later as a commandant of the Frontier Guard.

His work in the prison in Uherské Hradiště is inseparably connected with the use of brutal interrogation techniques and torture by electricity during investigations. He stood for the electrification of the Iron Curtain, wire wall and deadly trap on the Czechoslovakian border which during the communist totalitarianism created an impenetrable barrier for people who desired to escape to the West. On 1st January 1955 he was appointed Deputy Minister of the Interior of Czechoslovakia for the armed forces of the Ministry of the Interior.

16 years passed since the fall of the communism until his death. During this long period Ludvík Hlavačka was never tried or punished for the torture of prisoners in Uherské Hradište or for building the electrical wall of death. The prison, behind whose walls the persons were tormented, tortured and killed still stands in the very center of city Uherské Hradiště as a sad memento of his work and of the communist reign.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Fotografie Ludvíka Hlavačky

Příloha č. 2: Justiční palác

Příloha č. 3: Muzeum totalitních režimů

Příloha č. 4: „Náborový“ dopis k vytváření tzv. mrtvých schránek

Příloha č. 5: Základní schéma použití tzv. mrtvé schránky

Příloha č. 6: Příklad plánu tzv. mrtvé schránky

Příloha č. 7: Reakce veřejnosti na soudkyni Radomíru Veselou přiložené ve spisu V.
Zavadilíka

Přílohy

Příloha č. 1: Fotografie Ludvíka Hlavačky

Obrázek 1: Ludvík Hlavačka (ABS, personální spis)

Obrázek 2: Ludvík Hlavačka (ABS, personální spis)

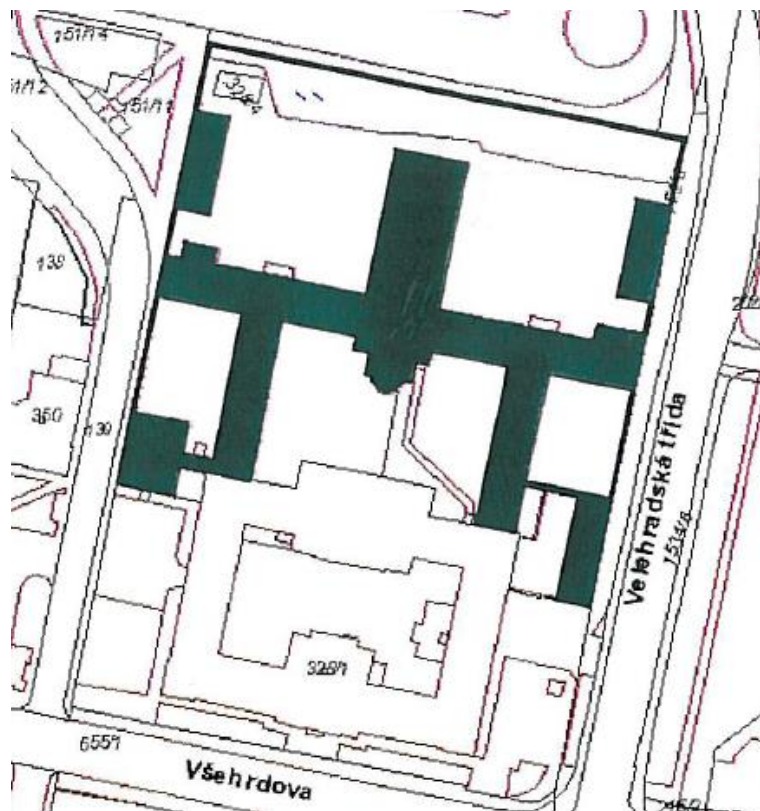

Příloha č. 2: Justiční palác

Bývalý justiční palác s přilehlou věznicí tvoří rozsáhlý soubor budov obdélníkového půdorysu se dvěma vnitřními nádvořimi (hlavní průčelí se vstupem, boční křídla, zadní křídlo s kaplí a předstupujícím severním křídlem, 3 přízemní objekty, 1 dvoupatrový objekt, parazitní přístavky v nádvořích). Jedná se o historizující novorenesanční stavbu ovládající okolí svým monumentálním rozsahem. Východní a západní strana pozemků bývalé věznice je obehnaná zdí. Původní justiční palác je dnes majetkem Zlínského kraje a užívá jej Střední uměleckoprůmyslová škola.

Obrázek 3: Areál Justičního paláce

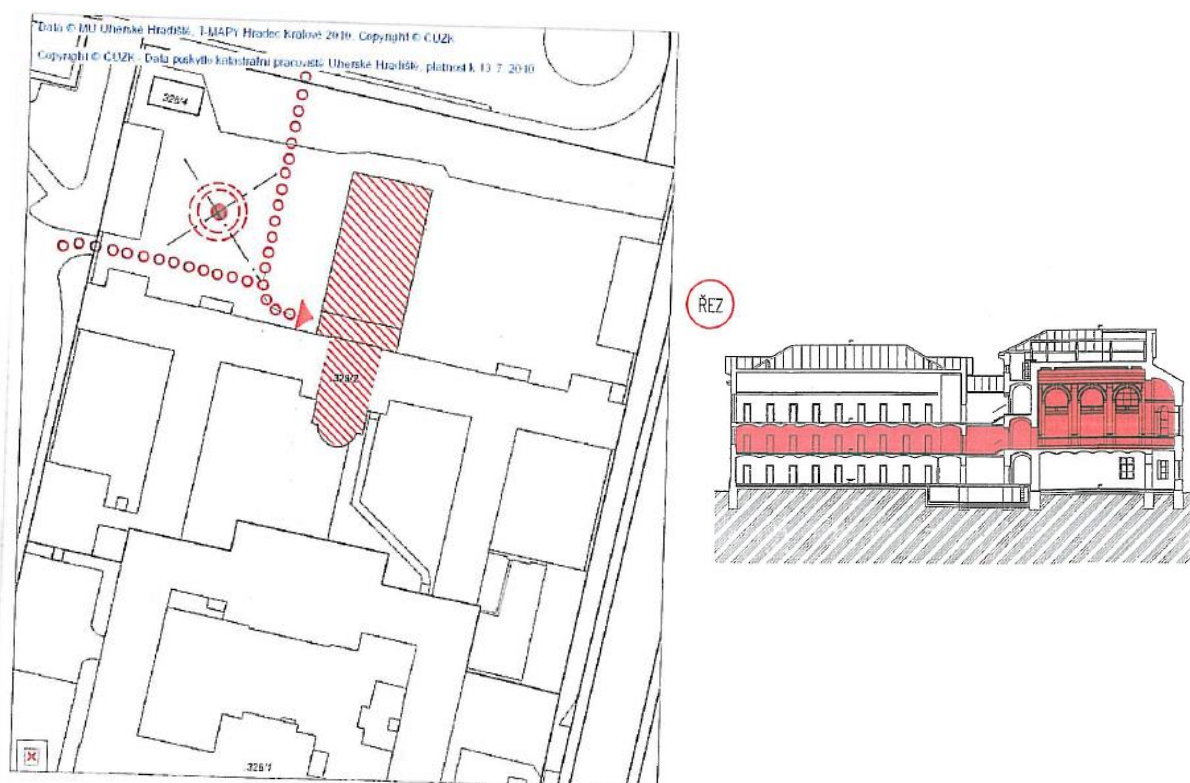
Obrázek 4: Chátrající část bývalého Justičního paláce

Obrázek 5: Justiční palác

Příloha č. 3: Muzeum totalitních režimů

Muzeum totalitních režimů by mělo být v rámci České republiky unikátním projektem. Muzeum by mělo důstojnou formou připomínat dobu nesvobody a totalitních režimů. Projekt muzea totalitních režimů počítal s tím, že by bylo veřejně zpřístupněno vnitřní nádvoří, kde by vznikl meditativní a respirační prostor s parkovou úpravou. Do vnitřní expoziční části by vedl samostatný vstup s novým schodištěm a výtahem. Expozice by měla vzniknout v nejvíce autentické části v jednom podlaží s celami a věžeňskou kaplí, protože původní věžeňské cely mají silně oslovit návštěvníka. Expozice by zachycovala příběhy politických vězňů z období 2. světové války a komunistického režimu, připomínala by ale také stavebně historický vývoj celého justičního komplexu. Interiéry cel by měly projít pouze drobnými stavebními úpravami, některé z nich by mohly být doplněny replikami původního mobiliáře, dobovými písemnými a fotografickými dokumenty. Dvě cely by mohly být upraveny do prostor, které by připomínaly místa, v nichž se odehrávaly výslechy a mučení. Interiér kaple by měl projít rovněž pouze drobnějšími stavebními úpravami, mohl by být doplněn replikami původního mobiliáře. Vlastní expozice by byla patrně situována právě v kapli.

Obrázek 6: Návrh umístění v rámci areálu bývalé věznice

Příloha č. 4: „Náborový“ dopis k vytváření tzv. mrtvých schránek²⁵³

13
13. července 1956
Vážený pane řediteli,
dovoluji si Vás v této sou-
vislosti s tímto dopisem co největší podrobnosti
seznámit a, pokud je to možné, k některým
věcem: Prosim Vás o spolupráci s námi pro další
společnou věc. Páně bychom si Vás, abyste nám
pravidelně podával zprávy z Vašeho prostředí
podle Vašich možností. Potřebujeme mít jasný obraz
o situaci v duševní čSR a o tom, jak naše země je
zapojována do sféry vyludoevropských, komu-
nistických států. Zajímáme se proto o všechny
zprávy: politické, průmyslové a obchodní, vojenské,
hospodářské a finanční, kulturní a školní.
Najímavější jsou zprávy, které mají souvislost s SSSR
po všech stránkách a také všechny, co má sou-
vislost s ústřed. org. KSČ nebo Kominformem.
Doufám, že spolupráci neodmítnete a předem
Vám za to upřímně děkujeme.
Z bezpečnostních důvodů budeme ve spo-
jení s Vašimi prostřednictvím s. v. mrtvých schrá-
nek, které si dle příjmeního nároku vybudujete.
Proto Vás prosím, abyste si zatím rozhodl z schránek
s. j. A a B (kterékoliv se Vám to hodí v Praze,

²⁵³ ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků "O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR", č. 1. 18- 19.

nebo Polciimkoles místo (a lehně) se dratem u nás
 v dojce, který je dáte Wastice, sdělil popis
 • umístění a jičný popis (a nakreslil). Pro schůzky,
 kterou organizuje gub. A, Vám středně nasi dobře
 i instrukce do 24,00 hod poledního t. m. - 4. j.
 do 24,00 hod do 31. VIII. Vy nám pok odpovíte do
řizem, který dáte do schůzky, kterou si organizuje
gub. B, do 24,00 hod do 10. VIII. a tak je zavázán
každý mění.

Ustatní umístění a práci v se u schůzky obeznáme.
 Veškeré výlohy a potřeby Vám budou po obedě te bu
oplu h určen.

Budete li mit střed nejaké oprávn, pro u,
 budou nám je bu to od práci v itání. Mít
 li by te sá rovn nejaké osob, hod li se je po do bo
řizem a krá ka v ý ch dob roč ích práci tel, laskav nám
 to také sděl te a sá rovn, po stím, organiz, gub ým
epis odem by by to nej vhod nější, by to osob kontak to vit.

Confiam, p řed iteli, si po hod Vám to bu de
mo žné, že mi v yl ovíte a te ším se na br chu
spoluprá ci a Vá si u st od práci.

Srdce ně Vás sdra ní Vás

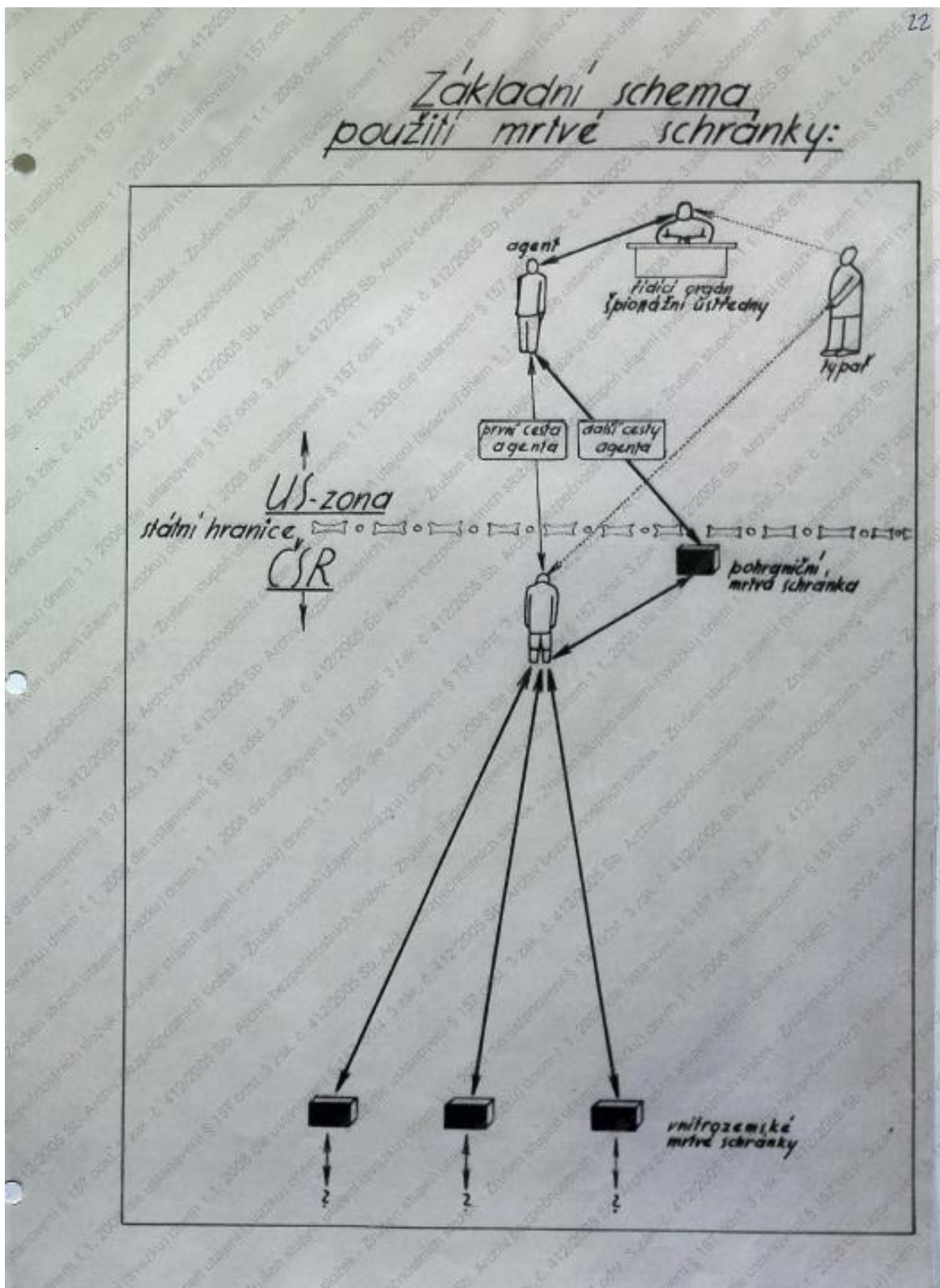
Václav

F. S. Prá vní

1) voj: střed a střed střed

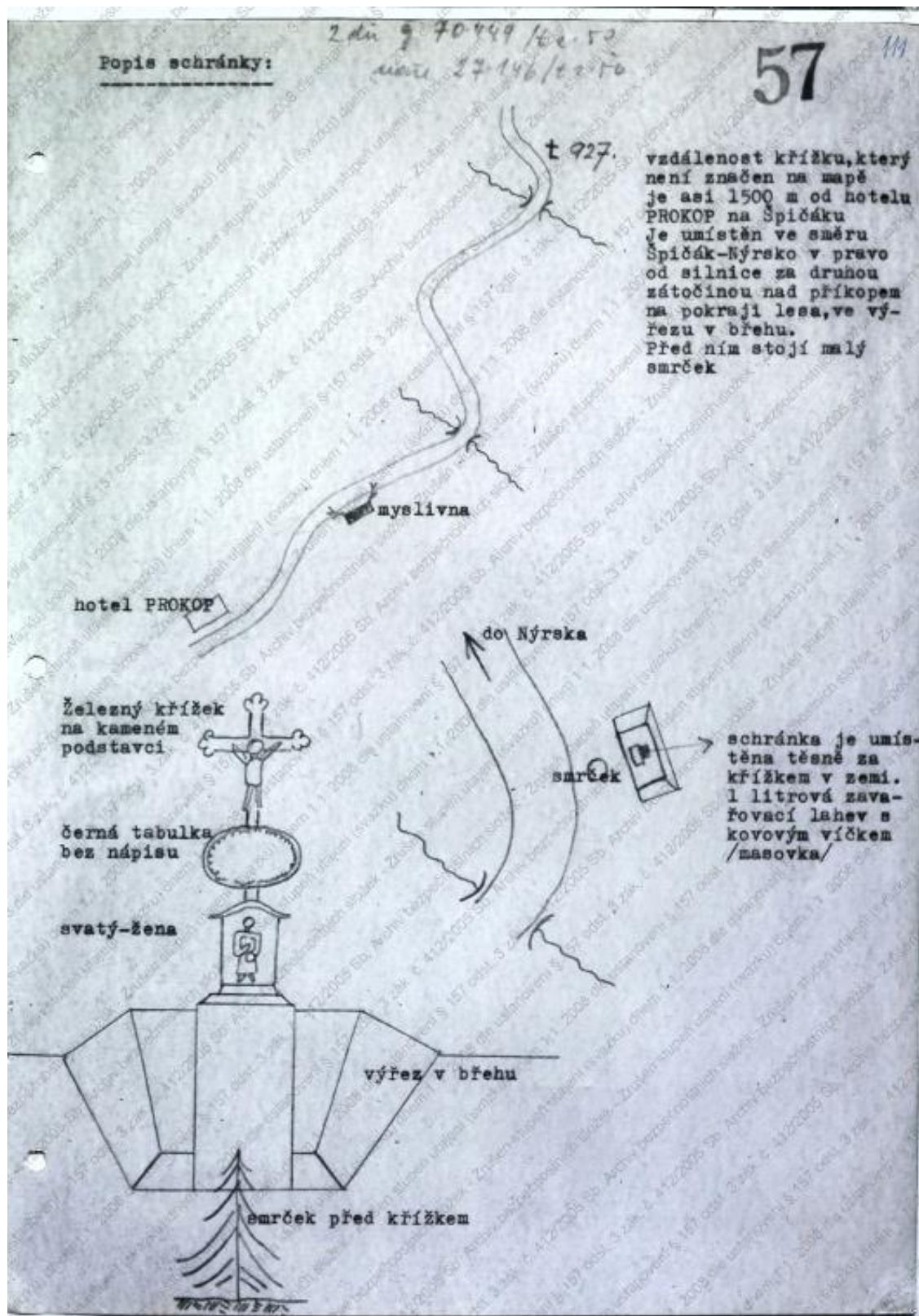
2) č ís ový klíč a je no (č ím ý nám je stě u po m ě ř te !)

Příloha č. 5: Základní schéma použití tzv. mrtvé schránky²⁵⁴

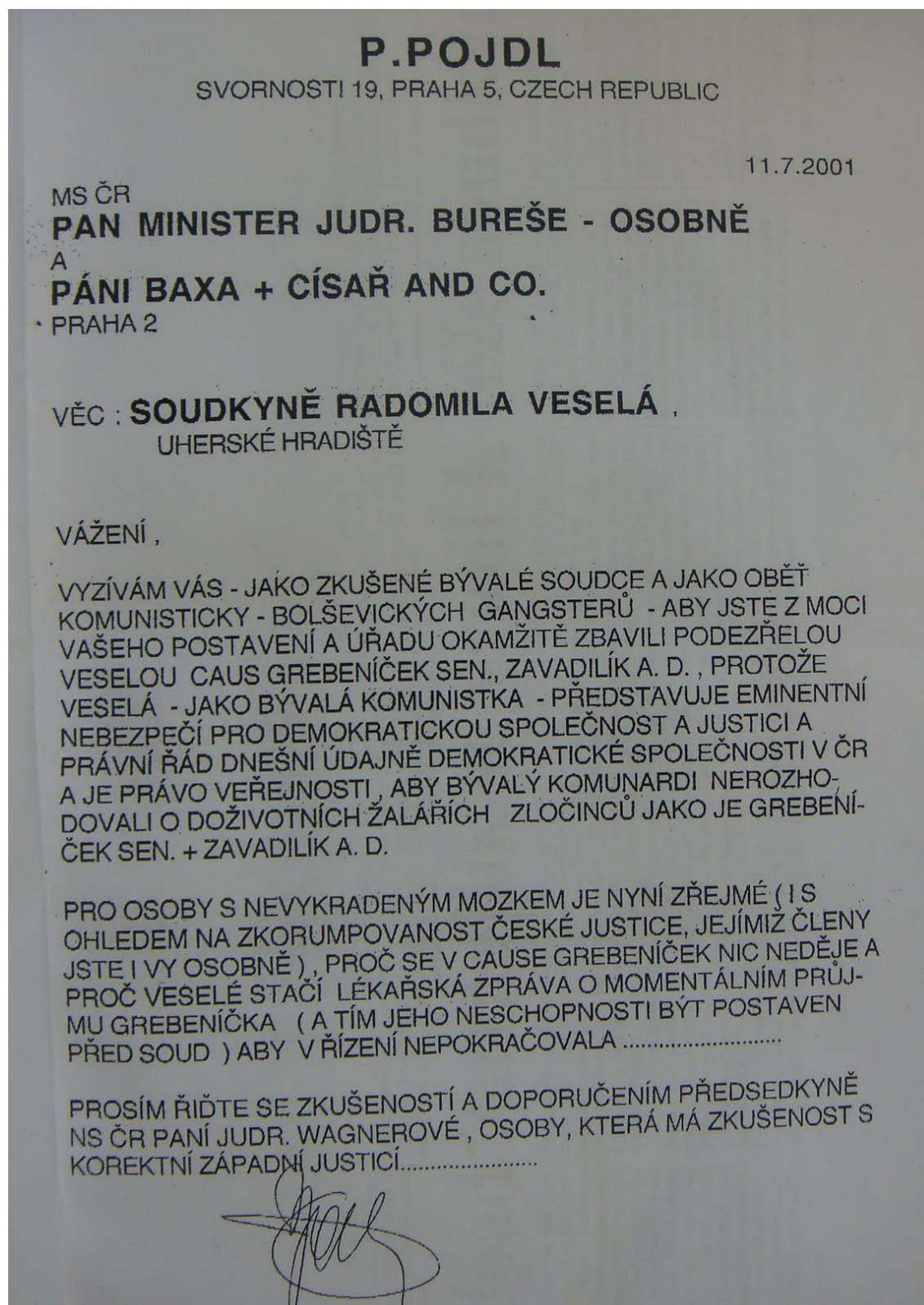
²⁵⁴ ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků "O posledních metodách nepřátelské špiónáže namířené proti ČSR", č. 1. 22.

Příloha č. 6: Příklad plánu tzv. mrtvé schránky²⁵⁵

²⁵⁵ ABS, fond Sekretariát náměstků MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného, a. č. 1 Souhrn všeobecných poznatků "O posledních metodách nepřátelské špionáže namířené proti ČSR", č. l. 111.

**Příloha č. 7: Reakce veřejnosti na soudkyni Radomíru Veselou přiložené
ve spisu V. Zavadilíka²⁵⁶**

²⁵⁶ Okresní soud Uherské Hradiště, sp. zn. 2T 354/2001, Spis Vladimír Zavadilík, Popis, kopie článku v novinách..., č. 1. 122 - 124.

Případ Zavadilík se vrátil k téže soudkyni

Brno - Vladimír Zavadilík byl v ústředních letech spolu s Aloisem Grobeničkem a Luběnkou Jančíkovou jedním z členů obávaného ulverskohradského "vyšetřovacího týmu". Jeho přítel se po dočasném (a nově obžalobě) vrátil a stihl Radomil Veselý, státní soudkyně, jež před rokem rozhodla, že má být zproštěn obžaloba. Největší političtí vězni, kteří na soudkyni už dříve opakovaně sčezávali, jsou roztrpčeni. Nedovola si představitel, že lo-
že znovu soudit stejná osoba.

My jsme proti ní protestovali. Každý přece chce mít maximální jistotu, že soudek se bude snažit být spravedlivý," řekl předseda Konfederace politických vězňů Stanislav Drobný. Usnadnění Zavadilík je považovaný, že v padesátých letech brutálně týral vězně a že je mrtví elektrickým proudem.

Zastupci konfederace upozornili, že soudkyně je bývalou členkou KSČ (syn bývalého Zavadilíkova kolegy Grobenička je před-
sedou KSČM), a navíc tvrdili, že

dy tohoto typu tu máu dva soudce. Případ se setkali a rozdělili. Vyslo to takto, řekl.

Předsedkyně Nejvyššího soudu Eliška Wagnerová upozornila, že v některých zemích je zakázáno, aby po nové obžalobě případ dostal tentýž soudce. "Obecně to není možné," řekl.

Na tom, že se případ vrátil stejné soudkyni, nevítil nic spáného ani předsedkyně okresního soudu Marie Chmudlová. "Paní Veselá by sama měla radost, kdyby to soudit neunesla. Ale na přípa-

Případ tří ulverskohradských vyšetřovatelů, kteří čelili obvinění, že v padesátých letech krutě týrali vězně, byl přidělen soudkyni Veselé po obžalobě v roce 1997. Dohies nádo z obvinění nebyl odsouzen, trestání sňitím Grobenička bylo přestá-
roem přerušeno ze zdravotních důvodů, stejně jako předtím Hlavčky. Zavadilík byl zase zproštěn obžaloby, protože nebylo soudem prokázáno, že snáclad příslušný skutek. Státní zástupce se proti tomu odvolal a nechal při-

pad došetřit Úřadem pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunistů (ÚDZ).

"Převodník bylo uzavřeno, že na službu SIB v Ulverském Hraděti mohla sloužit ještě jina osoba stejného jména jako Zavadilík. To ale bylo šetřením jednoznačně vyvráceno. Navíc, jako poznamenal, že tato osoba se podle zvažným zprávkám na letáky vyšetřování včetně užívání elektrického proudu," řekl náměstek ředitel ÚDZ Pavel Dvůr.

LUDĚK NAVARA

1. Kufun' fund
1. Krodutit

Kammisthe
Vusld

idrup od cans
Inbu'cht + favaclit

mpakaraterovs
udo a kammisthe
S U I N E

1K
In film
10.7.2007

Jul. 11 2001 07:06

PHONE NO. :

FRONT: PERSONIC FRX SYSTEM